

Kurt Elvegård

Trygghet for barnefamilier i kommunale utleieboliger

Kurt Elvegård

Trygghet for barnefamilier i kommunale utleieboliger

NTNU Samfunnsforskning

NTNU Samfunnsforskning
Dragvoll Allé 38 B
7491 Trondheim, Norway
Tel: 73 59 63 00

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web: www.samforsk.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

ISBN 978-82-7570-449-6 (trykk)
ISBN 978-82-7570-450-2 (web)

Grafisk utforming og produksjon: NTNU Grafisk senter

 NTNU
Samfunnsforskning

Forord

Denne rapporten presenterer resultatene fra en undersøkelse om trygghet for barnefamilier i kommunale utleieboliger. Data er hentet fra Ålesund og Steinkjer kommune.

Prosjektet ble gjennomført i perioden august-desember 2015.

Prosjektleder har vært Kurt Elvegård. Forskningsjef Berit Berg har kvalitetssikret sluttrapporten.

Vi takker alle som har bidratt i dette prosjektet. Ikke minst takker vi beboerne som har stilt opp til intervju.

Trondheim, februar 2016

Kurt Elvegård

Prosjektleder

Innhold

Forord.....	3
1 Innledning	7
1.1 Oppbygging av rapporten	8
2 Problemstilling og metode	9
2.1 Problemstillinger og fokusområder	9
2.2 Metode og fremgangsmåte	11
2.3 Vurdering av datamaterialet.....	13
3 Bakgrunn og kunnskapsstatus.....	15
4 Ålesund	21
4.1 Innledning	21
4.2 Trygghet og øvrig tilstand i boligen	21
4.3 Trygghet i nærmiljø	23
4.4 Trygghet i forhold til naboer.....	24
4.5 Trygghet i forhold konkrete hendelser.....	25
4.6 Standard og fysisk tilstand.....	26
4.7 Ansattes vurdering av trygghet for barn og unge	28
4.8 Organisering og samarbeid i kommunen.....	32
4.9 Drøfting av situasjonen i Ålesund	38
4.10 Oppsummering av hovedfunn	44
4.11 Anbefalinger	46
5 Steinkjer	49
5.1 Innledning.....	49
5.2 Trygghet, standard og fysisk tilstand i boligen.....	49
5.3 Trygghet i nærmiljø	51

5.4 Trygghet i forhold til naboer.....	52
5.5 Trygghet i forhold til konkrete hendelser	53
5.6 Ansattes vurdering av trygghet.....	55
5.7 Organisering og samarbeid i kommunen.....	57
5.8 Drøfting av situasjonen i Steinkjer	63
5.9 Oppsummering av hovedfunn	67
5.10 Anbefalinger	69
6 Overordnet diskusjon	71
6.1 Bruk av selskap og foretak i det boligsosiale arbeidet	71
6.2 Housing First og ordinær bosetting av rusavhengige	72
6.3 Tre byer og tre ulike mønstre	76
6.4 Årsaker til ulik oppfatning av trygghet mellom ansatte og beboere... 80	
6.5 Har opplevde hendelser betydning for opplevd trygghet?.....	81
6.6 Trygghet i bomiljø: hvem skal få siste ordet?.....	83
7 Litteratur	91

1 Innledning

Denne rapporten oppsummerer arbeidet som er gjort i prosjektet «Trygghet for barnefamilier i kommunale utleieboliger». I prosjektet har fokuset vært todelt. Vi har undersøkt hvor trygt det er å bo i kommunale boliger og vi har sett på hvilke organisasjons- og samarbeidsformer i kommunene som kan være gunstige for å sikre trygge bomiljø for barnefamilier i kommunale utleieboliger. I tillegg har standard og fysisk tilstand i boligene også vært undersøkt.

Foranledningen til dette prosjektet var en undersøkelse som vi gjorde for Bergen kommune våren 2015 om trygghet for barn og unge i kommunale utleieboliger. Kommunen initierte prosjektet etter at media skrev om boforholdene til barn og unge i de kommunale utleieboligene i Bergen kommune. Forholdene som ble belyst var at en del barn og unge levde i bomiljø hvor rusavhengige gjennom sine handlinger og generelle atferd skapte utrygghet. En nokså alvorlig situasjon ble avdekket for flere familiers del. Forskningsprosjektet vårt nyanserte dette bildet og ga samtidig anbefalinger om både nye tiltak og forbedringer av eksisterende tiltak for å gjøre boforholdene tryggere. De positive delene av arbeidet som kommunene gjorde ble også fremhevet og oppfordringer om å videreføre disse ble gitt. I denne rapporten vil det ofte bli referert til *Bergensprosjektet* og vi henviser da til undersøkelsen.

Vi ønsket så å gjøre videre undersøkelser for ytterligere å belyse bosetting av ulike typer beboergrupper i samme boområde – med spesielt fokus på rusavhengige og barnefamilier. Det ble søkt om midler til Husbanken som innvilget prosjektsøknad. Kommunene som deltar i prosjektet er Steinkjer og Ålesund. Prosjektperioden har vært fra begynnelsen av august til begynnelsen av desember 2015.

Eventuell utagerende, skremmende atferd i bomiljø med barn og unge er åpenbart uakseptabelt, og trygge boforhold må kunne sies å være en grunnleggende menneske- og barnerettighet. Temaet er også inkludert i Nasjonal strategi for boligsosial arbeid (2014-2016) og Husbanken har barnefamiliers, samt barn og unges boforhold som satsingsområde. I tillegg har flere byer og kommuner omorganisert både bosetting og boligsosial oppfølging av rusavhengige og personer med ROP-problematikk. Blant annet innebærer dette at disse personene bosettes i ordinære boliger og bomiljøer hvor det også bor barnefamilier og unge. Vi anser det som viktig å få frem de faktiske forhold når ulike typer vanskeligstilte på boligmarkedet skal integreres og man blander sammen ulike beboergrupper.

1.1 Oppbygging av rapporten

Rapporten starter med et kort innledningskapittel og deretter redegjøres det problemstillinger og fokusområder. Her går vi også gjennom metode og fremgangsmåte i prosjektet og gjør en vurdering av datamaterialet. Deretter kommer kapittel tre som sier noe bakgrunn og kunnskapsstatus i det boligsosiale arbeidet. Kapitlene 4 og 5 presenterer funn fra henholdsvis Ålesund og Steinkjer. Inndelingene i de to kapitlene er like. Først er det en kort innledning før vi går gjennom trygghet og øvrig tilstand i de kommunale utleieboligene, trygghet i nærmiljø, trygghet i forhold til naboer og trygghet i forhold til konkrete hendelser. Etter det redegjøres det for de ansattes vurderinger av trygghet i boligene. Her ser vi også på ansattes oppfatning av kommunale utleieboliger generelt. Så følger et kapittel om organisering og samarbeid hvor ulike temaer er bragt opp. Kapitlene avsluttes med diskusjon av eiendomsforetakenes roller og i hvilken grad kommunen med dets bydeler er trygge å bo i for barnefamilier. Kapittel 6 gir en overordnet diskusjon av ulike temaer som er felles for både Ålesund, Steinkjer og Bergen kommune.

2 Problemstilling og metode

Dette kapitlet inneholder tre underkapitler. Først redegjør vi for problemstillinger og fokusområder. Deretter går vi gjennom metode og fremgangsmåte før vi kommer med en vurdering av datamaterialet.

2.1 Problemstillinger og fokusområder

Dette prosjektet ble til i kjølvannet av et forskningsprosjekt vi gjennomførte for Bergen kommune. I forskningsprosjektet dukket det opp en rekke spørsmål som vi ønsket å få ytterligere belyst. Vi ville se om undersøkelser i andre kommuner ville bringe frem samme resultat eller om det ville være annerledes.

Blant annet var et funn fra Bergen at de ansatte gjennomgående oppfattet de kommunale utleieboligene som mindre trygge enn beboerne selv. Hadde dette å gjøre med at de ansatte var påvirket av medias negative fremstilling og dermed hadde adoptert denne holdningen – enten fordi de mente det eller fordi de ønsket å fremstå som at de var klar over situasjonen og ikke ville «bli tatt» for å bagatellisere tilstanden? Ville man finne samme skille i andre kommuner? Vi fant lite som tydet på at Bergen skilte seg negativt ut fra andre kommuner, men ville en lik undersøkelse andre steder bekrefte dette? En annen grunn til prosjektet er at barnefamilier er en prioritert gruppe i den nasjonale boligsosiale strategien og det er nødvendig med mer kunnskap om barnefamiliers bosituasjon. Videre vet vi at en trend innen bosetting nå er at også rusavhengige skal bosettes i ordinære bomiljøer og ikke samles i såkalte *rusghettoer* hvor man samler sammen rusavhengige i samme boområde. Vi ville se om en slik bosetting får konsekvenser for andre beboere i kommunale boliger.

Vi ønsket å kunne bruke resultatet fra begge undersøkelsene til å se funnene under ett. Vi har derfor i dette prosjektet brukt lignende forskningsspørsmål som vi hadde i Bergensprosjektet. I dette prosjektet er det tre problemstillinger:

- I hvilken grad er det trygt for barnefamilier å bo i kommunale utleieboliger?
- Hvordan arbeider Ålesund og Steinkjer kommune for å sikre trygge bomiljø for barnefamilier i de kommunale utleieboligene?

- Hvordan opplever barnefamiliene standard og fysisk tilstand i de kommunale utleieboligene?

Den første av disse er altså den samme som den vi hadde i Bergensprosjektet og gjør at vi kan se data fra dette prosjektet sammen med det fra Bergen. Vi har dermed et enda bedre grunnlag for å kunne si hvorvidt det er trygt for barnefamilier å bo og hva som skjer når man bosetter ulike typer beboergrupper i samme boområde. Den andre problemstillingen henger sammen med den første og handler om hvordan det arbeides i kommunene for å skape og opprettholde trygge bomiljø. Den tredje problemstillingen er ny for dette prosjektet og er et kjent tema innen forskning på boligsosiale spørsmål. Vi ser på familienes egne oppfattelser av standard og fysisk tilstand. Det er spesielt i Ålesund dette eksplisitt ble undersøkt.

Vi har også visse *analytiske kategorier*. Dette er fokusområder som er bestemt på forhånd og som vi samler data om. Vi har også analysert og gruppert data etter disse. Fem av de analytiske kategoriene er de samme som ble brukt i Bergensprosjektet. I tillegg har altså standard og fysisk tilstand vært fokusert eksplisitt på. Kategoriene er da som følger:

- Trygghet i boligen
- Trygghet i nærmiljø
- Trygghet når det gjelder naboer
- Trygghet når det gjelder konkrete hendelser
- Kommunens arbeid for å skape trygge bomiljø
- Standard og fysisk tilstand i boligene

Andre temaer for utrygghet slik som nærhet til trafikkert vei eller usikre lekestativer har ikke vært i fokus. Det er kun trygghet relatert til andre beboere og de ulike formene for utrygghet de kan forårsake, som har vært tema for prosjektet. Når det gjelder kommunes arbeid er det spesielt boligtildeling, oppfølging av beboere ute i bomiljøene og organisering av de kommunale boligeierforetakene/selskapene som det ses på. Standard og fysisk tilstand i boligene går foruten kvalitet på boligene, på vedlikehold og forhold som fukt, kulde og lignende.

Trygghet i boligen går på hvor trygg man føler seg når man hjemme hos seg selv, når man oppholder seg innendørs, hva som skal til for å gjøre en mer eller mindre trygg, om man føler unormalt stort ubehag ved å være alene hjemme og så videre. Denne kategorien inkluderer også fellesarealer *innenfor* boligen slik som vaskerom, trappeoppgang, boder og egne avlåste rom. Vi vet for eksempel at det er/har vært tilfeller hvor vaskerom har blitt brukt som overnattingsrom, at vaskemaskiner er ramponert og at boder har blitt utsatt for tyveri. Det finnes også historier om barnefamilier som for eksempel har opplevd at naboens dør har blitt forsøkt «økset» hull i og at det har vært høylytt rop og skrik på nattestid i trappeoppgangene. På andre

siden av skalaen fortelles det om barnefamilier som oppgir å ha det utmerket hvor de bor og ikke melder om redusert livskvalitet som følge av utrygghet.

Trygghet i nærmiljø dreier det seg om området umiddelbart *utenfor* boligen, slik som lekeområder, parker, fellesområder med mere. Er disse for eksempel vedlikeholdt, tilgriset eller egnet for barnelek? Eksempler på utrygge og utrivelige nærområder er sprøytespisser i gresset og konstant urinlukt på fortauet. Vi hørte også en historie fra Bergen om en mann som gikk rundt med ladd hagle i barn og unges nærmiljø og barn som må skritte over sovende mennesker innenfor hoveddøren til blokken hvor de bor. Samtidig vet vi at flere beboere i områder som defineres som *belastede strøk* selv melder om at «alle kjenner alle og vet hva som foregår», at de tross noe uro og rot sammen klarer å holde nærmiljø og nærområdet fint og ellers trives svært godt – og heller ikke scorer lavere på hverken trivsel eller følelse av trygghet enn beboere i andre såkalte veletablerte eneboligstrøk.

Trygghet i forhold til naboer handler om forholdet til naboene sine. Dette er de naboene som bor nærmest; i samme blokk, i samme trappeoppgang og vegg i vegg. I noen tilfeller kan det også være naboer som bor i nabohuset eller rett over gata. Dette henger sammen med forrige punkt i og med at man naturlig nok ikke vil oppleve nærmiljø/nærområde som trygt dersom man har ustabile og utilregnelige naboer eller besøkende av disse som frekventerer i området. Samtidig kan vi anta at gode omsorgsfulle naboer virker beskyttende på negative opplevelser av området man bor i og som kan gi hjelp og bistand om noe skulle skje.

I tillegg til de andre analytiske kategoriene skal forskningsprosjektet si noe konkret om *omfanget av ubehagelige hendelser og hva det konkret dreier seg om*. Det er forskjell på det faktum at noen få boområder er utrygge og voldelig belastet, kontra det at barn og unge generelt har grunn til å føle seg utrygge i kommunale utleieboliger. Det er for eksempel relevant å vite om de ubehagelige episodene det refereres til har skjedd én gang eller om det skjer jevnlig. Eller om en beboer baserer oppfattelsen sin på holdninger eller meninger som ikke grunnet i faktiske erfaringer. Under dette punktet spurte vi også en del av beboerne om deres oppfatning av hva som var uakseptabel atferd i et bomiljø med barn, samt hva man kan forvente å og godta i et miljø bestående av ulike beboergrupper.

2.2 Metode og fremgangsmåte

Metoden i prosjektet har vært individuelle intervju og fokusgruppeintervju. Vi har intervjuet både barnefamilier og ansatte. Intervjuene har vært semi-strukturerte, noe som betyr at vi har operert med en på forhånd utarbeidet intervjuguide som ikke har vært mer retningsgivende enn at vi kunne følge opp med andre spørsmål underveis i intervjuet.

For øvrig har prosjektet inkludert både norske og fremmedspråklige. Noen ganger benyttet vi telefontolk, mens tolk ved fremmøte ble brukt én gang. De fleste intervjuene er imidlertid gjort på norsk uten tolk. I en av familiene ønsket de at datteren på tjuv år tolket. I noen tilfeller snakket vi kun med foreldrene eller barna, men i de fleste tilfellene ble både barn og foreldre intervjuet. Informantene (med noen få unntak) ble spurt om å gi en skår på en skala fra en til ti på om hvor trygt de mente det var for barn og unge generelt sett å bo i kommunale utleieboliger i kommunen innen de ulike kategoriene. Skårene skal ikke forstås kvantitativt, men gir en pekepinn på styrke i uttalelsene til informantene, samt at de ga et godt grunnlag for å diskutere funnene. Dette kommer vi tilbake til. I dette prosjektet intervjuet vi også kommunenes ansatte. Også enkelte ledere er inkludert i utvalget. I Ålesund ble også politiet intervjuet.

Tabell 1 gir en oversikt over informantene fra Ålesund. De ansatte kom fra 6 etater som har ulike roller og arbeidsoppgaver, inkludert politiet. De aller fleste ansattintervjuene har vært gruppeintervjuer med to til fem personer i hvert intervju. Et par ansatte har blitt intervjuet individuelt. Vi snakket med 20 ansatte fordelt på 7 intervjuer. Alle intervjuene med beboerne bortsett fra ett, er gjort hjemme hos familiene. I noen av intervjuene var barna med, mens i andre intervjuer snakket vi kun med foreldrene. Beboerne utgjorde 17 personer spredt på 7 intervjuer. Totalt med ansatte og beboere snakket vi med 37 personer fordelt på 14 intervjuer. Informantene kom fra tre områder som har eller har hatt kjente utfordringer i bomiljøet, hvor mest fokus var på ett av dem som utgjør et større geografisk område.

Tabell 1. Intervju Ålesund

	Antall personer	Antall intervju
Ansatte	20	7
Beboere	17	7
Totalt	37	14

I Ålesund var vi i tillegg på befaring i de områdene informantene våre kommer fra. Vi ble da vist rundt i de aktuelle boområdene og gateadressene av en ansatt. Vi var også inne i flere fellesarealer. Under intervjuene med beboerne ble vi også vist rundt i boligene og leilighetene. Observasjonene vi gjorde ute i bomiljøene er med i grunnlaget for prosjektets funn og vurderinger, men vil ikke bli omtalt eksplisitt i rapporten.

I Steinkjer ble datainnsamlingen gjennomført nokså likt som den i Ålesund, bortsett fra at vi ikke fikk omvisning i bomiljøene.

Tabell 2. Intervju Steinkjer

	Antall personer	Antall intervju
Ansatte	15	4
Beboere	13	10
Totalt	28	14

Som tabell 2 viser snakket vi med 15 ansatte fordelt på 4 intervju. De ansatte kom fra 5 ulike etater. Beboerne bodde spredt rundt i Steinkjer innenfor det man kan kalle bykjernen eller i nærheten av denne. Unntaket var én familie som bodde noe utenfor. De aller fleste intervjuene er gjort med én forelder, slik at vi gjennomførte 10 intervju med til sammen 13 personer. I sum hadde vi her 28 informanter og 14 intervjuer.

2.3 Vurdering av datamaterialet

I den opprinnelige prosjektplanen skulle det intervjues flere ansatte fra Steinkjerbygg for å få beskrivelser om hvordan de arbeidet der og for å få deres syn på saken. Vi sendte e-post og forsøkte flere ganger å få tak i Steinkjerbygg pr telefon, men lyktes ikke å få dem med. Det ble også purret på dem internt i kommunen uten at Steinkjerbygg involverte seg i prosjektet. Dette gjør at vi har liten informasjon om hvordan kommunen arbeider med de kommunale utleieboligene og beboerne. Selv om vi har færre beboere med som informanter enn det som var planlagt, var det ingen indikatorer fra intervjuene som tilsier at vi ville fått andre typer opplysninger og dermed andre konklusjoner om vi hadde snakket med flere. Imidlertid stiller vi oss spørsmålet om hvor godt kommunene kjenner til beboerne da flere av dem vi fikk oppgitt som informanter ikke passet for prosjektet.

Når det gjelder datagrunnlaget fra Ålesund er det mindre enn hva vi vurderer som optimalt. Dette skyldes at vi ikke fikk flere familier, samt at enkelte av familiene ikke ville stille til intervju likevel. Et par av de familiene vi snakket med hadde dessuten lite å meddele med hensyn til temaet for undersøkelsen. Derfor er grunnlaget for lite til å si noe bestemt om hvordan familiene selv opplever trygghet i de kommunale utleieboligene. Grunnen til at vi mener datagrunnlaget er litt for lite er at det i et par intervjuer kom frem opplysninger som vi anser som alvorlige og som kan indikere at visse sider ved bomiljøet i den ene bydelen er utrygt eller usikkert. Dette vet vi imidlertid ikke mer om enn det de to intervjuene frembragte. Like fullt vil vi presentere erfaringene til de familien vi snakket med, og funnene antyder forhold man bør være oppmerksomme på fremover. Vi fikk heller ikke snakket med to av nøkkelpersonene fra Ålesund kommunale eiendom, deriblant lederen som sluttet i stillingen tidlig i

prosjektperioden. Vi har derfor mindre informasjon om hvordan de arbeider enn det som var ønskelig.

Enkelte av beboerne hadde ingen erfaring med utrygge boforhold og hadde ikke opplevd hendelser av nevneverdig art. Disse intervjuene gav dermed lite informasjon vi kunne benytte. Av disse igjen var det flere som heller ikke hadde noe formening om det å ha rusavhengige eller andre personer med avvikende atferd som naboer. Datagrunnlaget i prosjektet totalt sett mener vi like fullt er godt nok. Det er altså familienes egne opplevelser av sine egne bomiljø i Ålesund som vi har for lite data på, mens det totalt sett i prosjektet er nok data til å kunne presentere kvalitative funn og gi anbefalinger. I tillegg er data på flere punkter sammenfallende med det vi fant i Bergen.

Vi vil også nevne at det fra starten ble tatt høyde for at vi skulle inkludere de rusavhengige selv som informanter. Imidlertid gjorde endringer i informantmengden og ønske fra Husbanken om å ha flere kommuner med enn det opprinnelig ble søkt midler om, at vi ikke hadde kapasitet til å inkludere rusavhengige som informanter. Vi understreker at dette fortsatt er et område som burde bli undersøkt nærmere.

3 Bakgrunn og kunnskapsstatus

Boligens plass i dagens samfunn kan sammenlignes med betydningen av arbeid. Arbeid handler i dag ikke bare om inntektservervelse som gjør et menneske uavhengig av andre, men også om at det er et habiliterende og rehabiliterende element i seg selv. På samme måte kan det hevdes at boligen har fått sin betydning endret. Hvor og hvordan vi bor sender signaler og påvirker hvordan vi og andre tenker rundt vår identitet og retning i livsløpet, vår selvstendighet og vår plass og integrering i samfunnet (Gullestad 1989; Brodtkorb og Rugkåsa 2007;). En slik forståelse av boligen har ført til at den har fått en sentral posisjon. Ulfrstad (2011) sier følgende:

Boligene og bosettingsmønstre er en av samfunnets grunnleggende strukturer. For individet er det å ha en bolig en av forutsetningene for å få del i andre samfunnsgoder: arbeidsmarkedet, sosial omgang, skolegang osv. (Ulfrstad 2011)

Han får støtte fra flere andre som mener at arbeid, sosial integrasjon, helse og muligheter til å utvikle og opprettholde sosiale relasjoner påvirkes av boligsituasjonen (Dyb, Solheim & Ytrehus 2004; Langsether, Sandlie, Sørvoll, Skårberg & Hansen 2011). Dersom vi ser det i et historisk perspektiv vil endringene være enda tydeligere. Nasjonale reformer de siste 10-20 årene har lagt vekt på å bygge ned institusjoner, skaffe boliger og legge til rette for å leve – eventuelt med tjenester – i den kommunen en hører hjemme (Magnus, Thorshaug & Øyen 2009; Meld. St. nr. 50 1996-1997). Et hovedprinsipp i den norske boligpolitikken, som i velferdspolitikken før øvrig, er et fokus på universelle og generelle ordninger (Søholt 2003). Begrepet «en god bolig i et godt hjem» er derfor blitt en sentral del av den sosiale boligpolitikken, og norske myndigheters overordnede boligpolitiske mål er boliger for alle i gode bomiljøer, trygg etablering i eid eller leid bolig og boforhold som fremmer velferd og deltakelse (Meld. St. nr. 17 2012-2013). NOU 2011:15 *Rom for alle* påpeker noe av det samme. Utredningen sier at «et sted å bo er et grunnleggende behov» og videre at boligen danner en «forutsetning for både helse, utdanning, arbeid og samfunnsdeltakelse» (op.cit.). Her henviser den også til FNs menneskerettserklæring som sier at bolig er en del av retten til en viss levestandard (FNs Menneskerettighetererklæring § 25).

Samtidig erfarer flere at arbeidet med å tilby boliger til de som faller utenfor det ordinære markedet blir mer krevende. Det henvises til for eksempel dobbeltproblematikk som rus og psykiatri, flere barn i bomiljøene, større innslag av store barnefamilier og flyktninger, mer behov for tilpassede boliger og større krav og forventninger til det offentliges boligtilbud (Elvegård og Michelsen 2015). I tillegg er det også utfordringer på systemnivå, slik som for eksempel at kommunale leiligheter som i utgangspunktet var ment å være midlertidige boliger, i praksis blir permanente (Paulsen og Berg 2011; Thorshaug Paulsen og Berg 2013; Røe, Woods og Jæger 2014). Ulike grupper vanskeligstilte på boligmarkedet kan ha behov det er vanskelig å realisere samtidig. Rusavhengige sammen med barnefamilier er ett eksempel på en kombinasjon som kan skape utfordringer. Det er heller ikke optimalt å tildele nylig bosatte flyktninger bolig sammen med beboere som selv har store utfordringer og er lite integrert i samfunnet. Samtidig er det en ambisjon å unngå gettoer der grupper med stor utfordringer blir boende samlet. For å unngå dette kan resultatet bli at beboere med utfordringer spres, med en risiko for uheldige kombinasjoner av beboergrupper (Vassenden, Bergsgard og Lie 2012). Denne problemstillingen er relevant for flere kommuner (Røe, Woods og Jæger 2015; Elvegård og Michelsen 2015).

I 2015 gjennomførte NTNU Samfunnsforskning et forskningsprosjekt som konkret undersøkte trygghet for barn og unge i bomiljø (Elvegård og Michelsen 2015). Foranledningen var en rekke oppslag i media hvordan barnefamilier i kommunale utleieboliger bodde i samme bomiljø som rusavhengige. Det ble beskrevet til dels svært alvorlige forhold som for eksempel at en person hadde forsøkt å hugge seg gjennom døren til naboeliligheten med øks og slåssing mellom rusavhengige (Bergens Tidende 2013). Vår undersøkelse fikk nyansert det overordnende bildet betraktelig. De fire hovedpunktene i oppsummeringen av funnene var følgende:

- Det er like trygt i de kommunale boligene som i andre sammenliknbare boliger
- Det kommunale arbeidet vurderes som godt
- Ved tildeling av kommunal bolig er det en viss risiko for å havne i utrygge bomiljø
- Enkelte familier bor i ustabile bomiljø

Slik det ble vurdert må disse punktene ses i sammenheng med hverandre. Generelt sett var det altså trygt i de kommunale boligene i Bergen kommune, mens det like fullt er noen tilfeller der det er utrygt (Elvegård og Michelsen 2015). En viktig grunn til at konklusjonene ble slik de ble var at beboerne selv anså det som trygt å bo der de bodde. Samtidig kom det også opp fortellinger om familier som bodde i det som man utvilsomt må definere som utrygt hva gjelder rusavhengiges aktivitet i området (op.cit.). Et sentralt spørsmål var blant annet hvor stor betydning enkelthendelser skal ha for konklusjoner om trygghet. I dette prosjektet tar vi opp igjen denne og andre problemstillinger som kom frem i Bergensprosjektet. I diskusjonskapitlet vil vi drøfte dette nærmere.

Hva sier så annen forskning om trygghet for barn og unge i bomiljø – og da spesielt i områder vi ofte anser å ha lav sosial kapital? Det er gjort noe forskning på trygghet for barn og unge i deres bomiljø. En del av dette har trygghet som eksplisitt begrep i beskrivelsene. I noe litteratur handler trygghet om forhold som stabile leieforhold, nok venner for barna og lignende og det vanskelig å vite om informantene også har ment trygghet i forhold til andre personer (Vassenden, Lie og Skoland 2012). Annen litteratur igjen bruker begrepene *trygghet* eller *utrygghet* om rusavhengige, uro i nabolaget og slike ting (Paulsen m. fl. 2012; Grødem 2011; Skog Hansen og Lescher-nuland 2011; Oslo kommune 2009). Det varierer hvorvidt man har funnet at andre personers atferd er så avvikende eller utagerende at det er skadelig for barna. Både Grødem (2011) og Paulsen m.fl. (2012) melder om relativt trygge bomiljø:

Hendelser av mer alvorlig karakter er utfordringer som beskrives av få informanter, og disse beskrives som enkelthendelser heller enn som et gjennomgående problem. Informantenes generelle oppfatning er at de bor i et trygt boområde som er fint for barna, til tross for at det forekommer enkelthendelser som nevnt ovenfor. (Paulsen m.fl. 2012)

I Oslo kommunes egen undersøkelse om barns oppvekstvilkår i kommunale boliger oppsummeres informantenes tilbakemeldinger på en lang annen måte:

Mange av dem vi snakket med oppfatter imidlertid bomiljøet som såpass vanskelig og truende at det får konsekvenser for deres hverdag. Flere går rundt og er redde, og unngår for eksempel å bruke bod eller vaskeri i kjelleren eller de følger barna sine fra leiligheten og ned til utgangsdøra. [...] Familier i alle gårdene melder om problemer med narkomane og rusmisbrukere. Detter både de som bor i gården, og at de «drar med seg» mange andre personer inn i oppgangen også. Noen har opplevd direkte truende eller farlige situasjoner. (Oslo kommune 2009)

Vårt eget prosjekt fra Bergen i 2015 bragte som sagt frem flere momenter og sider ved dette temaet (Elvegård og Michelsen 2015). Når det gjelder hvilke typer hendelser og situasjoner i bomiljøet det er snakk om, er det både for Bergen og Oslo sin del eksempelvis følgende som går igjen:

- Sprøytespisser i uteområder
- Personer som sover ut rus i trappeoppgang og fellesarealer
- Tyveri fra fellesarealer
- Salg av narkotika
- Bråk og uro på nattetid

Imidlertid kan det synes som om alvorlighetsgraden eller tolkningene og vurderingene av informantenes utsagn er noe forskjellig i de ulike undersøkelsene, samt at

datagrunnlaget ikke nødvendigvis kan sammenliknes direkte eller er generaliserbart. Vi drøfter dette senere i rapporten. Der skal vi blant annet også drøfte hvorvidt det er konklusjonene til de ulike undersøkelser som er forskjellige mens datagrunnlaget er det samme eller om det virkelig er store forskjeller fra område til område og fra by til by, samt om det har skjedd bedringer de siste årene. Det som blir viktige spørsmål i denne sammenhengen som vi nevner allerede her, er hvorvidt det er skadelig å vokse opp med rusavhengige som naboer og hvilken type atferd som må kunne tåles og ikke og hvordan forholdet er mellom direkte voldelige atferd, utagerende atferd, unormal/avvikende atferd og ubehagelig/frastøtende atferd i et bomiljø. For det er disse nyansene som til syvende og sist får betydning og som man må diskutere i spørsmålet om bosetting av ulike type beboere i samme bomiljø og hva som bør eller kan kreves av rusavhengige som får bolig i ordinære bomiljø.

Det gjelder det samme for rusavhengige som for alle andre: alle skal ha et godt sted å bo. Innledningsvis i dette kapitlet ble det fremhevet at boligen har stor betydning for den enkelte og alle har rett til tak over hodet. Dette slås det ikke minst ettertrykkelig fast i den nasjonale strategien for boligsosialt arbeid *Bolig for velferd* (2014-2020). På mange måter ville det vært lettere å si at vi prioriterer barnefamilier og så tonet ned at også de såkalt *vanskelige* personene med dobbeltproblematikk slik som rus og psykiatri, som gang på gang har blitt kastet ut fra boligen sin, som har dårlig boevne og noen ganger tilsynelatende også dårlig *vilje* til å bo, skal gis både bolig og bistand. Kanskje gjør man det vanskelig når man sier at man vil prioritere barnefamilier og *samtidig* rusavhengige. I stedet har en formulert det slik at *alle* skal ha et godt sted å bo. Mye av svaret på strategiens visjon kan sies å stamme fra grunnleggende menneskerettigheter som Norge har forpliktet seg til å følge, også når det gjelder bolig (Ulfrstad 2011). Menneskerettighetene gjelder alle uavhengig av problematikk og en god bolig er som en menneskerett å nevne (Snertingdal 2014; FN's Menneskerettighetserklæring § 25).

Så bosetting av rusavhengige handler om retten til en tilfredsstillende bolig og er en del av trenden om å flytte folk ut av institusjoner og bokollektiv i den utstrekning det er mulig. I tillegg viser forskning at rusavhengige ønsker å bo i ordinære boliger og at det virker integrerende (Vassenden, Bergsgard og Lie 2012; Vassenden, Bergsgard og Bratt 2013). Evalueringer og forskning internasjonalt knyttet til konseptet *Housing First* viser også at det virker rehabiliterende og stabiliserende å bo i ordinære boliger (Macnaughton m. fl. 2015; Tsemberis og Eisenberg 2000).

Utfordringen her er at alle gruppene med vanskeligstilte på boligmarkedet er sårbare og har sine grunnleggende rettigheter. I noen tilfeller må man se seg nødt til å prioritere. Man må velge hvilke type rettigheter til hvilken type beboer man skal gjøre gjeldende. I andre sammenhenger vil man være tjent med å tenke bomiljø og ikke bare se på individet (Elvegård og Michelsen 2015). Erfaringer fra Bergen viste for øvrig at barnas rettigheter som rettesnor for bosetting og kommunal boligsosial planlegging og politikk, var fraværende (op.cit.).

Siden kommunene ønsket at også informantenes øvrige meninger og erfaringer om det å bo kommunalt, skulle inkluderes i prosjektet, skal vi kort referere til annen forskningskunnskap om det å vokse opp i kommunale utleieboliger.

Det gjennomgående i forskningen på oppvekstsvilkår og boforhold i kommunale utleieboliger er at tilstanden der er verre enn i andre boliger og at bomiljøene er preget av lav sosial kapital. Stefansen og Skevik (2006) skriver at «trangboddhet og lav standard preger boforholdene for barnefamilier i kommunale boliger». Oslo kommune (2009) har som et av hovedfunnene at «gårdene hvor barna bor er lite tilrettelagt for lek og opphold ute for barna». I vår egen rapport fra undersøkelsene i Bergen sies det at selv om bildet er nyansert var det mange av informantene som nevnte forhold i boligene slik som fukt, dårlig kvalitet, manglende listverk og så videre (Elvegård og Michelsen 2015). Et annet forskningsprosjekt bragte frem hvordan bygningen var dårlig isolert og førte til høye strømgifter, at boder ikke ble benyttet på grunn av tyveri og hærverk og hvordan beboerne var plaget av lyder og støy fra andre boenheter fordi lydisoleringen var så dårlig (Røe, Woods og Jæger 2014). Det skulle derfor være lite tvil om at det å bo i kommunale boliger innebærer å ha en dårligere levestandard enn om man bor i andre typer boliger.

Ut over det fremstår bildet som mer nyansert og inneholder også positive elementer. For det første går det et skille mellom eie og leie av bolig (NOU 2011:15). Det å eie egen bolig antas å motvirke marginalisering og fattigdom og føre til tryggere og mer stabile boforhold (op.cit.). For det andre har forskning vist at det å bo kommunalt medfører et sikrere og tryggere leieforhold, noe som blant annet er viktig for integrering i nærmiljøet for barnefamilier (Vassenden, Lie og Skoland 2012). For det tredje viser undersøkelser at en del beboere faktisk også opplever bomiljøet sitt som et sosialt felleskap hvor man føler seg hjemme og har god kontakt med andre beboere (Elvegård og Michelsen 2015; Paulsen m. fl. 2012).

4 Ålesund

4.1 Innledning

I dette kapitlet presenteres funnene for Ålesund. Ålesund er en by og kystkommune i Møre- og Romsdal Fylke. Innbyggertallet er nærmere 47.000 hvor av over to tredjedeler av disse utgjør Ålesund by med områdene rundt. I prosjektet har vi fokusert på byen og de meste folkerike bydelene. Områdene utenfor er ikke inkludert og diskuteres ikke. Spesielt relevant for prosjektet er at byen har en bydel hvor befolkningstettheten er den samme som i verdensmetropolen Singapore. Det gir et potensiale både for en fargerik bydel med mye aktivitet på den ene siden og kilde til konflikt på grunn av innbyggere som bor tett på den andre siden. På den måten vil man kunne finne bomiljøer hvor flere ulike beboergrupper er samlet innenfor et gitt område og hvor problemstillingen om trygghet i bomiljø og kommunale utleieboliger aktualiserer seg.

I neste underkapittel går vi gjennom beboernes oppfatning av trygghet. Etter dette kapitlet får vi de ansattes vurderinger av det samme, samt deres syn på kommunale utleieboliger generelt. Deretter ser vi på organisering av samarbeid internt i kommunen. Kapitlet avsluttes med en drøfting av hvordan det kommunale eiendomsforetaket fungerer og hvor trygge bydelene er.

4.2 Trygghet og øvrig tilstand i boligen

Informantene gir totalt sett ikke uttrykk for at det er utrygt for dem å oppholde seg i sin egen bolig. På spørsmål om trygghet er det gjennomgående svaret at de opplever det som trygt. En mor sa det slik:

Ja, det er trygt. Vi kjenner alle som bor her. Jeg er vokst opp her og mange av dem som bodde her da jeg var liten, bor her enda.

I tillegg var gjennomsnittsskåren 9,0 på en skala fra 1-10 – noe som må sies å være svært høyt. Fra dette snittet var det bare én person som svarte avvikende og bidro

til å trekke snittet ned noe. Dette viser samlet sett en klar styrke i uttalelsene: de opplever seg svært trygge i egen bolig. Samtidig var det enkelte som hadde opplevd ubehagelige hendelser. Enkelte av hendelsene var av til dels alvorlig karakter slik som at personer utenfra har vært inne i leiligheten deres, slåssing i nabooppgangen med påfølgende politiutrykning og drapstrusler fra naboer i trappeoppgangen. Dette gjaldt spesielt en familie som bor på Aspøya. Vi gjengir her et refleksjonsnotat¹ vi skrev etter intervjuet:

Denne familien skilte seg ut fra alle andre familier jeg har vært inne hos hva gjelder fortellinger om ubehagelige og skremmende hendelser. Moren fortalte om hvordan dem tidligere kunne oppleve personer fra rusmiljøet som kom inn i leiligheten og lette etter noen som tydeligvis hadde bodd der før. Hun sa også at en nabo som heldigvis hadde flyttet, var svært ufin i ruset tilstand. Denne naboen hadde ved flere anledninger truet henne på livet. Datteren fortalt om hvordan hun hadde sett et eldre naboektepar som vandret naken rundt i leiligheten synlig for folk utenfra, om hvordan hun en gang hadde blitt fulgt etter av en mann på vei hjem fra skolen og hvordan en annen mann flere ganger har sittet og sett inn på henne når hun var på soverommet. Samme mann kunne moren fortelle en gang satt oppe på bilen deres og nektet å flytte seg da hun ba han om det.

Det spesielle ved akkurat dette tilfellet er at også standard og tilstand ved boligen fremsto som like ille som den manglende tryggheten. Dette kommer vi tilbake til senere. Det som gjør det vanskelig å vurdere trygghet i bolig er at både de som har og de som ikke har opplevd ubehagelige eller skremmende hendelser, gir høye skårer. Datteren i familien som nevnt over gav likevel en skåre på 9 vedrørende trygghet i boligen. Dette også til tross for at hun beskrev loftet i blokka som et skummelt sted og at hun flere ganger sa at «det skulle bodd mer normale folk her». Den eneste i familien som gav forholdsvis lav skår, var sønnen med en skår på 5,5. Han hadde derimot ingen spesielle hendelser som han refererte til. Mor selv sa om hendelsene at mesteparten av det som skjer der skjermer hun ungene fra å oppleve. Selv sa hun at

[...] dersom jeg hadde kunnet kjøpe huset så hadde jeg gjort det. Foreldrene bodde i leiligheten over, men jeg bodde ikke der selv. Aspøya er livet mitt på godt og vondt.

---

¹ Refleksjonsnotat her er et notat vi noen ganger gjør etter et intervju, hvor vi skriver ned observasjoner, opplevelser og tanker vi gjorde oss underveis, knyttet til både omgivelsene vi var i, informantene og eventuelt andre forhold av betydning. Dette gir oss mulighet til å kunne formidle mer fra intervjuet enn vi får fra intervjunotatet. Mens man i intervjunotatet skriver ned det som informanten forteller, består refleksjonsnotatet gjerne av subjektive vurderinger og refleksjoner.

Dette tilfellet var såpass alvorlig at vi vanskelig kan la være å trekke det frem. På grunn av totalbildet ved boforholdene til denne familien og det vi ellers vet om området der, var det ønskelig med flere informanter derfra for å kunne si noe mer sikkert om situasjonen. Selv om øvrige tilbakemeldinger i intervjuet, skårene som beboerne gav og det vi vet fra prosjektet fra Bergen, peker i retning av at boligen er trygg, så ser vi behov for mer informasjon fra flere familier før vi kan konkludere med at dette kun var et enkeltstående tilfelle. Beskrivelsene til familien involverte for mange personer utenfra til at vi kan si noe om det. Det vi vet er at det ikke er snakk om en enkelthendelse – selv om moren sa at det var langt mye verre før. Vi kan anta at denne familien skiller seg ut som et enkeltstående tilfelle, men det vet vi ikke. Samtidig er det grunn til å belyse innholdet i sitatet over; selv ønsker mor å bo der. På den måten viser hun et trekk ved de fleste av beboerne vi snakket med som dreier seg om at de har en forkjærlighet for området de bor i. Det må heller ikke underkjennes. Foruten denne familien var det liten forskjell i opplevelsen av trygghet i selve boligen mellom de ulike bydelene.

4.3 Trygghet i nærmiljø

Familiene samlet sett har lite å si om nærmiljøet hva gjelder trygghet. De fleste nevner andre forhold ved nærmiljøet i den grad de har noe å si som de ikke er fornøyde med:

Nært til hovedvei og for å gå på tur... det finnes ingen lekeplass til barn. Og så er det for eksempel vanskelig å montere trampoline og barna har spurt om det flere ganger. Og dessuten er det asfalt. Jeg har ikke sett sprøytespisser. Har heller ikke hørt om andre som har opplevd det. Og jeg har heller ikke opplevd noe fra rus og psykiatri.

Som vi ser, nevnes det at de ikke har sett sprøytespisser, og sitatet viser at de ikke har noe å utsette på utrygghet i nærmiljøet i forhold til andre beboere. Det varierte fra familie til familie hvor mye og hva de ellers hadde å si om nærmiljøet, men det var altså lite som var relatert til temaet for denne undersøkelsen. Det var kun én familie som svarte direkte på spørsmålet ved å fortelle om utrygt nærmiljø. Denne familien samsvarer med den familien som er omhandlet i refleksjonsnotatet tidligere. Disse gav også lav skåre selv på bomiljø. Samtidig sa moren at dette ikke påvirket hennes opplevelse av å bo der. Her var datteren uenig og ville flytte. I tillegg var det en familie i indre bydel som fortalte om en del omsetting av rusmidler i området. Selv om dette handler om trygghet og rusatferd, var det ikke relatert til det umiddelbare nærmiljøet til familien, men noe som forekom i området der de bodde, blant annet i tilknytning til et større kjøpesenter et stykke unna dem. Vi fikk ikke nok skårer på nærmiljøet til at vi oppgir snittskår fra beboerne, men det kan likevel være verdt å merke seg at blant de som gav skår, så gav de fleste høye skår på trygghet i nærmiljø

(8-10). Vi fikk lave skår fra bare noen få personer. Dette gjaldt uavhengig av bydel. I og med at det også var noen høye og noen nokså lave skår, gir gjennomsnittskåren oss ingenting her.

Noen ganger er uttalelsene sprikende fra spørsmål til spørsmål eller vanskelig å tolke, slik at det blir vanskelig å oppsummere familiens opplevelse og mening. En av familiene i ytre bydel svarte på ett spørsmål at «det har vært innbrudd i barnehagen, så det er jo ikke trygt her, men som barnefamilie er vi ikke så mye ute». Tidligere i intervjuet kom hun med dette utsagnet:

Mange barnefamilier... Det har blitt roligere her etter at single flyttet. Det er en barnehage rett i nærheten, butikk ved siden av, busstopp rett utenfor, sol hele dagnet og vi kan sitte på bakken utenfor her når det er fint vær.

Med andre ord var uttalelsene selvmotsigende. I og med at både mor og far gav skår 10 på nærmiljø, må vi likevel anta at de negative sidene ved nærmiljøet, ikke var av signifikant betydning for dem. Her kan vi også sitere minstedatteren i en av de andre familiene da vi spurte om skår:

Det er normalt... Gi meg penger, så skal jeg kjøpe godteri sammen med venninna mi.

Hun svarte knapt på spørsmålet om trygghet og ga heller ingen skår, men sa at hun mente det samme som moren sin. Slike uttalelser kan tolkes som at hun ikke hadde opplevd noe spesielt – eller det handler om at vi under intervjuet ikke klarte å få frem hennes opplevelser og meninger. Basert på at resten av familien faktisk hadde hendelser som de refererte til, må vi la det stå åpent.

4.4 Trygghet i forhold til naboer

Gjennomsnittskåren på trygghet i forhold til naboer er 8,2. Samtlige informanter svarte på dette. Dersom vi korrigerer for et foreldrepar som gav skår 2 uten at de hadde beskrevet noen ubehagelige eller skremmende hendelser, men generelt uttalte at de «aldri er trygge sammen med andre når barnet er med», så er skåren 9,3. Så også her er skåren svært høy. De aller fleste beskriver naboene som greie og naboforholdene som uproblematisk:

Det er bra, vi har snille naboer. Alle kjenner alle. Noen har bodd her hele livet og andre i flere år... det er også to ledige leiligheter her. Siste året kom det to nye familier.

Denne moren sier også med dette at det kanskje er mindre utskiftning av naboer enn man ofte tenker om kommunale boliger. Andre igjen svarte kort at «det er bra» eller lignende, mens atter andre igjen ikke hadde noe å si om det, for eksempel fordi de ikke kjenner naboene. Det er rimelig å forstå de korte tilbakemeldingene som at det ikke er utrygghetsfaktorer ved naboskapet. I Bergensprosjektet erfarte vi at naboene til å begynne med sa at alt var bra. I løpet av samtalen kom det imidlertid frem ulike hendelser som de har hatt. Dette var vi oppmerksomme på i denne undersøkelsen, men det kom ikke frem slike fortellinger. Det kan tenkes at det ville kommet frem mer av det om vi hadde brukt flere metoder slik vi gjorde i Bergen. Ikke minst gjelder dette omvisning av barna i nabolaget sitt. Det er imidlertid ingen andre indikatorer på at naboene forårsaker utrygghet, men som ikke er nevnt for oss.

Tre av familiene beskriver likevel hendelser knyttet til naboene, for eksempel blotting, politiutrykninger og familievold. En mor innvandret fra Østen med fire barn berettet hvordan det var for dem:

Det er bra, men vi har noen naboer under. Han slår henne og noen ganger kommer hun opp hit for å søke beskyttelse sammen med ungen sin, for å gjemme seg, og det var skremmende for oss. Dette skjedde for 2-3 år siden. Vi føler oss ikke 100 % trygge, fordi vi ikke kjenner alle. Og for 2-3 måneder siden ble alle syklene våre stjålet.

Vi ser at sitatet starter med at hun først presiserer at de har det bra, før hun kommer inn på forhold som er ubehagelige og/eller skremmende. Vi så at flere av beboerne ikke ønsket å si noe stygt om naboene sine eller utlevere dem. Vi måtte da på nytt presisere at vi ikke var ute etter at de skulle sladre eller baksnakke noen, men at dersom det var noe spesielt som kunne være utrygt for barna deres så var det av interesse for oss.

4.5 Trygghet i forhold konkrete hendelser

Denne kategorien søker altså å undersøke om beboerne har opplevd konkrete ubehagelige eller skremmende hendelser, eller om de baserer uttalelsene på en generell holdning og/eller opplevelse. Vi ser også på oppfatninger om hvilken atferd som kan tolereres i et bomiljø med barn og hva som ikke kan tolereres.

Informantene samlet sett melder om få konkrete hendelser. Dette gjelder også familiene fra ytre bydel. Likevel var det to av familiene derfra, som svarte at de ikke hadde opplevd noe konkret og gav høy skår, men som likevel beskrev ting som hadde skjedd i nabolaget og blokka deres. Opplevelsene fremstår som skremmende og ubehagelige – både ut fra beskrivelsene objektivt sett og ut fra deres vurderinger av

dem. Familiene svarte benektende på spørsmål om hendelsene påvirket opplevelsen av å bo der. Unntaket her var tenåringsdatteren som sa at hun ville flytte til et sted med mer «normale» mennesker. Igjen blir spørsmålet hvorfor disse ikke angir opplevelsene som mer betydningsfulle i negativ retning enn det de gjorde.

De av familiene som ikke hadde opplevd rusavhengige som naboer, ble spurt hvordan de ville reagert om de fikk rusavhengige som naboer. Her var det litt vanskelig å vurdere oppfatningene samlet sett. Det synes som om familiene ikke har noe imot slike naboer i utgangspunktet, selv om de også ser at det ikke er det optimale. Det viktigste for dem er at de oppfører seg ordentlig og ikke plager andre:

Det viktigste er barn; dersom det er forstyrrelse for barnet, så er det et stort problem for oss. Men så langt er det ikke det, så det er greit. Dersom de med rus og psykiatri lever sine egne liv og er rolige, så er det ingenting å klage på. Dersom de skal bo sammen med andre er det viktig at disse vet hva de skal gjøre om det blir brann. Det er viktig at de får opplæring.

En interessant uttalelse kom fra en mor fra ytre bydel. Hun la terskelen for hvilken atferd som kan tolereres slik:

Krangling mellom to voksne i offentlighet, spesielt hvis det er barn der. Dersom de sitter og hoier i lekeparken, så snur barna og kommer tilbake og sier «mamma, vi kan ikke leke...».

Denne moren hadde lite negative erfaringer å relatere til og gav topp skår på alle kategoriene. Likevel hadde de opplevd en del bråk i nabotrappeoppgangen, med polititrykninger, skriking og ulike andre ting. På tross av det, koblet hverken hun eller mannen hennes disse hendelsene til spørsmålene våre om hvilken atferd som kan tolereres. Disse hadde klare oppfatninger om hva som var akseptabelt og uakseptabelt, uten at de kan sies å være «blinde» eller «døve» for hva som skjedde i nabolaget. De hadde lite negativt å si og syntes tvert i mot at det meste var svært bra hva gjelder trygghet. Det er nærliggende å tolke dette dithen at dette paret ikke mente de hendelsene de beskrev hadde noen stor betydning for deres opplevelse av å bo i området selv om de objektivt sett kan anses som skremmende og/eller ubehagelig.

4.6 Standard og fysisk tilstand

Nesten alle informantene har en del å utsette på forholdene i boligen slik som standard og fysisk tilstand på boligen. På dette punktet er det ingen forskjell mellom bydelene. En mor fra indre bydel sa det slik:

Ja, det er ikke gjort noe med isolasjonen her siden 60-tallet. Vi har brukt ullpledd enkelte ganger fordi det har vært så kaldt. Peisen er murt igjen slik at det er ikke mulighet til å fyre med peis. Vi har installert varmepumpe til tross for at kommunen har sagt at vi ikke kan det, men når det blir 12-16 minusgrader så hjelper jo ikke det. [...] Generelt sett er det dårlig standard. Malingen har for eksempel flasket av i taket nede. Det hadde bare blitt malt over det som skittent og så flasket malingen av.

I sitatet nevnes flere forhold som også andre familier nevnte. For eksempel var kulde eller vanskeligheter med å holde en komfortabel innetemperatur noe som gikk igjen. Det at hun nevner gammel isolasjon viser også til at mange av de kommunale boligene er gamle. Flere beboere mente at den generelt dårlige standarden var like viktig å snakke om. Dette henger naturligvis sammen med når boligene er bygd, men det dreier seg også om hvorvidt man holder ting vedlike. En del av beboerne mente det var manglende utbedringer fra kommunen sin side over ting som burde repareres, oppgraderes og så videre. Blant annet hadde dette ført til fukt- og muggskader. Fukt og fuktskader var et tema flere var opptatt av. I ytre bydel var vi hos en familie i en blokk som var mye plaget med det:

Det er mye svartmugg her. Jeg har vasket, men det går ikke bort. Det er mugg på toalett, bad og stue. Badet er også så trangt at sønnen min ikke tør å dusje der. Så det er mye fukt og fuktskader.

Moren viste blant annet frem et bilde som så ut til å være skadet av mugg eller fukt. Hun viste også toalettet hvor veggen var svart nede ved gulvet bak toalettskålen. De hadde også en maskin på stua som tok bort fukt. Faren tømte denne mens vi var der, en stor skål med vann. Også familien som hadde opplevde flere ubehagelige og/eller skremmende hendelser og som er gjengitt i refleksjonsnotatet i kapittel 4.2, hadde forhold ved leiligheten som bidro til å trekke ned standard og fysisk tilstand. Vi gjengir resten av refleksjonsnotatet derfra som handler om nettopp det:

Når jeg kom til dem og var på vei til å ta av meg skoene, ba moren meg om å beholde skoene på siden det var så kaldt der, men jeg fant det mest riktig å ta av meg skoene – både for høflighets skyld og fordi jeg selv ville oppleve hvor kaldt det eventuelt var der. Intervjuet ble gjort med alle tre samtidig i stua. Datteren satt i en stuestol med pledd rundt seg hele tiden, mens sønnen bare hadde t-skjorte uten at det så ut som om det var kaldt for han. Jeg satt selv i sofaen med genser på og hadde vinduet i ryggen. Det tok ikke lange tiden før jeg begynte å fryse skikkelig i nakken, på rygg og på beina. Jeg kan ikke huske å ha vært i et kaldere hus. I tillegg kjente jeg stikking/kløe i lungene. Om dette skyldes kulden, at jeg var trett etter en lang dag eller om innklimaet var dårlig på grunn av fukt, asbest eller annet, kan jeg ikke bedømme. Like fullt var det en klar subjektiv vurdering jeg gjorde

meg at denne boligen ikke var velegnet for en familie – både på grunn av de fysiske boforholdene og på grunn av naboer og nærmiljø som de senere i intervjuet fortalte om. Forøvrig er dette den første gangen jeg har hatt en klar oppfatning av at de totale boforholdene til en familie utvilsomt er uegnet sett ut fra hva man i samfunnet i dag oppfatter som gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Flere av dem vi snakket med nevner også at det er trangt. De sa for eksempel at det var behov for flere soverom og mer privatliv. Et par av familiene hadde imidlertid kun mindre forhold eller ingenting å utsette på boligene. En far sa at boligen var bra, unntatt stua som var litt trang. Videre at dersom de fikk flere barn så kom det til å bli trangt. Men det første han nevnte som var respons på spørsmål om hvordan de trives i boligen, var at det var krevende til å begynne med fordi de var «overrasket over vær og vind». Slike uttalelser kan indikere at beboerne stort sett har det bra i boligen. For når det kommer til spørsmål om generell trivsel svarer de aller fleste at de har det bra der de bor.

4.7 Ansattes vurdering av trygghet for barn og unge

De aller fleste ansatte – uavhengig av hvor de arbeider – oppfattet de kommunale boligene som trygge:

Jeg har ikke hørt om noen tilfeller. Jeg vet om en familie som valgte å flytte fra blokka. Men inntrykket er at de fleste føler seg trygge i egen bolig. Det har blant annet blitt skiftet låser. Har ikke hørt at det er utrygt i boligen.

Gjennomsnittskåren er 8,0 og dette må sies å være nokså høyt. Unntaket i dette bildet og som trekker snittet litt ned, er to ansatte hvor den ene ga svært lav skår og den andre litt over middels. Variasjonene er videre personavhengige og ikke etatsavhengig. Det synes altså ikke å bety noe hvor hen man arbeider. Dette gjaldt altså det å oppholde seg i boligen, det å være innendørs. Når vi spurte om nærmiljø, endrer det seg. Skåren for alle ansatte sett under ett ble 7,1. De fleste ansatte svarer både ut fra deres oppfattelse av trygghet og ut fra den øvrige tilstanden til nærmiljøet generelt, eksempelvis forfall og mye trafikk. Slik at det ser ut til at det for flere er vanskelig å skille trygghet i forhold til rusavhengige og andre personer fra andre trygghetsfaktorer i bomiljøet. Eller det kan være at også de ansatte opplever at det er andre elementer som er minst like viktig for barnefamilier. I et sterkt trafikkert strøk med få oppholdssteder for barn vil det kanskje være andre problemstillinger som er like åpenbare og viktige. Den høye skåren og det faktum at de ansatte meldte om få ubehagelige og/eller skremmende hendelser, kan indikere at det er slik.

Mange oppgir også at det varierer, hvor ytre bydel skiller seg klart negativt ut. Det er altså et tydelig skille mellom bydelene. Selv om det i gamle dager var tydeligere inndelinger i byen med ytre bydel som et klassisk arbeiderstrøk, henger skillene igjen enda i følge flere av de ansatte. I dag handler det ikke om arbeiderklasser eller lignende, men det er like fullt markante skiller mellom bydelene også når det gjelder trygghet i bomiljø:

Det er veldig ulikt. Ytre er ikke så godt tilrettelagt, mens indre er et mer rolig strøk. [...] Så det varierer veldig, spesielt mellom indre og ytre. I Indre bydel kan det jo være egne boliger med hage, mens det er det jo ikke i ytre. Men vi er kjente med sprøytespisser, hærverk og lignende.

Mens beboerne selv snakket forholdsvis lite om dette skillet, var det mer tydelig blant de ansatte at kommunen eller byen, er delt inn i ulike bydeler med hver sine kjennetegn. Det var kun én av familiene vi snakket med som snakket om et slikt skille, og den familien bodde selv i indre bydel. Parallelt med at de ansatte snakket om ytre bydel som belastet historisk sett, varierte det i hvilken grad man vurderte bydelen som utrygg. For eksempel anså politiet det som mindre utrygt enn hva det generelle bildet synes å være blant ansatte:

Vi kan også si at det er nokså trygt fordi stasjonen ligger så nært. En del utrykninger til Aspøya skyldes også at flere innvendinger derfra følges opp i større grad enn indre bydel og andre steder fordi det er så nært til stasjonen. Det må vi nok kunne si.

Dette betydde ikke at området ikke hadde sine utfordringer, idet en av politibetjentene presiserte at en av barnehagene daglig plukker opp sprøytespisser fra en av parkene der. For de som ikke er lokalkjent dreier det seg om en park i ytre bydel som ligger rett i nærheten av barnehagen. Det var med andre ord flere ansatte som mente området ikke var så utrygt som mange skal ha det til, mens andre igjen anså området som nokså utrygt og til dels uegnet for barn og barnefamilier. Noe annet som bør nevnes, er at både politiet og de ansatte som jobber med oppsøkende, lavterskel rusoppfølging beskrev rusmiljøet som lukket og at det meste av utagerende oppførsel dreier seg om interne forhold:

Rusen er lukket, i forhold til for eksempel Bergen og andre storbyer hvor det er mer åpent. Det gjør at man må inn til folk for å finne det, og det er ofte at det er vi som oppsøker dem. Det er mindre brukerutstyr og lignende problematikk utendørs. [...] Det meste av det som skjer er knyttet til vinningskriminalitet slik som innbrudd og slikt... noe er utagerende. Mye handler om internt bråk i rusmiljøet.

Når vi kom til spørsmålet om trygghet i forhold til naboene, var vurderingene til de ansatte at det sto bra til. En sa for eksempel følgende:

Har ikke inntrykk av at naboene er noe problem. Jeg opplever lite bråk om det. Det er heller ikke noe støy eller bråk fra Blå Kors eller Natthjemmet. Men det har vært enkeltepisoder. Det ser ut til å være bra samhold mellom familiene der.

Generelt sett hadde de ansatte lite å si når det gjaldt naboer og naboforholdene. Gjennomsnittskår var 7,9, og dette var den nest høyeste gjennomsnittskåren som ble gitt av de ansatte. Skår for hendelser fikk 7,1 som er det samme som det ble gitt for nærmiljøet. Dette selv om referansene til antall hendelser er få. Unntaket er politiet som naturlig nok har mer kjennskap til ulike ting som skjer. Imidlertid er hendelsene politiet viser til også forårsaket av helgefyll og ikke bare koblet til rus og/eller psykiatri. Kanskje kunne man forvente at politiet på grunn av sine erfaringer i bomiljøet og at de som oftest rykker ut når det er problemer, bidro til å trekke ned snittet. Imidlertid skjedde det motsatte gjennom at de opplevde bomiljøene som tryggere enn mange kanskje forventer.

Oppsummeringen av de ansattes oppfatning av trygghet i boligene og trygghet i forhold til naboene er høyere enn både nærmiljøet og risikoen det er å oppleve konkrete ubehagelige eller skremmende hendelser, men at det i det store og hele sett er nokså trygt. Videre at de fleste beboere også har det trygt med det nærmiljøet de bor i selv om enkelthendelser forekommer.

Ansattes oppfatning av kommunale utleieboliger generelt

Vi tematiserte også generell oppfattelse av de kommunale utleieboligene og hvordan det var å vokse opp i disse. Før vi kommer inn på to av de mest sentrale tilbakemeldingene vil vi understreke at selv om vi nå vurderer tryggheten i kommunens utleieboliger, så bør det nevnes at sett under ett anses Ålesund som en trygg by. Vi siterer her en av politibetjentene som blant annet kjenner ytre bydel godt:

Vi har en trygg og fin by, så opplevelsen av utrygghet er nok større enn den faktiske.

Og dessuten er det jo slik at utryggheten handler om det som skjer internt i miljøet.

De viktigste tilbakemeldingene fra de ansatte om det å bo i kommunale utleieboliger generelt sett, grupperte seg under to punkter. For det første handlet dette mest om hvordan tryggheten er ulik fra bydel til bydel. En ansatt ved NAV startet gruppeintervjuet med å introdusere denne delingen av byen:

Ålesund er fra gammelt av en todelt by med overrepresentativitet av sosial stønad i sentrum. Det er områder med lav sosioøkonomisk status og ulike sosiale utfordringer.

Som vi har vært inne på har Ålesund fra gammelt av en to- eller tredeling av byen. Det var en klar formening og enighet blant informantene at det er et skille mellom ytre bydel og resten av kommunen, hvor ytre bydel har flere sosiale og sosioøkonomiske utfordringer. Der er det også en blanding av ulike typer beboergrupper og noe uro i bomiljøet, som gjør at det er mindre trygt der enn andre steder. Samtidig er det delte meninger blant informantene hvorvidt man kan si at det er mindre trygt i ytre bydel – selv om det er mer uro og utfordringer der. Utenom ytre bydel er det et par andre gater som det også har vært utfordringer knyttet til – dette i det man kaller midtre bydel. De ansatte formidler også at det å gi en generell skår på trygghet ikke alltid lar seg gjøre fordi det varierer fra sted til sted. Det er likevel altså ytre bydel som skiller seg ut, uavhengig av det er snakk om trygghet i bolig, naboer eller nærmiljø, samt om det har skjedd konkrete hendelser eller ikke.

For det andre handlet det om standard. Her gikk det et skille mellom dem som mener at kommunale boliger generelt har lavere standard og dem som mener det ikke er noen forskjell på dem og andre lignende boliger. Dette dreide seg ikke om trygghet, men om standard, vedlikehold, omgivelser og lignende:

Lav standard og herjet område. Det er ikke helsefremmende: er ikke trivelig, bygninger forfaller... dører som er ødelagte, halvveis avrevet tapet og så videre. Det er også manglende trivselstiltak.

Det er ikke kjempebra. Dårlig stand... dårlig økonomi blant de som bor der... gjennomtrekk ... lav status. Det er siste utvei, men standarden har blitt bedre de siste årene. Disse beskrivelsene gjelder ikke for bydelen ytre. Men vi vil heller ikke si at de ser shabby ut fra utsiden og at man kan peke ut kommunale boliger.

Noen av de ansatte delte ikke dette synet og mente det ikke sto så verst til:

Generelt har de det bra. I min gutts klasse er det noen som har kommunal bolig og inntrykket er at man er likeverdige.

Denne personen har god oversikt over bomiljøet. Da vi ba om kommentar på at enkelte har fuktskader i boligen, var tilbakemeldingen at enkelte av familiene ikke lufter ut og at det dermed blir både fukt og kulde på grunn av mangel på frisk luft og sirkulasjon. Familien som hadde en fuktfjerningsmaskin i stua og var plaget med mye fuktskader, mente på sin side at det ikke hjalp med lufting som tiltak.

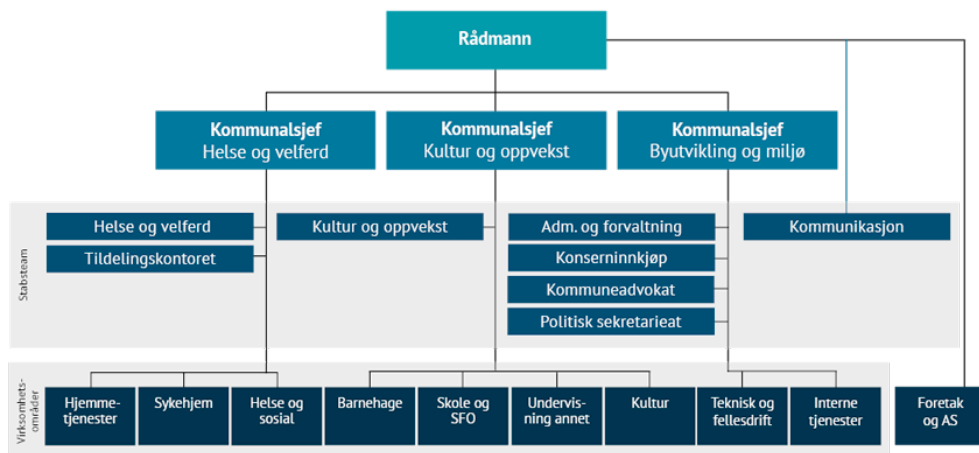

4.8 Organisering og samarbeid i kommunen

Dette kapitlet undersøker hvordan kommunen organiserer det boligsosiale arbeidet og hvordan samarbeidet fungerer. Avsnittet er basert på intervjuer med de ansatte, dokumenter og kommunens hjemmeside.

Overordnet organisering

Figur 1. Organisasjonskart Ålesund

Det boligsosiale arbeidet i kommunen kan grovt sett sies å ligge på to steder. Det ene stedet er Ålesund kommunale eiendom (ÅKE) som et kommunalt foretak og det andre området er *Helse og Velferd*. Området Helse og velferd har igjen tre stabsteam. På dette nivået ligger Tildelingskontoret, men kontoret har ikke noen rolle i forhold til ordinære utleieboliger eller i spørsmålet om trygghet for barnefamilier i bomiljø. Så følger de ulike virksomhetsområdene. Aktuelle tjenester her med ansvar for det boligsosiale arbeidet og som er relevante i spørsmålet om trygghet for barnefamilier, ligger under henholdsvis *Hjemmetjenester* og *Helse og sosial*. Her finner vi rustjenesten som driver oppsøkende lavterskelarbeid, tjenestene for barn og familie med barnevern og helsestasjon, samt NAV. I tillegg har virksomhet *Flyktning*, som ligger under Kultur og oppvekst også oppgaver i forbindelse med bosetting. Virksomheten følger opp sine egne beboere og har for eksempel egen tilsynsmann/vaktmester. Flyktningetjenesten sitter ikke i tildelingsmøtet og har på den måten ikke direkte samarbeid i det boligsosiale arbeidet. I følge lederen ved virksomhet Flyktning er det like fullt samarbeid på ledernivå om tildeling av boligene. Det er ÅKE som har hovedrollen ovenfor de kommunale utleieboligene. Dette foretaket presenteres nå for seg.

Ålesund kommunale eiendom

Ålesund kommunale eiendom er et foretak med et eget styre som er oppnevnt av bystyret. Det ble opprettet i 2004 og har egen leder som rapporterer til dette styret. Foretaket skal utføre arbeid i tråd med bestillinger og bevilgninger fra kommunen. ÅKE har ansvar for forvaltning og utvikling av den kommunale eiendomsmassen. På hjemmesiden står formålet deres:

Foretaket har som formål å forestå en forretningsmessig og kostnadseffektiv eiendomsforvaltning, noe som innebærer ansvar for forvaltning, drift og vedlikehold av eiendomsmassen og for kjøp og salg av eiendommer. Videre skal selskapet forestå kommunens eiendomsutvikling og tilrettelegging av boligbygging og nærings-virksomhet, samt gjennomføre kommunale boliginvesteringer.

Her går det klart frem at stikkordene for deres virke er *forretning* og *kostnadseffektivitet*. Selv om de har ansvar for både tildeling av og oppfølging i boligene har de altså ingen uttalt boligsosial tilnærming. Akkurat dette kommenterte de ansatte vi snakket med:

Jeg synes vi har en altfor lav serviceinnstilling [og det ikke bra fordi...] vi arbeider med menneskebehandling. Vi er et utleiefirma som skal tjene penger, men vi er i gang med å tenke bomiljø, dette er noe vi har snakket om. Beboerne opplever at de er mye alene. Vi har også snakket om å lage noen arenaer for å lære beboerne å bo; handle, vedlikehold, ernæring, gjeld og så videre, pluss det å håndtere økonomi.

Dessuten står det i henholdsvis årsmeldingen og eierskapsmeldingen for 2014 at ÅKE er «en hovedaktør i kommunens boligsosiale arbeid» (Ålesund kommune 2015a) og «kommunens redskap i det boligsosiale tiltak» (Ålesund kommune 2015b). Hvilken rolle og tilnærming har eller bør ÅKE ha? En ansatt fra en annen etat sa: «Et spørsmål man kan stille seg er om ÅKE er en forretningsdrift». Slik spørsmålet ble stilt var forventningen at det skulle det egentlig ikke være, men at det var det i praksis. Eller at vedkommende mente at det drev etter forretningsmessige prinsipper, men ikke skal gjøre det. Det kan derfor virke som om det er noe uklarhet i ÅKEs rolle og ulike forventninger til det ÅKE administrerer også Husbankens låne- og tilskuddsordninger slik som startlån, boligtilskudd og bostøtte.

Tildeling av bolig

I Ålesund er tildeling av bolig lagt til det kommunale eiendomsforetaket, hvor en av de ansatte har hovedansvaret. I tillegg er det en tildelingsgruppe bestående av foretaket og andre sentrale etater, deriblant NAV. I dette møtet har man fokus på

blant annet bomiljø. En ansatt sa at de «i tildelingsmøtene søker å matche beboere og bomiljø i forhold til rus, bråk med mere». En ansatt i ÅKE mente at det i arbeidet generelt tas hensyn til beboernes behov:

Ivaretagelse av barn handler om å ta konkrete hensyn og gjør grundige vurderinger ved tildeling av bolig. Man plasserer ikke barn sammen med rusavhengige og motsatt.

En annen fra ÅKE sa det slik:

Vi holder rusmiljø ute fra områder med barnefamilier og motsatt. Vi lykkes i 75 % av tilfellene, men det er enkelte blemmer som smeller ut på grunn av at systemet i kommunen ikke kjente til personen.

I følge ÅKE arbeides det bevisst for ikke å blande beboere, og inntrykket til de fleste andre ansatte er også at dette gjøres. Unntaket her er politiet. Det var enighet blant alle de fire politifolkene vi snakket med at det for dem virker som om det er tilfeldig hvor rusavhengige plasseres. Dette baserer de på alle de utrykningene de har vært med på og de tilbakemeldingene de har fått fra de ulike bomiljøene. Et annet spørsmål er om man bør tildele boliger til rusavhengige i områder hvor det bor barnefamilier og motsatt og eventuelt under hvilke forutsetninger. Det er et sentralt spørsmål i prosjektet, dette sammen med hvilken oppfølging som gis. Det er sjelden dette er et *ja/nei-spørsmål* og i realiteten vil spørsmålet kunne bli hvor man skal sette grensen for hvilken atferd som er akseptabelt i et bomiljø. Tilbakemeldingene fra de ansatte var at grensen går ved brudd på alminnelig ro og orden. Rusavhengige og/eller personer med psykiske lidelser, samt alle andre beboere må følge samme regler. Det er allmenn folkeskikk som gjelder:

Normal folkeskikk skal en kunne forvente. Rusing i egen leilighet er ok. Men du tar ikke huset fullt av folk midt på natta midt i uka og ikke hver helg. [...] Sosialt avvikende atferd uten aggressivitet tenker jeg at foreldrene må forklare til barn. Dette må en kunne tåle.

Truende eller aggressiv atferd er uakseptabelt, men avvikende atferd må kunne tåles. Det er vanskelig å si hvilken atferd som er greit og ikke, og folk har ulike grenser for hva man tåler. Det er vanskeligere å akseptere dem som gjør mye av seg, som skriker og raver rundt.

Direkte avvisende til å bosette rusavhengige i ordinære bomiljø fikk vi fra kun én ansatt som da henviste til at barn ikke har samme grunnlag for å forstå. Vedkommende mente at muligens opplevelsen av utrygghet blir større jo eldre barnet er og videre at foreldrene da har mindre kontroll på barnet sitt. Ellers inneholder sitatene over også uttalelser om avvikende atferd. Dette skyldes at vi spurte spesifikt om det. Vi

spurte om dette fordi en av antakelsene i prosjektet var at når det gjelder bosetting av rusavhengige er det tilknyttet et stigma til denne gruppen som gjør at enkelte ikke ønsker å ha dem som naboer, fordi de ser annerledes ut, oppfører seg rart og uforståelig og så videre. Som vi ser fra sitatene var de ansatte nokså klare på at avvikende atferd må kunne tåles. Likevel var det et fåtall ansatte som var generelt skeptisk til å blande beboergrupper. En av begrunnelse for det var at i tillegg til at atferden i seg selv er uheldig, kan atferden være så avvikende at det blir utrygt for barn:

Sprøytenarkomane kan legge fra seg sprøytespisser, og jeg ville selv vært redd for at barna skulle utsettes for det. Man kan ikke stole på rusmisbrukere og deres atferd. Pluss det med øvrig atferd som kan skremme barn, og dersom foreldre blir engstelige så kan barna bli engstelig. Terskelen for utrygghet er når barn ikke skjønner de signalene som kommer, barna har behov for å skjønne hva som skjer.

Denne personen må sies å legge listen nokså lavt i forhold til hva som er avvikende atferd. Det var spesielt blant dem som arbeider med barn at listen over hva som er avvikende atferd ble lagt lavt. Disse ga også lavere skår, spesielt på nærmiljø. Noen ansatte skjønner vi er generelt skeptisk til å blande beboergrupper, men disse utgjør noen få av informantene. De fleste mener man kan blande gruppene, men da etter individuelle vurderinger med visse forbehold og tilpasninger. Her er en uttalelse en ansatt fra rustjenesten:

Jeg kjenner få tilfeller av «tikkende bomber» i rusmiljøet, men jeg ville ikke hatt betenkeligheter med å spre dem i bomiljøet. Men jeg ville derimot hatt betenkeligheter med å bosette i samme oppgang [som barnefamilier] på grunn av rot og gris, avvikende atferd og så videre. Så det måtte tas mer hensyn der, men det handler også om hvor rusmisbrukeren er og hva han vil. Så dersom de er under behandling, så kan det gå bra å ha dem i samme oppgang. Men jeg ville nok ikke bosatt de tyngste rusavhengige i samme trappeoppgang.

En annen utfordring når det gjelder tildeling er at kommunen både har for få boliger og for lite mulighet til differensierte botilbud:

Det som fungerer mindre bra er dynamiske løsninger for vanskeligstilte. Det er manglende handlingsrom og for få typer boliger. Det er heller ingen midlertidige boliger for barnefamilier, dette opplever vi noen ganger i året at familier ikke har plass å bo.

At det er vanskelig å skaffe boliger bekreftes også i kommunens årsrapport (Ålesund kommune 2015a). Her nevnes spesielt flyktninger. Inntrykket etter å ha intervjuet og foretatt undersøkelser er at denne problemstillingen er aktuell for Ålesund som

for mange andre kommuner, men også at problemet er noe mindre enn i Steinkjer og Bergen. For lite boliger gjør også at det blir vanskeligere å følge opp beboere, for eksempel ved ønske om bytte av bolig. Vi skal i neste avsnitt ser nærmere på oppfølging av beboere. Avslutningsvis om boligtildeling kan man i tillegg ilegge det faktum at kommunen har anstrengt økonomi og står på ROBEK-listen, betydning. Imidlertid var det ingen av informantene som nevnte økonomi som et hinder i arbeidet med å skape trygge boforhold for barnefamilier. Unntaket var en ÅKE-ansatt som ønsket seg større økonomiske rammer til å kunne jobbe i bomiljøet.

Oppfølging av beboere

Bortsett fra rustjenestens oppsøkende virksomhet i rusmiljøet er det få andre som arbeider oppsøkende i bomiljøet i kommunen, det vil si når ser bort fra dem som arbeidet med de rusavhengige. Det er ingen som arbeidet direkte med å skape gode bomiljø i form av å bedre kontakten mellom beboerne, utvikle dialogpunkter til kommunen og så videre. Formålet med ÅKE som hovedaktør er formelt sett å drive en forretningsdrift. De ansatte fra ÅKE mente likevel de jobber sosialfaglig ute i miljøene:

Vi går for å være veldig gode på boligsosialt arbeid og på samtenking og samhandling. [...] Vi har fokus på at det ikke skal være stigmatiserende å bo i kommunale boliger. Vi tar også tak i utemiljøet, hvordan det ser ut i boområdene. Det ryddes opp. Det skal ikke henge lakener eller søppelsekker i vinduer...

Også tilsynsmannen som er mye ute i bomiljøene, mener de tenker boligsosialt og arbeider med oppfølging:

Jeg vil selv si at jeg også jobber med bomiljøet, fordi dersom det er noe så prøver jeg å gjøre noe med det. Det er også en annen ansatt som skal ha bomiljø i stillingen sin, men det har vært lagt litt til side. Men dette skal vi i gang med nå når NN [en av de andre ansatte] skal ut og se boligene ved tildeling av nye boliger og forlengelse av kontrakt.

ÅKEs ansatte fremstår som om de har et boligsosialt fokus og det virker som at også andre i kommunen tenker likedan om ÅKE. Det var ingenting i intervjuene som tydet på det motsatte. Vår egen vurdering er den samme, men kanskje kan man si at ønsket om å ha et slikt fokus er større enn det som faktisk utøves, og at *utøvelsen* av det boligsosiale fokus er større enn hva vedtektene sier det skal være. På denne måten kan det derfor virke noe uklart hvilken rolle de har eller skal ha. Vi har altså her å gjøre med noen som sier at de ikke har en viss arbeidsoppgave, men som likevel i praksis ser ut til å gjøre det – noe som er positivt. Det mest vanlige er nok at en virksomhet har en oppgave som de

sier at de gjør, men som de i realiteten ikke gjør eller som de skjønner utilfredsstillende. Når det er sagt har kommunen sin desidert største aktør i det boligsosiale arbeidet intet definert boligsosialt formål i sin arbeidsbeskrivelse. Dette kan fremstå som noe merkelig og uheldig. Vi ser også at den selvstendige formen med eget foretak gjør at muligheten for overordnet styring og koordinering av det boligsosiale arbeidet og planleggingen kan bli mindre. Vi fikk ikke anledning til å følge dette nærmere opp med lederne i ÅKE da disse ikke var tilgjengelige i datainnsamlingsperioden.

Oppfølging av beboerne ivaretas konkret av to ansatte. Den ene arbeider med tilsyn i boligene på områder som har med det tekniske og fysiske å gjøre. Denne ansatte begynte i stillingen for omkring 4-5 år siden. Han fortalt selv hvordan bomiljøene så langt verre ut før han begynte i stillingen. Han beskrev for eksempel hvordan en av parkeringsplassene knyttet til den ene blokka var kjent som et sted innbyggerne i kommunen satte fra seg gamle biler. Videre at det for eksempel var hyppig at han fant sprøytespisser rundt omkring, blant annet inne i fellesarealene. Han satte så i gang med opprydding og formidlet ut til beboerne om hva som var greit og ikke. I følge han selv er det blitt langt bedre nå. Som sitat på forrige side viser, vurderes det å sette inn en annen ansatt i direkte oppfølgingsarbeid i boligene i forbindelse med tildeling av ny bolig og søknad om fornyelse. Ut over dette har kommunen ingen som arbeider ute i bomiljøene eller ovenfor beboerne (vi ser bort fra individrettet oppfølging i forhold til rus, psykiatri, barnevern og lignende i hjemmene). Den andre personen som følger opp beboerne har fokus på overføring til andre bo- og finansieringsordninger, men ikke på bomiljø. I følge de ansatte i rustjenesten har de god oversikt over rusmiljøet, men samarbeider ikke direkte om bomiljø. Det var få sterke tilbakemeldinger eller synspunkt fra beboerne angående kommunens arbeid og disse var lite samkjørte. Vi går derfor ikke nærmere inn på det.

Samarbeid mellom involverte aktører

Hva består samarbeidet mellom de involverte aktører i? Dette samarbeidet kan synes å være på et forholdvist lavt nivå, all den tid flere av oppgavene ligger hos ÅKE. Men tildelingsmøtet ser ut til å fungere bra. De som sitter i dette møtet opplyser at de samarbeider om å matche beboere og området ellers, med tanke på å unngå uheldig sammenblanding av ulike beboergrupper. I følge det som kom frem under intervjuene er det delte meninger om hvor bra samarbeidet om bosetting og oppfølging fungerer. Vi siterte tidligere en ansatt som mente at Ålesund var kjent for å være bra på samhandling og samarbeid. Samtidig så hun forbedringspotensialer:

Det er ulike definisjoner av samhandling, men vi må være enige om å fokusere på beboere, pluss ved tildeling; at alt er i orden når de flytter inn. Ofte viser det seg at det offentlige hjelpeapparatet trekker seg ut ved innflytting. Det å fokusere på beboerne innebærer blant annet å få husleie på plass. NAV

våkner først når namsmannen er på døra. Dette handler om kunnskap om hverandres arbeidsoppgaver og vilje til å strekke seg litt lengre for å løse ting. [...] Man må se mulighetene som ligger der.

Sitatet synes å oppsummere intervjuene. Samarbeidet fungerer stort sett bra. Det er på samme tid forhold som kunne vært bedre. Selv om det er enkelte forhold som kan bli bedre, er det lite ellers som tyder på samarbeidsproblemer eller lignende. Vi skal nå drøfte samarbeidet og organiseringen av arbeidet i Ålesund hvor vi tar opp de to mest sentrale spørsmålene som ble gjeldende.

4.9 Drøfting av situasjonen i Ålesund

Ålesund kommunale eiendom sin rolle

Det overordnede bildet av organiseringen og samarbeidet i kommunen er at det fungerer forholdsvis bra. Det er ingen store samarbeidsproblemer som er blitt avdekket. Når det kommer til organiseringen av ÅKE som et selvstendig foretak, har vi ikke nok grunnlag for å uttale oss kategorisk. Det er uansett noen spørsmål som står ubesvart: Hvorfor lot det seg ikke gjøre å intervju lederen for foretaket? Ville det vært mulig å få med flere informanter og få et nærmere innblikk i arbeidet dersom vi hadde fått lederen aktivt med? Vi presiserer at vi har ingen grunn til å si at det er store problemer med denne måten å organisere seg på og måten det arbeides på, fordi vi har få tilbakemeldinger om kritiske eller kritikkverdige forhold. Likevel ble vi kjent med at det også i foretaket er forbedringspotensial hva gjelder oppfølging av innmeldte klager fra beboere og at deler av oppfølgingsarbeidet med beboerne ikke fungerer tilfredsstillende. Dessuten ble det sagt av noen av de ansatte at selv om de er flinke til «å ta tak i utemiljøet» så er det «mindre bra at vi ikke tar tak i husbråk, spetakkel, knivstikking og så videre». En av de ansatte mente at ansvaret for dette ligger på ledernivå.

ÅKE er et foretak som er på utsiden av kommunens organisasjon og står dermed friere. Når så mye av kommunens arbeid med boligene og beboerne er lagt til foretaket, kan dette gjøre det vanskeligere å ha en overordnet koordinering. På den andre siden kan man hevde at dersom oppgavene hadde vært spredt på flere etater eller tjenesteområder, måtte man ha brukt enda mer tid og ressurser på samarbeid, samt at dette i enda større grad hadde fordret et bra samarbeidsklima. Det samme behovet kan man ikke si er der i dag siden for eksempel både oversikt over ledige boliger og tildeling av disse, ligger på samme sted. Vi diskuterer for øvrig ordningen med kommunale foretak og selskap i det boligsosiale arbeidet i kapittel 6.

De ansatte som vi snakket med virket å jobbe for beboernes beste, noe som er et godt utgangspunkt selv om den definerte oppgaven til arbeidsplassen deres er å drive forretning. Implikasjonen er ikke at det alltid er et misforhold mellom det å tjene penger og å jobbe med oppfølging, men det kan bli problematisk å skulle tjene penger på en gruppe mennesker hvor flere av dem er marginaliserte og som kommunen er ansvarlig å finne bolig til. Imidlertid har vi ikke grunnlag for å uttale oss om foretakets øvrige prioriteringer og fokus da vi som sagt ikke har hatt mulighet til å intervju lederne.

Et moment som vi ønsker å trekke frem er tilsynsmannens rolle. Dette er vurdert til å være et vellykket og velfungerende tiltak for å bedre bomiljøene. Som i mange andre små kommuner står og faller slike initiativ på enkeltpersoner. Om vi ser bort fra at vi må anta at personer som settes til å gjøre en jobb faktisk gjør den, så er ordningen med tilsynsmann svært god. Slik vi vurderer bomiljøarbeidet, er det forbedringspotensialer som først og fremst dreier seg om at eventuelle innmeldte klager i større grad kunne vært tatt tak i og videreformidlet internt. Videre ville bomiljøet profittert på at det var noen som også arbeidet med bomiljø i et større perspektiv enn tilsyn og vaktmestertjenester. Dette gjelder spesielt bydelen som er kjent for å ha visse utfordringer i nærmiljøet. Når det er sagt skal en ikke undervurdere betydningen av det opprydningsarbeidet som tilsynsmannen har gjort de siste årene både i forhold til å rydde opp i og sette grenser for uønsket atferd i bomiljøet.

Hvor trygge er bydelene og spesielt ytre bydel?

Ålesund kan deles inn i to-tre bydeler: indre, midtre og ytre bydel. Indre bydel består av det som gjerne kalles «mer etablerte» eneboligstrøk og har færre kommunale boliger. Det er lite som tyder på at trygghetsproblematikken er noe stort tema for indre bydel. Midtre bydel befinner seg ikke bare geografisk i midten. Også når det kommer til trygghet i de kommunale boligene så vi at det er noen utrygge adresser og at det forekommer ubehagelige og/eller skremmende hendelser der. Vi erfarte at på et av stedene i den bydelen var det i en gitt gate tilnærmet like alvorlig som det som kalles ytre bydel, og det er grunn til å være oppmerksom på dette området. Vi forstår det slik at det er oppussing på gang på stedet i skrivende stund og at det derfor er roligere der enn tidligere.

Ytre bydel ligger som navnet antyder, lengre ut mot kysten og utgjør en øy. Bydelen er kjent for å ha visse levekårsutfordringer som skiller seg fra det øvrige bildet av Ålesund. Både medianinntekten i husholdningene og andel husholdninger med lav inntekt er lavere der enn landsgjennomsnittet (Ålesund kommune 2015). Dette er kjent og noe som gikk igjen i intervjuene med ansatte. Ålesund ble valgt ut som en av kommunene i prosjektet blant annet fordi det er kjent at de har en bydel hvor befolkningstettheten er svært høy og beboersammensetningen sammensatt. En av

de ansatte hos ÅKE anslo at ca. 80 % av boligmassen ligger i denne bydel. Som vi har vært innom tidligere, har vi snakket med for få familier til at vi kan si noe sikkert om ytre bydel. Om man på den ene siden sier at bydelen er svært utrygg og at barnefamilier ikke har noe der å gjøre, og på den andre siden sier at det dårlige ryktet til bydelen er uriktig og at det er like trygt der som andre steder, så ligger sannheten midt i mellom.

Det er altså en utbredt oppfatning at ytre bydel er mindre trygg enn andre steder. Ikke desto mindre er det dårlige ryktet om bydelen noe overdrevet. Spesielt vil vi vektlegge politiets uttalelser om at området slett ikke er gjennomgående utrygt. I tillegg modereres bildet av bydelens beboere som heller ikke opplever bydel som et utrygt sted. Bydelen har ulike typer beboere hvor noen av disse er såpass ustabile at de tidvis forårsaker utrygge bomiljø. Spørsmålet er i hvilken grad og om dette er nok til at livskvalitet og grunnleggende behov for et trygt og godt liv, forringes og reduseres. Det er også et spørsmål om hvem som betrakter. Vi så også i Ålesund tydelige forskjeller i oppfatninger av trygghet mellom ansatte og beboerne selv. Tabell 3 viser disse sammen.

Tabell 3. Skår på trygghet, Ålesund

	Ansatte	Beboere
I boligen	8,0	9,0
I nærmiljø	7,1	---
I.f.t. naboer	7,9	8,2 (9,3)
I.f.t. konkrete episoder	7,1	8,6

Vi understreker at dette ikke skal forstås kvantitativt, og de er heller ikke generaliserbare for alle beboere. Hver for seg viser skårene styrken i uttalelsene til de enkelte. Sammen bruker vi dem her for å illustrere tendenser. Beboernes skår på nærmiljø er ikke tatt med her fordi det var for få som svarte på dette og fordi skårene varierte for mye til at det gir noe samlet bilde. Tallet i parentes i tabellen viser hvordan skåren ville vært om vi korrigerer for et par som ga skåre 2 fordi de alltid er utrygg sammen med andre når barnet er med – uten at dette ser ut til å ha noe å gjøre med boforhold, naboskap eller lignende. Som vi ser er det gjennomgående at de ansatte samlet sett anser det å bo i kommunale utleieboliger som mindre trygt enn beboerne selv. Uansett usikkerhetsfaktorer og unøyaktighet i slike tall er det ingen tvil om dette mønsteret. De ansatte oppfatter også at det er konkrete hendelser i nærmiljøet som er det verste. Et par uttalelser fra ansatte illustrerer:

I nærmiljøet er det mer trekk av folk, og barn opplever nok det som mer utrygt enn når det er folk de kjenner fra før, som de kan se dagsform på... at nå er han slik og slik...

Det mest problematiske er altså nærmiljøet og det som foregår der blant annet på grunn av salg og kjøp av dop.

Dette kan også bety at de ansatte mener at det er faktiske hendelser som forårsaker mindre trygghet. Det er ingen selvfølge at det er slik. Man kan mene at et sted er utrygt på grunn av tilstedeværelsen og øvrig atferd fra de rusavhengige, uten at dette er knyttet til spesielle episoder som har skjedd. I så fall må vi kunne si at dette da skyldes holdninger eller en feiloppfatning – heller enn faktisk og reelt utrygge omgivelser. Det er også interessant at de ansatte hadde få hendelser å referere til. Så hva er det da som gjør at de forholder seg til dette slik de gjør? Hvordan kan de mene at et område er utrygt når de ikke har hendelser å vise til? Mulige svar på spørsmålet tar vi opp senere i rapporten. Ellers er gjennomsnittskåren fra beboerne på trygghet overveldende høy. Vi ser videre at beboerne heller ikke opplever at det er mange konkrete hendelser som gir utslag på tryggheten. Beboerne gir høye skårer på trygghet i forhold til å oppleve hendelser i bomiljøet. De er altså ikke redde for at det skal skje noe i bomiljøet eller har opplevd noe i særlig grad. Eller det kan være at hendelser ikke har innvirkning på dem. Dette trenger ikke å bety at de rusavhengige ikke oppfører seg klanderverdig, men at det sannsynligvis er lite av de mest alvorlige tilfellene. Det er vanskelig å konkludere noe sikkert her, annet enn at situasjonen i bomiljøene fortøner seg verre for utenforstående enn for dem som bor der selv. Hvilken betydning slik kunnskap skal få og hvordan man skal forstå dette, går vi dypere inn i kapittel 6.

Med et kvalitativt materiale kan vi ikke svare for alle som leier kommunalt hverken i den mest utsatte bydelen eller byen for øvrig. Ut fra det som kom frem under intervjuene opplevde det fleste seg trygge og skårene de ga på trygghet er høye. Dette gjaldt som vi har vist, også dem som har opplevd konkrete hendelser. Selv vurderte vi situasjonen for et par familier og det området de bodde i som noe usikkert. Hvordan man da skal konkludere blir et diskusjonsspørsmål: bor disse familiene trygt objektivt sett? Er subjektive vurderinger av egen bosituasjon det eneste som skal vurderes? Vi ønsker ikke å konkludere med noe bestemt. Til det opplever vi at vi har snakket med for få familier til at vi har dannet et klart inntrykk. Slik det står nå har vi familier som er fornøyde selv om de har opplevd ting i bomiljøet som kan defineres som utrygge hendelser. Vi vil poengtere at det er visse områder i ytre bydel som kommunen bør ha oppmerksomheten rettet mot. Dersom man har ressurser å bruke, bør dette området prioriteres. Her er det en rekke faktorer som ligger til grunn for den vurderingen. Den første er altså det faktum at familier der ute har opplevd ting som objektivt sett er utrygghetsskapende faktorer – eksempelvis fremmede rusavhengige som har tatt seg inn i fellesarealer og leiligheter i visse blokker og uroepisoder i bomiljøet

med påfølgende politiutrykninger. Den andre faktoren er de fysiske forholdene og standarden til leilighetene som altså ikke handler om trygghet, men om trivsel. Selv om ytre bydel ikke skiller seg fra andre bydeler når det kommer til standard og tilstand i boligene, gjør dette sammen med de andre faktorene at kommunen bør være oppmerksom på bydelen.

Den siste faktoren dreier seg om noe som i utgangspunktet er utenfor dette prosjektet, men som sett sammen med de andre faktorene likevel danner et totalbilde av området; det handler om trafikksituasjonen. Rett gjennom området går en sterkt trafikkert vei som deler bydelen i to. I tillegg er det et kryss som ytterligere gjør boområdet utrygt. Åpenbart er dette en faktor som ikke handler om boligsosialt oppfølgingsarbeid. Like fullt kan og bør det etter vår mening legges inn i den langsiktige boligsosiale og boligpolitiske handlingsplanen for kommunen at man utreder mulighetene for å bedre trafikkbildet. Vi regner med at kommunen ser denne problemstillingen. Et annet spørsmål som også gjør seg gjeldende er hva som forårsaker utrygghet i ytre bydel. Er det enkeltpersoner eller enkelthendelser – eller kan man definere hele området som så dann som utrygt? Flere av informantene nevnte identifiserbare personer som skaper utrygghet. For eksempel ble det nevnt en person som etter at vedkommende slipper ut fra fengsel, flytter hjem til moren sin og dermed øker antall innbrudd og tyverier i området rundt. Eller det kan være at det skjer enkelthendelser knyttet til andre personer hvor det ikke nødvendigvis er et gjentakende problem. I noen tilfeller vil man kunne si at et område har så hyppig innslag av hendelser at man definere hele området som utrygt. Selv om ytre bydel ikke kan sies å være gjennomgående utrygt, er det likevel klart at området har sine problemer. Spørsmålet blir hvor mye disse ulike perspektivene skal vektlegges. Vi har ingen klare oppfatninger om dette, men ser at kommunen med fordel kan avklare dette nærmere.

Til slutt vil vi poengtere viktigheten av å anerkjenne skillene mellom bydelene, ikke for å bidra til stigmatisering, men som et grunnlag for å prioritere ressursfokus. Kommunenes egen oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer begynner med følgende oppsummering:

En gjennomgang av helsetilstand og påvirkningsfaktorer i Ålesund viser at folkehelsen generelt kan sies å være god; vi skårer bedre enn landet ellers på mange områder. Å være bedre enn et gjennomsnitt trenger imidlertid ikke å være godt nok. (Ålesund kommune 2015)

Her vises det at man skårer bra, men at et gjennomsnittsmål ikke alltid kan være en rettesnor. Vi oppfordrer kommunen til også å fokusere på at *bruk* av gjennomsnittsmål i en så delt by som Ålesund heller ikke alltid er godt nok. Til det er forskjellene for store. I hvilken grad kommunen allerede har tatt dette inn over seg, er vanskelig å vurdere. Samtidig vil vi igjen trekke frem at ytre bydel heller ikke er gjennomgående utrygt og utrivelig. Uttalelsene og skårene vi fikk fra informantene i vår undersøkelse

bidrar til å tegne et nyansert bilde av bydelen. Når det gjelder anbefaling om hvordan man bør forholde seg til dette er utfordringen å gjøre dette på en måte som både er ikke-stigmatiserende og tydelig. Nyanser gjør seg kanskje ikke alltid i en situasjon hvor man skal gjøre prioriteringer med knappe ressurser og peke ut en kurs, men det er tilfellet med ytre bydel. Selv om man vedkjenner seg behovet for forbedringer bør man anerkjenne bydelen som et levende, mangfoldig og dynamisk område med en rekke kvaliteter. Eksempel på slike kvaliteter er forkjærlighet til området sitt og stor toleranse for andre beboere.

Vurderinger av standard og fysisk tilstand

Boligene i Ålesund kommune skiller seg ikke ut fra boliger andre steder når det gjelder standard og fysisk tilstand. Forskning og utredninger viser for det første at tilstanden til leide boliger generelt er dårligere enn eide boliger. NOU 2011:15 slår for eksempel fast at «leieboliger er gjennomgående små og av dårlig kvalitet» (side 69) og Aarland (2010) viser til at de er dårligere vedlikeholdt enn selveierboliger. For det andre er det veldokumentert at kommunale boliger ikke er noe bedre. Dette går på at de er gamle, nedslitte og har dårlig standard (Elvegård og Michelsen 2015; Røe 2015; Skog Hansen og Lescher-Nuland 2011). Trangboddhet er også noe som går igjen, det vil si at det er mange familiemedlemmer på for få kvadrat og med for få rom (Grødem 2011; Stefansen og Skevik 2006). Videre når det gjelder konkrete forhold uten om dette som er meldt om så finner vi de samme elementene som fremkom i vår undersøkelse. Fukt, trekk og kulde er en stor utfordring for mange (Nescher-Nuland 2011; Stefansen og Skevik 2006). Det samme gjelder at det er mangler ved leiligheten eller at det ikke er godt nok vedlikeholdt. Elvegård og Michelsen (2015) nevner eksplisitt manglende listverk mens Oslo kommune (2009) skriver om store skader eller mangler.

Det synes derfor å være nok kunnskap om de kommunale utleieboligene for landet for øvrig og situasjonen er den samme i Ålesund kommune. Samtidig er bildet nyansert og det er ikke boliger som jevnt over er like dårlige. De fleste undersøkelsene som vi har referert til over inneholder disse nyansene. Dessuten er det flere familier som ut fra et objektivt mål på trangboddhet bor trangt enn det er som opplever det slik (Grødem 2011). For øvrig kan vi legge merke til at det første mange av beboerne i vår undersøkelse kommenterte på når vi spurte om hvordan de hadde det i boligene sine, var standard og fysisk tilstand. Det samme fant vi i *Bergensprosjektet* (Elvegård og Michelsen 2015).

4.10 Oppsummering av hovedfunn

Her listes de mest sentrale hovedfunnene opp. Disse er basert på observasjon som er blitt gjort underveis, intervjuene med ansatte og beboere og kommunenes interne dokumenter.

Det er generelt trygt å bo i kommunale utleieboliger

Det overordnede funnet knyttet til trygghet er at det er trygt å bo i de kommunale utleieboligene. Dette må samtidig ses i sammenheng med neste hovedfunn. En slik konklusjonsom denne vil alltid kunne diskuteres, også basert på funnene i undersøkelsen. Når det ble konkludert, ble det gjort ut fra en vurdering av både observasjoner og erfaringer som ble gjort underveis og informantenes opplysninger. Det er spesielt to faktorer som bidro til hovedkonklusjonen. Den ene er beboernes egne utsagn om at det var trygt. De fleste ga høye skår på trygghet og uttalte utvilsomt at de følte seg trygge både i boligene og ellers. Den andre faktoren er at ytre bydel er tryggere enn ryktet skal ha det til. I særdeleshet er politiets unisone tilbakemelding om akkurat dette ilagt vekt.

Enkelte av beboerne hadde opplevd utrygge boforhold

Selv om det som en generell tilstand kan sies at de kommunale utleieboligene er trygge, så er det like fullt slik at enkelte av dem vi snakket med hadde opplevd utrygge boforhold, både ut fra en subjektiv og objektiv vurdering. Det var ingen av dem vi møtte som på nåværende tidspunkt opplevde utrygghet. De som svarte at de hadde opplevd skremmende eller ubehagelige hendelser, refererte til hendelser som hadde skjedd for en tid tilbake. Unntaket her var en familie som snakket om en tilstand som gjaldt også da vi var der.

Ytre bydel er mest marginalisert og samtidig bedre enn sitt rykte

Et tredje funn er at det er store forskjeller mellom bydelene, hvor ytre bydel er mest utsatt og hvor det har vært flest hendelser. De familiene som refererte til hendelser bodde der. Dette funnet er i tråd med hva vi forstår er kjent fra før. Samtidig tyder vår undersøkelse på at bydelen og tryggheten der er bedre enn hva den er kjent som blant en del folk i kommunen. Som vi nevnte i første hovedfunn er det spesielt beboernes egne uttalelser og politiets samstemte oppfatning av bydelen som er utslagsgivende. Selv om det har vært hendelser av nokså alvorlig karakter er det ikke grunnlag for å hevde at bydelen er gjennomgående utrygg. Når politiet som ser det vi gjerne kaller *skyggesiden* i bomiljøene, uttaler at området er tryggere enn ryktet tilsier, finner vi grunn til å gi det skussmålet betydning. De skulle ha nok grunnlag til å uttale seg. Når det kommer standard i boligene skiller bydelen seg heller ikke ut.

De ansatte opplever boområdene som mindre trygge enn beboerne selv

Bortsett fra noen få unntak mente de ansatte at det var mindre trygt å bo i de kommunale utleieboligene og oppholde seg i tilhørende nærmiljø enn det beboerne selv uttrykte. Det var visse forskjeller de ansatte i mellom og det var ikke alle som oppga skår under intervjuene. Materialet er dessuten kvalitativt og skal kun brukes for å vise styrke i kvalitative uttalelse, samt vise tendenser. Forbeholdene og eventuelle usikkerhetsfaktorer påvirker likevel ikke bildet som tegnet seg: Beboerne opplevde det å bo i de kommunale utleieboligene som tryggere enn de ansatte samlet sett gjorde.

Kommunens arbeid for trygge bomiljø er bra, men personavhengig og sårbart

Kommunen har noen ansatte som til sammen arbeider for et godt bomiljø. Det er få, om ingen, ansatte som arbeider spesifikt med bomiljø. Tilsynsmannen er det nærmeste man kommer og denne funksjonen er vurdert til å fungere bra. Det ser ut til at bomiljøene endret seg i positivt retning etter at denne stillingen kom til. Utfordringen kommunen har er at arbeidet er personavhengig og sårbart. Så lenge vedkommende person eller personer gjør det som skal gjøres, merker man kanskje lite til sårbarhet, men så snart det uteblir gjennom sykefravær eller annet kommer dette tydeligere frem. Situasjonen gjelder mange kommuner, og vi så det også for Ålesund kommune sin del.

Kommunen har ønske og vilje, men stramme økonomiske rammer

Vi ønsker også å trekke frem at det ser ut til å være et ønske og mål i kommunen om å skape trygge bomiljø for barn. På samme tid har kommunen hindringer i arbeidet som handler om økonomi og som ROBEK-kommune er rammene stramme. Hvordan det ville sett ut med større økonomiske rammer, er et åpent spørsmål som også handler om politisk vilje og gjennomføringsevne.

Samarbeidet mellom ulike instanser er lite, men bra

I og med at arbeidet med tildeling av bolig og oppfølging av beboerne ligger hos ÅKE vil samarbeid med andre etater nødvendigvis bli mindre. Det samarbeidet som finnes synes å være bra. Det er ikke kommet frem noe under prosjektperioden som indikerer noe annet.

Misforhold mellom de ÅKEs ansatte og selskapets vedtekter

Det kom tydelig frem at det er at misforhold mellom de ansatte vi snakket med i ÅKE og foretakets vedtekter. Mens de ansatte så til å fokusere også på det boligsosiale

ansvaret de hadde, er dette perspektivet lite synlig i ÅKEs vedtekter. Det hadde vært langt verre om vedtektene innebar et boligsosialt fokus mens de ansatte ikke utøvde dette. Likevel ønsker vi å konstatere forskjellen.

Standard og fysisk tilstand på boligene ligger under normal standard

Standard og fysisk tilstand i boligene må sies å ligge et stykke under det som folk flest vil anse som normal standard. Om vi sammenlikner med tilsvarende boliger i samme område som er private kan det være at forskjellen er liten eller ingen, men i spørsmålet om tilstanden i boligene anses det mer riktig å sammenlikne med boliger generelt. Selv om man skulle velge å legge standarden for de kommunale utleieboligene på et nivå man kaller *nøkternt*, er boligene utilfredsstillende. I denne sammenhengen er det dessuten ikke bare nivå eller standard det er snakk om, men hvorvidt boligene trenger reparasjoner, er vedlikeholdt, oppusset og så videre. Vi er oppmerksomme på at en del av dette kan tilskrives manglende forståelse for vedlikehold blant en del av beboerne. I alle henseender har flere av boligene som har vært inkludert i denne undersøkelsen mangler.

4.11 Anbefalinger

Til slutt i dette kapitlet om Ålesund gir vi punktvis noen anbefalinger. Anbefalingene er våre vurderinger basert på funn vi har gjort i prosjektet, kommunens interne dokumenter og den kunnskapen vi har fra før om boligsosialt arbeid og situasjonen i kommunale utleieboliger.

Ytre bydel bør prioriteres

Som oftest vil ressursbruk handle om prioriteringer. I så måte er den klare anbefalingen at den delen av ytre bydel som ligger lengst mot vest i ytre bydel bør prioriteres. Dette området har både ulike enkeltpersoner som skaper usikkerhet i bomiljøet og en trafikksituasjon som tilsier ressursfokus dit. Standard og fysisk tilstand i boligene er en del av totalbildet gjeldende for boligene i området, men det er som tidligere antydte ingen forskjell mellom bydelene på akkurat det punktet.

Utrygghetsskapende faktorer i ytre bydel bør undersøkes nærmere

Vi har ikke nok grunnlag for å konkludere angående ytre bydel, men anbefaler at man undersøker nærmere hva som er grunnlaget for de beskrivelsene som kom frem i undersøkelsen og som gjelder for denne bydelen, i særdeleshet fordi hendelsene vurderes som alvorlige.

Forskjellene mellom bydelene bør anerkjennes uten stigmatisering

Ålesund har tydelige forskjeller mellom bydelene, noe som er en kjensgjerning. Likevel understreker vi at det er visse forskjeller mellom bydelene som bør anerkjennes i spørsmålet om trygghet og tilstand for barnefamiliene i de kommunale utleieboligene. Like viktig er at dette gjøres på en måte som ikke stigmatiserer eller dramatiserer. Anerkjennelse av forskjeller kan gjøre at man lettere ser hva som bør gjøres, hvordan man skal prioritere og hva som skal legitimere prioritering og ressursfokusering. I en by med mindre tydelige skillelinjer kan generelle beskrivelser av en viss tilstand gjøres, mens det i Ålesund kan føre til at faktisk tilstand og behov blir mindre synlige.

Det gode bomiljøarbeidet som gjøres bør styrkes

Vi oppfordrer kommunen til å gjøre mer bomiljøarbeid. I dag har kommunen en tilsynsmann som arbeider i bomiljøene. Dette arbeidet ser ut til å være nødvendig og velfungerende. I tillegg kan kommunen utvide dette arbeidet til også å fokusere på tiltak som kan bedre trivsel i bomiljø, dialogpunkter med kommunen med videre. Eksempler på slike tiltak kan være å organisere fellesaktiviteter i bomiljøene og etablere kontaktpersoner/talspersoner blant beboerne som kan møte kommunen og hvor samtaler om bomiljø kan foregå.

Det boligsosiale oppfølgingsarbeidet bør gjøres mindre sårbart

Som mange andre kommuner er Ålesund kommune avhengig av enkeltpersoner i tjenesteytingen. Dette er noe man åpenbart må forholde seg til, ikke minst i et kommuneøkonomisk perspektiv. Tjenestene er nødt til å ta utgangspunkt i det man har mulighet til å få til innen rammene som foreligger og innenfor hva som er realistisk å få til. Likevel anbefaler vi kommunen å se etter løsninger som gjør det boligsosiale arbeidet mindre sårbart.

Organiseringen av ÅKE bør vurderes

ÅKE bør legges inn under den ordinære kommunale organisasjonen som egen enhet. Dette vil kunne gjøre arbeidet med å samle arbeidet rundt visse mål lettere. Slik det er i dag ser ÅKE ut til å arbeide mye alene. Dette til tross for tildelingsmøtene. Vår vurdering er at ÅKE lettere kan få bistand i arbeidet fra andre etater i kommunen når egne ansatte av ulike årsaker er forhindret fra å gjøre oppfølgingsarbeid i bomiljøene. Kommunen blir på den måten mindre sårbar i tjenestetilbudet sitt. Alternativt bør man se på andre måter å organisere oppgavene til ÅKE og andre aktører. Vi understreker i den forbindelse viktigheten av at kommunens eiendomsforvalter uansett ikke organiseres på en måte som gjør den fjern fra den boligsosiale delen av bosettingsarbeidet. Dette fordi nettopp kunnskap om hverandres arbeid og samarbeid anses som nøkkelen til godt bosettingsarbeid.

ÅKEs vedtekter bør understreke det boligsosiale oppfølgingsansvaret

Dersom man velger å beholde organiseringen av arbeidet slik det er i dag, bør ÅKEs vedtekter endres slik at målsetningen passer bedre til det faktum at ÅKE er en hovedaktør i kommunens oppfølging av en del marginaliserte beboere med spesielle, ulike behov. ÅKEs rolle som «forretningsmessig og kostnadseffektiv» eiendomsforvalter bør tones ned til fordel for et uttalt ansvar for beboernes ve og vel og ansvar for oppfølging av dem.

De tyngste rusavhengige bør ikke bo i samme bomiljø som barnefamilier

Det har ikke kommet frem mange hendelser som er forårsaket av rusavhengige, men disse er nok til også for Ålesund sin del å kunne anbefale at de tyngste rusavhengige ikke bør bosettes i samme bomiljø som barnefamilier.

En presisering vedrørende oppsummering og anbefalinger

I løpet av høsten 2015 har ÅKE byttet direktør og en sentral ansatt var fraværende fra arbeidet. Videre vet vi at kommunen har og hadde i den perioden en pågående prosess med å legge videre planer for arbeidet. Vi er for eksempel kjent med at formuleringer som *nøktern* standard skal erstattes med *god* standard eller tilsvarende. Imidlertid har vi ikke fått anledning til å se nærmere på dette og hva det innebærer. Vår oppsummering og anbefalinger er basert på det som forelå oss høsten 2015 og under forbehold om at det ikke er sentral informasjon som vi er utelatt fra.

5 Steinkjer

5.1 Innledning

Kapittel 5 tar for seg funn fra Steinkjer. Steinkjer er en by og en kommune i Nord-Trøndelag. Steinkjer by hadde pr januar 2014 i overkant av 12.000 innbyggere. Byen er valgt ut fordi det er det største tettstedet i fylket. Byen har flere små bydeler og et sentrum hvor den mest urbane bebyggelsen ligger. Likevel har ikke byen inndelinger som man har i Ålesund og representer dermed en annen type by og bymiljø som gir et supplerende bilde av hvordan bomiljøer for barnefamilier kan være.

Etter denne korte innledning presenterer vi funnene fra Steinkjer. Det første som presenteres er beboernes erfaringer og oppfatninger om trygghet i boligene. Vi har slått sammen funn vedrørende standard og fysisk tilstand med kapitlet om trygghet i boligen. Etter det kommer de ansattes uttalelser om trygghet. Vi ser videre på organisering og samarbeid i kommunen før vi kommer med en drøfting av Steinkjerbygg sin rolle og hvor trygt det er å bo i de kommunale utleieboligene i Steinkjer.

5.2 Trygghet, standard og fysisk tilstand i boligen

Det er ingenting som tyder på at beboerne er utrygge i de kommunale utleieboligene i Steinkjer kommune. For en del av dem vi snakket med virket spørsmålet om trygghet nesten irrelevant for dem, og flere hadde andre ting de heller ville snakke om. Svarene vi fikk var stort sett i form av «ja, det er trygt her». De hadde lite å utdype rundt dette og tatt i betraktning at gjennomsnittskåren for trygghet i boligen var 9,3, som er svært høyt, er det grunn til å anta at de manglende utdypingene betyr at det er trygt og at de ikke hadde mer å si om det.

Temaene standard, fysisk tilstand og trivsel engasjerte langt mer. Her hadde beboerne mer de ville ha sagt. Halvparten av beboerne hadde opplevd negative ting i kontakten med Steinkjerbygg og den andre halvparten hadde ingenting å bemerke eller hadde ikke hatt behov for å etterspørre utbedring eller lignende. Mange av disse hadde forhold som hverken er innenfor *normal*, *gjengs* eller *nøktern* standard:

Vinduene på soverommet i andre etasje er råtne og låsen ødelagt. Jeg er redd for at barna kan falle ut når de leker der. På verandaen er det også en gulvstolpe som er knekt. Det er sølvkre... skadedyr i leiligheten... dårlig vanntrykk, gammelt hus. Vi må være tålmodige for eksempel når vi skal bade sønnen. Noen ganger når vi skal lage mat kommer det ikke vann i det hele tatt.

Både og... [boforholdene] Boligen slites, men er ikke noe flink med å gjøre noe med det. Jeg har klaget på ytterdør til Steinkjerbygg, men det er ikke blitt utbedret. Det er varmt om sommeren og kaldt om vinteren. Og det er fuktig i kjelleren. De er ikke flinke til å gjøre noe med det. Hadde jeg eid det, så hadde det ikke sett slik ut. For eksempel er det ikke vask på do, og det er jo vanlig å ha i dag. [...] Jeg oppdaget fuktskader i leiligheten, men dem kom ikke og sjekket. Det skjedde ikke noe før jeg skaffet legeerklæring og stoppet husleien etter 9 mnd. Det var astma og hodepine som følge av fukt og dårlig inneklimate og det ble påvist giftstoffer i blodet.

Andre igjen var langt mindre negative og mente det ikke stod så ille til. En mor i en innvandrerfamilie var for eksempel veldig fornøyd med oppfølgingen. For eksempel lar de henne få utsette betalingen når hun ikke klarer å betale husleia. Når noe er ødelagt i leiligheten kommer de med en gang. En del av disse hadde også forhold ved boligen som enten ikke var utbedret eller som det hadde tatt lang tid før det ble gjort noe med. Dette fremstår likevel ikke som alvorlige forhold:

Nei, jeg har ikke noe å klage på. Hadde det vært mitt eget så hadde jeg skiftet ut en del ting, slik som punktert vindu, men det er ingenting. Tror vi er privilegert som bor her på grunn av stigmatisering som er med kommunal bolig.

Når vi spurte denne beboeren hva hun mente med stigmatisering var hennes inntrykk at hennes bolig var bedre enn hva som er vanlig med kommunale utleieboliger. Selv var hun altså fornøyd. Også en av de andre beboerne mente at andre kommunale utleieboliger generelt ligger i mer belastede strøk og kan ha dårlig rykte på seg. Samtidig var det flere som ikke nevnte dette. Vi kan derfor ikke si om det er gjennomgående at beboerne opplever det som stigmatiserende å leie kommunalt, men ut fra deres øvrige uttalelser er det mange som i det minste ikke lar dette påvirke opplevelsen av å bo der i nevneverdig grad.

Oppsummeringen angående standard og fysisk tilstand er at forholdene som ble nevnt handler om flere ting. Mens noen nevnte fukt og kulde eller vanskeligheter med å opprettholde behagelig innetemperatur, var det flere som var opptatt av at den generelle standarden var dårlig og ikke nødvendigvis i betydningen at noe var ødelagt. De aller fleste som hadde noe å utsette på boligen nevnte imidlertid

manglende utbedringer på ting ved boligen som var ødelagt eller i dårlig stand. Alle forholdene angående standard og fysisk tilstand er noe som ikke gjelder Steinkjer kommune alene og de skiller seg ikke ut i så måte. På tross av dette som her er nevnt ser de fleste ut til å ha det bra i boligen, at den generelle trivselen er bra. I tillegg kan uttalelsene om trygghet som kommer i det påfølgende, brukes som indikatorer på generell trivsel.

5.3 Trygghet i nærmiljø

Den gjennomgående tilbakemeldingen om nærmiljøet er at det er trygt. De fleste gav skår på trygghet i nærmiljø, og gjennomsnittet her var 9,1. Det er ut fra dette snittet og uttalelsene fra beboerne lite å utsette på nærmiljø. Det ble blant annet sagt følgende:

Stille og rolig. Før var det mye innvandrere her, men det var ikke grunn til bekymring. Jeg slipper ikke ut ungen min på grunn av trafikkert vei, men det handler ikke om utrygghet i forhold til personer.

Det er egentlig helt perfekt; vi har bybuss rett i nærheten, skolebuss, marka, butikk, barneskole, barnehage, idrettsplass... Det er ideelt. Vi har hørt om de som har flyttet herfra og som ønsker seg tilbake. Vi har aldri blitt frastjålet noe eller opplevd hærverk. Har aldri vært noe utrygghet ute. Vi har heller ikke hørt om andre som har opplevd noe. Tvert imot har vi hørt om andre som ønsker å bo her.

En annen familie igjen hadde ingenting å si angående trygghet i det hele tatt. Det eneste faren i huset snakket om når naboforhold var tema, var katten som gjorde fra seg i carporten deres og hvordan de slet med det. Når vi spurte konkret om nærmiljøet var svaret at det er bra. Implikasjonen av fokuset på katten må være at nærmiljøet er trygt, ellers ville det blitt nevnt. Tvert imot var nærmiljøet en faktor som bidro til økt trivsel for mange. Det var for eksempel en mor som sa at det gode nærmiljøet var nettopp årsaken til at de hadde blitt boende der så lenge:

Miljøet rundt... det er ikke «Steinkjerbygg-miljø», det vil si at det er ikke store rekkehus med blandet inn... rus...

Hun hadde med andre ord samtidig en forståelse av at typiske utleieboliger i kommunen var samlet på et sted og hvor det var ulike utfordringer knyttet til det.

5.4 Trygghet i forhold til naboer

Trygghet i forhold til naboer er det heller ingenting å utsette på. De fleste ga også høye skår på naboskap uten at vi kan tallfeste dette på grunn av at for få beboere besvarte det spørsmålet. To mødre hadde følgende å si om naboskapet:

NN snakker jeg mye med [en kvinnelig nabo rett over gangen]. Vi prater godt i lag vi damene som bor her.

Vi har et godt forhold, men det er noen man velger å holde seg unna, men det er ikke noe uvennskap. Vil si det er normalt naboskap... det er mest enslige damer her. Det er trygt for ungene. Vi er inne i en god periode i forhold til det, vi har ingen belastning med rus, festing eller noe slikt. Men det er nettopp flyttet noen for et år siden. Hun bodde alene, men hadde en samboer. Han solgte hjemmebrent og det var mye trafikk av folk som kjøpte hjemmebrent [dette var i det nærmeste rekkehuset]. Dette foregikk i perioder på døgnet da ungene ikke ble berørt. [...] Skåren ville ikke blitt påvirket av denne naboen. Dette er fordi jeg har en samboer som jeg kan sende foran meg.

Selv om det i en del tilfeller er en viss sammenheng mellom hvordan en oppfatter nærmiljø og naboskapet, er det ikke alltid slik. For Steinkjer sin del var det uansett lite som tydet på at dette gjennomgående var problematisk. Tvert imot var det slik at også naboene var en trivselsfaktor. En mor sa blant annet om naboforholdene at «vi er som en familie her». Likevel var det tilfeller hvor familier hadde hatt rusavhengige naboer og svært utrygge forhold. Den ene moren i sitatet ovenfor ser vi fortalte om en tidligere nabo som forårsaket utrygghet. Vi var også hos en familie som bodde i et rolig strøk, men hvor naboen tidligere hadde vært svært utfordrende:

Det varierer etter hvem som har bodd her. Det er ingen som måker snø nå. Naboen som bor her nå er det bra med. Hun flyttet hit i sommer. Før var det mer styr. Jeg allierte meg da med naboen og fikk dem til å ringe om de var for mye bråk, søppel i gårdsplassen eller annet – for meg hørte de [Steinkjerbygg] ikke på, men da han ringte reagerte de. Det var for eksempel en vaskemaskin som ble hevet ut og ble liggende rett utenfor. Det var krancling, høy musikk og mye besøk [kjøp og salg av dop]. Det var en enslig dame med to barn, men ungene bodde hos far. Hun bodde alene med varierende menn som hun ikke var enig med – for de kranget med dørene åpne. De spilte musikk hele døgnet, så det dunket hele tiden. Også kom det biler hit som dro etter to minutter. Det var ikke tvil om at det var dop-salg. Heller ikke tvil om at de kjørte i ruset tilstand på grunn av måten de kjørte på; småsteinene spratt når de kjørte avgårde i full fart. Det var mye søppel... når de var borte pleide jeg å plukke søppel rundt huset fordi jeg var redd for

at det skulle komme rotter og mus her. Når hun bodde her var jeg redd for å slippe ut ungene langs veien her på grunn av uforsvarlig kjøring og dop. Jeg sa til mine barn at når hennes bil kommer, så fjern dere. Jeg lærte dem å være redd for hennes bil.

Dette viser hvordan vi her snakker om en nabo som helt klart ikke burde bodd så nært en barnefamilie. Det dreide seg ikke om enkelthendelser, men om en kvinne som forårsaket en permanent utrygg tilstand på flere områder. Familien opplevde seg stort sett trygg når de var inne i egen bolig, men både generell trivsel og trygghet utenfor boligen var liten på den tiden. På spørsmål om skåren på trygghet ovenfor naboer svarte hun at det i dag var 10, mens den på tidspunktet denne naboen bodde der var 3. Moren beskrev en nabo som helt klart ikke evnet å bo i en ordinær bolig. Hun skapte ved sin atferd og væremåte en utrygg situasjon for denne barnefamilien. Barnefamiliens boforhold var langt utenfor det som er akseptabelt. Hendelser som dette viser også vanskelighetene med å skulle vurdere boforholdene. Dersom dette hadde vært en situasjon som gjaldt i dag, ville den fått større betydning. Det viser at selv om man generelt kan si at det er trygt å bo kommunalt så er det enkelte bosettinger som er uheldige og som kan få store konsekvenser.

5.5 Trygghet i forhold til konkrete hendelser

Dette punktet handler om hvorvidt familiene baserer opplevelsen sin av trygghet på en generell holdning eller om de faktisk har opplevd konkrete hendelser. Vi ser også på hvor ofte dette har skjedd, samt på hvilken atferd som kan aksepteres i bomiljøer med barnefamilier og hva som ikke kan det.

De fleste hadde ikke opplevd noen hendelser som har bidratt til utrygghet:

Det har ikke skjedd noe ubehagelig. En gang ringte noen på døra på natta, men når vi sjekka hvem det var, var han borte... vi har ikke opplevd noe ubehagelig.

Hendelser slik som dette er ikke nok til å kunne definere noe som utrygt og det var beboerne enige i. Dessuten var det et fåtall av beboerne som hadde hatt dårlige erfaringer med naboer tidligere. I den grad noen av beboerne hadde opplevd ubehageligheter eller skremmende episoder, så dreide dette seg om forhold for en lengre tid tilbake. Det ser heller ikke ut til at beboerne har bestemte negative holdninger som påvirker oppfatning av hvilke naboer som er greit å ha.

Videre var det for den del beboerne klare sammenhenger mellom det de svarte på spørsmålet om konkrete hendelser og hvilke øvrige oppfatninger de hadde av

bomiljøene. For andre var det ikke slik. Begge de to første sitatene i kapittel 5.4 kommer fra mødre som ga høy skår selv om den ene moren hadde opplevd hendelser og den andre ikke. Dette bekrefter det vi så i Ålesund, at en del familier mener de har det bra til tross for at de har opplevd ubehagelige eller skremmende hendelser. De kan beskrive hvordan de har opplevd ting, men at det ikke påvirket deres overordnede trivsel eller ønske om å bo der.

Vi spurte til slutt i intervjuene om beboerne kunne si noe om hvilken atferd de mente kunne aksepteres i et bomiljø og hva som ikke kunne aksepteres. De fleste ser ut til å ha forholdvis høy toleranseterskel og takhøyde for sine naboer når de gjelder rusatferd og oppførsel som ikke er utagerende:

Så lenge det ikke går ut over oss, så er det greit. Ungene spør om det er noe og når de får svar så godtar de det. [...] At folk lukter rart og ser litt annerledes ut er greit.

Jeg bodde i kommunal bolig også da jeg var liten, der fant vi ofte sprøytespisser og innimellom kom det ambulanser, det er ikke bra for barn. Men alle må ha en plass å bo. Rusavhengige er også mennesker.

Når det gjelder fremtoning handler det mer om at jeg ikke vil assosieres med dem, men det er ikke slik at jeg automatisk er redd for folk som har rusproblemer eller med alkohol... eller er psykisk syk. Det er ikke nok for meg at folk er a-typisk [...] for vi har ikke problem med folk som er annerledes.

Noen av dem vi snakket med mente at det å blande rusavhengige og barnefamilier ikke burde gjøres. Av disse var det et par beboere som viste til at dersom det var rusavhengige i nabolaget så kunne ungene deres også begynne å bruke narkotika. I forhold til trygghet er dette mindre relevant. De færreste begynner med narkotika fordi noen av naboene i nærmiljøet er det. En slik frykt kan være legitim i noen tilfeller, men vi legger ikke disse uttalelsene noe større vekt. Beboernes oppfatninger av hva som er uakseptabel atferd går på atferd som er utagerende og høylytt. I tillegg ser det ut til at besøk fra andre i rusmiljøet ikke anses som greit.

Vi ser at for en del beboere så påvirkes ikke oppfatning av boforhold og trygghet av enkelthendelser, men at det skal mer til før det påvirker. Konklusjonen er som for Ålesund, at beboerne i Steinkjer ikke ser ut til å ha en ubegrunnet, negativ holdning til andre beboere. Vi har heller ikke for dette punktet nok svar til at vi tallfester gjennomsnittsskår på trygghet i forhold til hendelser, men det var få som hadde opplevd konkrete hendelser.

5.6 Ansattes vurdering av trygghet

Om vi ser intervjuene med de ansatte under ett, ble det ment forholdsvis lite om trygghet for barnefamilier. Når det gjelder trygghet i boligen, det vil si innendørs, var en typisk uttalelse denne:

Det virker trygt. Jeg tenker de har gjort en oppgradering i hvor de plasserer. Det er på lik linje med andre boliger.

Gjennomsnittskår for denne kategorien var 8,0. Skår og tilbakemeldingene – eller rettere sagt fraværet av negative tilbakemeldinger – kan tyde på at de ansatte oppfatter det som trygt for beboerne å oppholde seg i egen bolig. Det er og har vært lite tematisert den siste tiden i kommunen. Dette kan skyldes at det ikke er noen områder som skiller seg ut:

Boligene ligger ikke i områder som det deals i. Det er nesten verre der man eier boliger enn kommunale boliger. Fordi de har fått dem bort fra belastede områder.

Vi ser av sitatet at inntrykket til vedkommende er at det er gjort tiltak for å få familiene bort fra de utsatte områdene. Det kan altså se ut til at situasjonen har blitt bedre. Mange av dem vi spurte om skår fra, formidlet at det var vanskelig å sette en felles skår fordi begge ytterkantene finnes. Nærmiljø fikk en gjennomsnittskår på 7,9, noe som tyder på at det er lite utrygghetsskapende elementer i bomiljøene ut fra de ansattes vurderinger. Det samme gjaldt trygghet i forhold til naboene som fikk skår 7,8. Heller ikke konkrete hendelser var noe stort tema i intervjuene. Unntaket her var en ansatt som fortalte om en hendelse for en tid tilbake:

Det var på [stedsnavn er utelatt her]... en som gikk rundt med øks og brøt seg inn hos barnefamilier. Han bodde i nærmiljøet. Dette var høsten 2013. Hadde det vært flere hendelser, så hadde vi hørt om det.

Til sist spurte vi om konkrete hendelser og trygghet i forhold til å oppleve slikt. Totalt sett ble det rapportert om få hendelser. Her fikk vi for lite svar på skår til at det gir noe mening å tallfeste det, men det var nokså høyt. De ansatte hadde langt mer å si om det å bo kommunalt generelt, og her var det mer entydig. Vi skal nå presentere dette grundigere.

Ansattes oppfatning av kommunale utleieboliger generelt

Når det gjelder kommunens arbeid for å skape trygge bomiljø, fremgår det at man stort sett klarer å bosette barnefamilier i trygge bomiljø. Likevel fremgår det at

enkeltfamilier tidligere har bodd sammen med ustabile rusavhengige. Det er altså ingen områder som peker seg ut som spesielt utrygge og som det bor barnefamilier i, men det handler om enkeltbosettinger. Likevel anses det ikke som gunstig å bo kommunalt om man har mulighet til noe annet:

Her er det trygt, men jeg ville ikke anbefalt noen å bo kommunalt om de kan bo annerledes fordi det er mye gjennomtrekk. Det beste er egen bolig og vi gjør hva vi kan for å få det til.

Flere ansatte mente videre at det er stigmatiserende å bo i kommunale utleieboliger:

Stigmatiserende... Disse familiene har ofte hjelp fra det offentlige i familiene. Det er unger som ikke vil ha venner med hjem eller som ikke vil gå på besøk til disse. Det er stort sprik mellom familier i kommunale boliger og andre.

Dårligere stand og stigmatiserende i forhold til at boligtyper og at personene som bor der skiller seg ut. Men det er gode plasser å vokse opp i.

Begge uttrykker at stigmatisering er et tema. Men sitat nummer to er samtidig et eksempel på hvordan boligene generelt sett er trygge og gode steder å vokse opp for barn. Dermed understreker det at trygghet i de kommunale utleieboligene er et mindre tema enn andre forhold ved boligene. For det var et utbredt inntrykk at standard og øvrig tilstand er dårlig:

Det kan se litt shabby ut på utsiden, men det er noe de kan for selv, fordi det ikke vedlikeholdes. Det er veldig synlig hva som er kommunal. Det er ikke så ordentlig, ikke så trivelig... søppel... ikke ringeklokke eller dørskilt... igjen er vi tilbake til det med boveiledning.

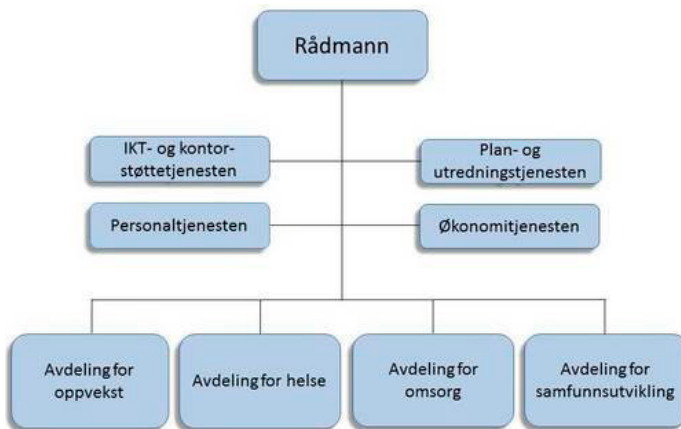
Det er et klasseskille mellom kommunale boliger og andre. Man ser hvor det er kommunale boliger. Det er ikke vanskelig å finne kommunale boliger. Det er knyttet stigma til det å bo kommunalt. Men det bosettes jo ikke hvem som helst i kommunale boliger, heller ikke i Housing First.

De mener altså at det er forskjell mellom kommunale boliger og andre, og at dette går på standard og tilstand heller enn på trygghet. Ellers nevner flere at det er utfordringer med å bosette rusavhengige på grunn av redusert boevne og at man ofte ikke kan være sikre på rusfriheten. Det nevnes også at store flyktningfamilier er vanskelig å bosette fordi det er få store nok boliger.

5.7 Organisering og samarbeid i kommunen

Overordnet organisering

Figur 2. Organisasjonskart Steinkjer

Organisasjonskartet viser fire avdelinger. De avdelingene som har roller opp mot de kommunale utleieboligene og som er aktuelle i spørsmålet om trygghet i bomiljø er *Avdeling for helse* og *Avdeling for omsorg*. Avdeling for helse huser de som arbeider med barn, slik som helsestasjon og barnevern og kommunens del av NAV. Disse ble intervjuet i prosjektet. Videre er også rus- og psykiaritjenesten lagt hit. Rus og psykiatri er fra 2016 slått sammen. I Avdeling for omsorg finner vi Bolig- og Tildelingskontoret. Kontoret består i praksis av to kontorer, Boligkontoret og Tildelingskontoret. Tildelingskontoret har ansvar for omsorgsboliger og en rekke andre tjenester mens det er Boligkontoret som arbeider med de øvrige ordinære kommunale utleieboligene. I sin nåværende form har det eksistert i 3 år. Boligtildeling var før det et eget boligkontor rett under rådmannen. Vi redegjør videre for kontorets oppgaver under neste overskrift. I tillegg har det private selskapet Steinkjerbygg ansvar som boligeier. Det er dette selskapet som eier alle de kommunale utleieboligene og har kontraktsansvar ovenfor beboerne. Siden dette er et eget selskap er det ikke med i oversikten. Steinkjerbygg er et gammelt selskap opprettet i 1941, da som ordinært eiendomsselskap for å sørge for bolig til befolkningen i kommunen. De overtok eierskapet til de kommunale utleieboligene i 2012. I følge våre informanter skal selskapet nå omgjøres til kommunalt foretak, blant annet for å bedre kontakten med kommunen. Vi kommer tilbake til Steinkjerbygg i kapittel 5.7.

Tildeling av bolig

Det er Boligkontoret som tar i mot søknader og tildeler kommunale utleieboliger. Det er én person som har hovedansvaret. I tillegg jobbes det tett med andre etater gjennom det som kalles *Boligtildelingsnemda*. Her sitter to ansatte fra NAV, en fra flyktningetjenesten og en fra Boligkontoret. Den ansatte fra Boligkontoret har sin innstilling til boligtildeling klar til dette møtet. Nemda møtes hver 14. dag og diskuterer tildelingen sammen. Her avgjøres det hvem som skal innvilges og hvem som skal på venteliste. Tildeling skjer etter behov og ikke etter kø i venteliste. Steinkjerbygg sitter ikke i denne nemda. Da vi spurte om det fikk vi følgende svar fra Boligkontoret:

Da jeg kom inn i stillingen for noen år siden var det slik. Jeg spurte da de andre om dette, og de øvrige deltakerne i møtet ønsket ikke at Steinkjerbygg skulle være med. Vi er enige i dette fordi de ikke har boligsosial fagkompetanse.

Før nemda møtes er det formøte mellom Boligkontoret og Steinkjerbygg hvor man får oversikt over hvilke boliger som er ledige. Stort sett klarer kommunen å skille rusavhengige og barnefamilier fra hverandre i følge de ansatte:

Når vi får søknader fra barnefamilier er vi opptatt av at de ikke skal bo sammen med personer med utfordrende eller skremmende atferd. Vi har fokus på det og er veldig nøye.

Vi er bevisste på dette, hvem vi plasserer hvor, om det bor barn der fra før... og hvor vi plasserer rusavhengige. Vi kjenner mye folk og vet hvor barn bor. For det er områder hvor barn ikke kan bo...

Dette er uttalelser fra dem som har ansvar for tildelingen, men også andre som ikke har noe med selve tildelingen å gjøre uttaler seg positivt:

Jeg sett en bedring av bomiljøsituasjonen til barn og unge. Bosettingen er blitt mer gjennomtenkt og bevisst. Jeg pleier å spørre om dette under hjemmebesøk, og i det hele og store er det greit. I forhold til skole og barnehage, så er boligene plassert bra.

Personen her mener å se at forholdene har blitt bedre. Ut fra uttalelsene til de andre ansatte ser det også ut til at kommunen har jobbet aktivt med denne tematikken. Samtidig innrømmes det at noen bosettinger har feilet. Grunnen til det har vært rusmisbruk som har vært ukjent eller at personer har begynt og ruse seg igjen etter bosetting. Unntaket fra det positive inntrykket kom fra ansatte som arbeider med rus- og psykiatrioppfølging som ikke kunne se noe systematisk arbeid med bomiljø og bosetting:

Barn? Skal vi ta hensyn til det? Det er tilfeldig hvor de får bolig. Det skyldes at Steinkjerbygg er avhengig av å få beboere inn i ledige boliger, ellers taper man penger.

Oppfatningen som kommer frem her er videre at boligtildeling og prosessen rundt det foretas av Steinkjerbygg. Også en annen ansatt formidlet at etaten til vedkommende var skeptisk til bosetting på grunn av Steinkjerbygg sin tilnærming. Man kan derfor spørre seg om alle har klart for seg hva som er rollene og oppgavene til de ulike instansene i det boligsosiale arbeidet all den tid boligtildeling gjøres av kommunens Boligkontor og ikke Steinkjerbygg.

På spørsmålet om det er greit å bosette rusavhengige og barnefamilier på samme sted, gir sitatene på forrige side mye av svarene på det: man søker å unngå samlokalisering. Vi spurte også konkret om dette, og noen ansatte med ansvar for barn og familier sa følgende:

Uforutsigbar atferd gir utrygghet. Det er ikke bra å samle kommunale boliger. De får sett og hørt mye som barn ikke skal høre og se, fordi de bor der de bor. Vi som jobber med barn ser at vi kanskje arbeider med naboen også; de er gruppert, samlet på et sted.

Mange med avvikende atferd øker stigmatisering, og gjør for eksempel at andre barn ikke får dra på besøk til dem. Bygdeoriginaler tåler ungene... avvik tåler ungene om dem blir forklart, men hvis det blir i flertall, så blir det for mye. Rusmisbrukere skal og bør ikke bosettes sammen med barnefamilier. Det fører så mye med seg... men det handler om atferd, sprøytespisser, besøk... Så... ikke som nabo, men å ha dem i området er ok.

Meningene her var nokså klare og det ble repetert ytterligere i intervjuet at rusavhengige bør ikke bo sammen med barnefamilier. Som vi ser setter de et skille mellom såkalt bygdeoriginaler og rusavhengige. De bygdeoriginalene det her er snakk om kan være alt fra personer som er sosialt avvikende uten aggressiv atferd, personer med psykiske problemer og/eller de klassiske alkoholikerne. Ofte visste man vel tidligere ikke alltid skillene mellom alle de kategorier, diagnoser og rusmønstre vi har i dag. Sett under ett er derfor ikke de ansatte kategorisk avvisende til å bosette rusavhengige eller andre personer med det vi kan kalle avvikende atferd og også store personlige problemer, sammen med barnefamilier, men skillet synes å gå ved de tyngste rusmisbrukerne, som generer støy og uro, sprøytespisser, trafikk av andre besøkende fra rusmiljøet for kjøp og salg av rusmidler og annet.

Oppfølging av beboere

Vi har ikke fått innsikt i hvordan Steinkjerbygg følger opp sine beboere, men ut fra den informasjonen vi har så er det ingen som arbeider med bomiljøet der. En tilbakemelding flere ansatte hadde var at det var det heller ikke mange andre i kommunen som gjorde heller:

De rusavhengige sliter med å få boliger og mitt inntrykk er at flyktningene foretrekker boligene til disse. Dette går på forhold som vedlikehold, spesielt i ghettoene. De lar områder forfalle, for eksempel [gatenavn er anonymisert]. Det blir ikke satset på våre grupper, og det er lite boveiledning. Og dette er dumt fordi trygghet for våre brukere er lik trygghet for naboene. Det skulle vært enda mer satset på boveiledning og vedlikehold.

Hvorfor er det ikke med boveileder når man har kommunal bolig? Vi hadde det før, men nå er det bare én. Stillingene ble kuttet for noen år tilbake.

I det hele tatt fremstår det som at oppfølging av beboerne er forholdsvis liten i Steinkjer. Denne ble imidlertid bedret høsten 2015 da det ble opprettet en stilling for oppsøkende rusarbeid. Denne innehas av en psykiatrisk sykepleier. Mens det altså er noe oppfølging på individnivå, er det mindre oppfølging hva gjelder bomiljø og boligsosialt arbeid på det nivået. Hvorvidt Steinkjerbygg definerer noe av sitt arbeid som bomiljøarbeid vet vi som sagt ikke. På tross av dette kom det ikke frem at det var noe gjennomgående problem med spesielt utsatte områder hva gjelder rus. Kanskje gjøres det et grundig arbeid ved tildelingen av boliger som forhindrer dette.

En del av beboerne selv mente også at det var lite oppfølging fra Steinkjerbygg som huseier. I en av familiene ble det sagt klart fra om dette:

Oppfølgingen her er veldig, veldig dårlig. De svarer ikke på e-post heller. Også de jeg snakker med lover ting og når vaktmestrene kommer, så gjør de noe annet, og henviser til at de som lover ikke vet hva ting koster. Men jeg er heldig som bor her. Jeg har hørt om folk som ringer til Steinkjerbygg og forteller om at det selges narko i naboeliligheten. De får da beskjed om at «du ligger etter en måned med husleien – konsentrer deg om det. Alle har lik rett til å bo der du bor». Jeg har ikke hørt andre si noe positivt om Steinkjerbygg.

Vedkommende hadde altså ikke hørt positive omtaler av Steinkjerbygg. En annen mor vi snakket med delte ikke den negative oppfatningen som de fleste andre blant informantene hadde. Vi snakket med henne om akkurat dette:

Mor:

Det er veldig trygt i dag takket være den jobben Steinkjerbygg har gjort. [...] Vi er trygge innendørs, ellers hadde vi flyttet. Steinkjerbygg følger med i forhold til brann, feiing og så videre, men de kommer innen ett år... De er litt trege. Jeg opplever likevel at vi blir tatt seriøst når vi ringer og de følger opp. Det er noen som lever for å klage... som småbarnsforelder må man kunne stå for boligen du flytter til.

Intervjuer:

Hva tror du det skyldes at en del beboere er misfornøyd med Steinkjerbygg?

Mor:

Når det gjelder folk som klager til kommune og Steinkjerbygg: folk klager og er misfornøyd. NAV og kommune betaler... folk klager på gule lister [altså at listene i tak og gulv har gulnet]. Det må finnes andre ting å klage på.

Noen beboere hadde heller ingen erfaringer med Steinkjerbygg og derfor heller lite å si om dem:

Vi har ikke hatt mye kontakt med Steinkjerbygg. Når det er noe problem, så ordner vi det selv. Vi har ingen alvorlige klager eller mangler. Forholdet til Steinkjerbygg er ikke dårlig.

Det er en todeling i oppfatningene hos beboerne vi ser. Noen har dårligere erfaringer med Steinkjerbygg og er kritiske og andre har ikke hatt slike erfaringer. Det ser ut til at dersom de først har dårlige erfaringer er de ikke bare *litt* misfornøyd med enkelte forhold, men at flesteparten da er misfornøyd med flere ting og i sterk grad.

Samarbeid mellom involverte aktører

Samarbeidet mellom involverte aktører – unntatt Steinkjerbygg – ser ut til å fungere bra. Blant annet meldte NAV om at «det er godt samarbeid med Boligkontoret og der er det boligsosiale i fokus» og barnevernet opplevde bra dialog rundt boligtildeling i hastesaker. Det er ingenting ellers som tyder på det motsatte. Derimot kommer det frem i samtlige intervjuer og nevnes av mange av de ansatte, at det er store utfordringer med Steinkjerbygg:

Utleier har ikke det boligsosiale perspektivet. I vår kommune utøves ikke det boligsosiale perspektivet, det er ikke fokus på boligsosialt arbeid. Alle som søker trenger garanti fra NAV og da får vi flere brukere. Utleieselskapet sender varsel til Namsmannen veldig snart, og det skaper ikke et trygt hjem.

Vi er kritiske. Det virker som om det er lite gjennomtenkt. Det er lite sosialt arbeid fra Steinkjerbygg og mer fokus på inntjening. Samarbeidet med Steinkjerbygg er lik null!

Sitatene viser at kritikken først og fremst går på at de ikke har et boligsosialt perspektiv. I stedet driver de en forretningsvirksomhet som er på siden av tilnærmingen til de øvrige aktørene. Det er «en kilde til konflikt mellom business og sosialt arbeid» som en ansatt formulerte det. I sitat nummer to ovenfor lås det også ettertrykkelig fast at samarbeidet er fraværende. Vi ser det nevnt hos andre også:

Vi har en utfordring i samarbeidet med Steinkjerbygg. De tenker ikke langt nok, er impulsstyrt, og vi mener man skal likebehandle folk. Det går litt fort av og til, og det blir litt feil.

Om det er forskjell i perspektiv som gjør at samarbeidet er utfordrende eller om man ikke ønsker å samarbeide fordi man ser ting ulikt, vites ikke. Selv om de fleste ansatte hadde en del kritiske bemerkninger varierte graden av kritikken. Blant annet mente en leder fra en annen etat vi snakket med at bildet er mer nyansert enn de andre uttalelsene her viser.

Videre stilles det spørsmål ved Steinkjerbyggs forhold til og fremgangsmåte overfor beboerne:

Beboerne melder fra om at det ikke nytter å snakke med Steinkjerbygg, og en del er redde for å gå opp til dem, for eksempel for å be om betalingsavtale. De mangler sosialfaglig holdning, de må rydde i interne systemer og prioriteringer og endre holdning til brukerne og de må følge egne rutiner. Det er stor forskjell på brukerne og en del er ressursvake og kan ikke tale sin egen sak.

Kritikken går også direkte på ledelsen i selskapet:

Utleieprisene er bestemt av utleier og utleiesjef har støtte fra rådmannen. Han motarbeider det boligsosiale arbeidet og gjør som han vil. Han har et menneskesyn deretter og kjenner ikke brukergruppen.

Jeg synes sjefen på Steinkjerbygg er blitt fraværende. Steinkjerbygg er blitt annerledes enn det var for 2 år siden: nærhet til sjefen er blitt mindre og det

har vokst og tar over kommunens boligmasse i større grad. [...] Det er en kilde til konflikt mellom business og sosialt arbeid..

Årsaken til at det her gjengis lite som omhandler samarbeidet ellers i kommunen og så overveldende mye om forholdet til Steinkjerbygg, er at alt dreide seg om Steinkjerbygg når samarbeid var tema under intervjuene. De var heller ikke med på oppstartsmøtet vi hadde med kommunen, og vi lyktes vi ikke å få dem til å stille på intervju. De tok ikke telefon eller svarte på e-posten som vi sendte til dem. Heller ikke purringer internt i kommunen hjalp til med å få dem til å delta. Vi har derfor ikke deres syn på det som har kommet frem.

5.8 Drøfting av situasjonen i Steinkjer

Steinkjerbyggs rolle

Steinkjerbygg har ikke deltatt i prosjektet, hverken gjennom å stille opp på møter eller bidra på annen måte. Dette kan tolkes som bekreftende til det som kom frem i intervjuene med de ansatte. Kritikken mot foretaket fra våre informanter var nokså omfattende, og gjør det nærliggende å konkludere med at bosettingen ikke fungerer *på grunn av selskapet, men på tross av det*. For å veie opp for en aktørs mangler må andre kompensere. Vi må anta at også Steinkjer som alle andre kommuner, har forhold som tidvis krever ekstra innsats. Denne merinnsatsen må da gjøres av andre enn Steinkjerbygg. Dette selv om det i Steinkjer altså ikke ser ut til å være spesielle områder som er utrygge eller at det generelt er alvorlige problemer i bosettingen. Spørsmålet blir hvor lenge man kan holde det gående slik. Selv om mange beboere hadde en del å utsette på eiendomsselskapet, så var kritikken aller størst fra de ansatte. Utfordringene knyttet til selskapet kan videre deles inn i tre: boligsosialt perspektiv, samarbeid og oppfølging av beboerne. Først kommenterer vi på boligsosialt perspektiv.

Steinkjerbygg ble sterkt kritisert for manglende boligsosial tilnærming og for stort fokus på inntjening. Dette til tross for at det i 2014 ble presisert i generalforsamlingen til Steinkjerbygg at foretaket skulle ha et ikke-kommersielt formål (Steinkjer kommune 2015). Det står videre at «selskapets hovedformål skal være å oppfylle de behov som knytter seg til kommunal tjenesteyting» (op cit.). Dette burde tilsi en mer satsing på oppfølging av beboere og samarbeid internt. Innfallet til manglende eller motstridende perspektiver kan være flere. En av dem kan handle om ledelsen, kontakt og kontrakt, samt andre forhold på høyere nivå mellom selskap og kommune som går på måten man driver selskapet på. Det har som vi har sett blitt kritisert allerede. En av de ansatte mente at kontrakten mellom kommunen og selskapet gikk

på at selskapet skal drive forretning, mens kommunen skal tenke på det sosialfaglige og at kontakten mellom dem er preget av at man er innforstått og enig om dette. Dette stemmer også med den grensesnittavtalen som er gjort mellom kommunen og Steinkjerbygg. Et annet innfall kan være å se på selve organisasjonsformen. Vi vet at denne er nokså ny av dato og ble endret senest 2015 fra aksjeselskap til kommunalt foretak. Organisering av det boligsosiale arbeidet og bosetting diskuterer vi videre i kapittel 6.

Neste punkt dreier seg om samarbeid. Det ser ut til å være en del samarbeidsutfordringer i det boligsosiale arbeidet i Steinkjer kommune. Hvilken part har skyld og ansvar i det? Som vi har redegjort for har det ikke kommet frem noe som antyder samarbeidsproblemer mellom andre etater enn Steinkjerbygg, noe som kan tyde på at Steinkjerbygg har et stort ansvar for å ordne opp i det. Imidlertid er heller ikke Steinkjerbygg med ved tildeling av bolig og det bidrar heller til bedre samarbeid eller forståelse for andre etaters arbeid. Steinkjerbygg sitter ikke i Tildelingsnemda. Det er grunn til å undre seg over årsaken til det og det er ikke gitt at dette alene ligger på Steinkjerbygg. Ålesund har eksempelvis den samme organisasjonsformen som Steinkjer, men der har foretaket til og med ansvaret for tildeling av boliger. Altså er det ikke gitt at et foretak som ligger på siden av den øvrige organisasjonen skal ha et minimum av ansvar for det boligsosiale arbeidet. Vi er ikke kjent med hva det skyldes at selskapet ikke er med ved tildeling, annet enn at begrunnelsen bygger på at de ikke har boligsosial kompetanse. På denne måten vil Steinkjerbygg heller ikke kunne opparbeide seg denne kompetansen. Oppfordringen til kommunen er at man søker å innlemme alle sentrale aktører i tildeling av bolig, inkludert Steinkjerbygg. En av anbefalingene i Bergensprosjektet var nettopp at kunnskapen til vaktmesterne og andre som arbeidet *hands-on* ute i bomiljøene ble videreført til tildelingsmøtene slik at man var oppdatert på situasjonen i bomiljøene (Elvegård og Michelsen 2015). Dette antok man ville føre til bedre matching mellom typer beboere og boområde. Derfor anser vi det lite hensiktsmessig og forhindrende både på samarbeid og det øvrige boligsosiale arbeidet at Steinkjerbygg står utenfor tildelingsmøtene og prosessene ved tildeling av boliger.

Videre handlet det om hvorvidt Steinkjerbyggs oppfølging ovenfor beboerne er god nok. Her er bildet noe delt. En del tyder på at det er en del å hente på dette punktet, selv om ikke alle beboerne var negative. Manglende oppfølging handler slik vi har sett det, ikke bare om barnefamilier og øvrige beboere, men også om boligene til de tyngre brukerne. Trønderavisa bragte høsten 2014 frem hvordan boforholdene til rusavhengige var (Trønderavisa 2014). I avisartikkelen vedkjenner ikke Steinkjerbygg seg noe av vesentlig grad. Ut fra vår erfaring fra prosjektet kan det hevdes at akkurat det er minst like ille eller verre enn de faktiske forholdene. De fleste barnefamiliene mener selskapet er for treg med å gi respons og til å sjekke ut det som meldes inn. Vi var selv i en slik bolig som nettopp hadde blitt pusset opp etter klager. Klager fikk først ingen respons, men legeerklæring på helseplager på grunn av boforholdene og

tilbakehold av husleie fikk selskapet til å foreta seg noe. Når det er sagt var denne moren blant dem som uttalte seg mindre kritisk. Det som var felles mellom dem som var kritiske til Steinkjerbygg og de som ikke var det, var at de var sene med å gjøre utbedringer. Det kunne ta flere måneder og noen ganger har beboerne ikke fått tak i Steinkjerbygg eller det har ikke blitt tatt på alvor. Imidlertid er det ikke alle som har negative tilbakemeldinger. Noen hadde ikke hatt befatning med selskapet og andre igjen hadde ikke annet å klage på enn at de var sene med å utbedre. Det er verdt å merke seg at selv om Steinkjerbygg er utsatt for kritikk, så var det altså ingen unison fordømmelse fra beboerne. Slik ser det ut til at tilbakemeldingene til de ansatte om selskapet er mer negative enn beboerne.

Hva det skyldes at det er forskjeller mellom de ansatte og beboerne vedrørende grad av kritiske bemerkninger, er ikke entydig. Ikke desto mindre ser det ut til at dette skyldes at Steinkjerbyggs samarbeid med andre aktører rett og slett er dårligere enn oppfølgingen av beboerne. Likevel så vi også at flere av de ansattes *oppfatning* av Steinkjerbyggs oppfølging av og forhold til beboerne er nokså negativ. Spesielt gjaldt dette en gruppe ansatte som var svært kritisk til husleienivået. Denne mente de var uforholdsmessig høy. Det kan tenkes at slike faktorer bidrar til dårligere samarbeidsklima.

Et siste spørsmål er hvordan standarden i boligene er. Det kan være dårlig standard uten at det er store samarbeidsproblemer, og Steinkjer er ikke alene om lav standard på kommunale boliger, men her virker det å henge sammen med de øvrige punktene. Vår vurdering er at dette punktet nok ikke er det mest alvorlige – selv om media for en tid tilbake viste hvordan en del (rusavhengige) beboere levde under nokså kummerlige forhold. Det ser ikke ut til at Steinkjer har verre kommunale utleieboliger hva gjelder standard og utbedringer enn hva som er vanlig i andre kommuner. Man kan likevel hevde at det er mer alvorlig med dårlig standard når samtidig oppfølgingen og internt samarbeid er lidende og man heller ikke har øyne for det boligsosiale. Hvordan sørger man da for eventuelle forbedringer?

Et annet spørsmål som kom opp under intervjuene er avtalen mellom kommunen og Steinkjerbygg. Selv om det er fullt legitimt mener vi det også er grunn til å spørre hvorfor et selskap som Steinkjerbygg skal ha forretningsstruktur og tenke inntjening og bunnlinje. I et klima hvor man som ansatt med ansvar for det boligsosiale arbeidet i kommunen tenker dekning av menneskers grunnleggende behov, er det åpenbare potensielle konfliktlinjer som dannes når man operer med et slikt foretak. Spesielt virker det urimelig med de høye husleiene det er gitt tilbakemeldinger om. Hva som ligger til grunn for dette og ellers selskapets vedtekter om å drive forretning vet vi ikke ut over at arbeidsoppgaver er fordelt mellom den grensesnittavtalen som foreligger mellom Steinkjerbygg og kommunen. Når det er sagt ble vedtektene endret mars 2015 for «å klargjøre selskapets ikke-kommersielle formål» (Steinkjer kommune 2015). Nå heter det at selskapet ikke skal drives for å gå med overskudd etter at alle

utgifter er dekket opp og at det ikke skal betales utbytte til aksjonær/eier. Det har ikke sett ut som at denne endringen er registrert hos våre informanter eller at dette er blitt tydelig for dem. Det gjenstår å se de praktiske virkningene av denne endringen.

Hvor trygge er bomiljøene i Steinkjer?

Det vi har undersøkt i særdeleshet er hvorvidt det på generell basis er trygt å bo i de kommunale utleieboligene. I Steinkjer er ikke de kommunale utleieboligene samlet på et sted. Det er få, om ingen områder, som kan betraktes som utrygge og som det bor barnefamilier i. I tilfellene med beboerne som har opplevd utrygge boforhold har dette med enkelttilfeller å gjøre, at man ikke har kjent til problematikken knyttet en beboer eller at situasjonen har endret seg. Dette i motsetning til flere andre steder – deriblant Ålesund – som har definerte områder eller bydeler som anses som mer belastet enn andre og som det bor barnefamilier i. Dette er steder som på grunn av sin lave sosioøkonomiske status og levekårsutfordringer blir sett på som relativt mer utrygge enn andre steder, og som blir ansett å ha lavere sosial kapital (Hvinden 2005). Steinkjer har ingen slike steder hvor barnefamilier blir bosatt. Når det er sagt har Steinkjer områder eller gater som er noe mer belastet enn andre steder, men her bor det ikke barnefamilier. Det er nærliggende å anta at disse stedene er uegnet for barn, men det vet vi ikke for sikkert fordi det er blitt opplyst fra de ansatte at man har klart å unngå fortetting av kommunale boliger. På samme tid ble vi kjent med at det også i Steinkjer har vært barnefamilier som har bodd utrygt og en av familiene vi var hos beskrev en tilstand hvor en av naboene forårsaket utrygghet. De gangene bosettingen har vært eller blitt utrygg så skyldes det imidlertid enkeltpersoner og ikke selve bomiljøet.

Tabell 4: Skår på trygghet Steinkjer

	Ansatte	Beboere
I boligen	8	9,3
I nærmiljø	7,9	9,1
I.f.t. naboer	7,8	---
I.f.t. konkrete episoder	---	---

Oppfattelsen av trygghet varierer mellom de ansatte og beboerne. Som vi ser i tabell 4 har vi for beboerne kun oppgitt gjennomsnittstall for to av de analytiske kategoriene, dette fordi vi ikke hadde nok svar på de to andre. Likevel kan vi si at beboerne totalt sett oppfatter det som tryggere å bo i de kommunale utleieboligene enn hva de ansatte gjør. Svarene er gitt på tross av at Steinkjer ikke har bydeler som er spesielt kjent

for utpreget lav sosioøkonomisk status og levekårsutfordringer og hvor det også bor barn. Sett under ett virker det noe paradoksalt at tilbakemeldingene på Steinkjerbygg er så negative som de er, samtidig med at kommunens arbeid med å skape trygge boforhold for barnefamilier ser ut til å lykkes.

5.9 Oppsummering av hovedfunn

Det er like trygt som i sammenliknbare boliger

Det overordnede funnet knyttet til trygghet er at det er trygt å bo i de kommunale utleieboligene. Dette må samtidig ses i sammenheng med neste hovedfunn. En slik konklusjon som denne vil alltid kunne diskuteres, også basert på funnene i undersøkelsen. Konklusjonen er basert på en vurdering av både observasjoner og erfaringer som ble gjort underveis, samt informantenes opplysninger. Det er spesielt det faktum at kommunen ikke har noen definerte områder som peker seg ut. Dette kom frem både i intervjuene med de ansatte og beboerne og gjør at det er enklere å opprettholde trygge bomiljø ved at trygghet da handler om å gjøre riktige bosettinger og ordne opp i enkeltforhold i stedet for å måtte sette i gang tiltak i et helt område.

Enkelte av beboerne hadde opplevd utrygge boforhold

Samtidig med konklusjonen om trygge bomiljø, kommer vi ikke unna å nevne at enkelte beboere hadde opplevd utrygge boforhold. I hovedsak dreide de verste tilfellene seg om forhold som gjaldt for en tid tilbake.

De ansatte opplever boområdene som mindre trygge enn beboerne selv

Bortsett fra noen få unntak mente de ansatte at det var mindre trygt å bo i de kommunale utleieboligene og oppholde seg i tilhørende nærmiljø enn det beboerne selv uttrykte. Det var visse forskjeller de ansatte i mellom og det var ikke alle som oppga skår under intervjuene. Materialet er dessuten kvalitativt og skal kun brukes for å vise styrke i kvalitative uttalelser, samt vise tendenser. Forbeholdene og eventuelle usikkerhetsfaktorer påvirker likevel ikke bildet som tegnet seg: Beboerne opplevde de kommunale utleieboligene som tryggere enn de ansatte gjorde.

Standard og fysisk tilstand i boligene varierer

Oppfatningene om standard og fysisk tilstand i boligene er delt mellom beboerne. Noen har flere klager på forhold som manglende utbedringer, kulde og gjennomgående dårlig standard og forfotning. Tilstanden er bedre enn hva enkelte mediaoppslag viser, samtidig som den er under hva folk flest vil kalle for normal standard. Den generelle trivselen i boligene ser ut til å være bra.

Steinkjerbygg er fraværende

Steinkjerbygg fremstår i dette prosjektet som fraværende i det boligsosiale arbeidet og planleggingen i kommunen. Dette til tross for vedtektsendringene som kom i 2015 om ikke-kommersialitet. Vi lyktes ikke å komme i dialog med dem og vi har derfor ikke kunnet gå nærmere inn i hvordan de arbeider. Tilbakemeldingene fra flere av beboerne og samtlige av de ansatte er også at Steinkjerbygg er fraværende på visse områder. Vi ser fra både mediaoppslag og våre informaners uttalelser at en del av oppfølgingsarbeidet som huseier har uteblitt. Vi understreker at beboerne er delte i synet på dette. Noen har ingen erfaring med dem, noen er positive og andre er negative.

Samarbeidet med Steinkjerbygg og andre aktører kan bli bedre

Samarbeidet mellom Steinkjerbygg og andre involverte aktører i det boligsosiale arbeidet ser ut til å fungere utilfredsstillende. Dette ser ut til å gå på både engasjement og perspektiv. De fremstår som lite engasjerte i boligsosialt utviklingsarbeid og ser ut til utelukkende å operere ut fra et økonomisk inntjeningsperspektiv. Samtidig bør Steinkjerbygg inviteres inn i prosessen rundt tildeling av boliger. I så måte er det vanskelig å bedømme om fraværet fra boligtildelingsforumet er et symptom på eller en del av årsaken til manglende samarbeidsklima.

Forskjell mellom ansatte og mellom beboere seg i mellom i oppfattelsen av Steinkjerbygg

Det er spesielt de ansatte som uttaler seg kritisk til Steinkjerbygg, mens beboerne selv har delte meninger. De fleste beboerne meldte fra om at det kunne ta lang tid før forhold ved boligen ble utbedret. Ut over det var det store forskjeller blant beboerne i deres syn på Steinkjerbygg. Det var både positive og negative erfaringer, mens andre igjen hadde ikke noe å si om dette.

Boligtildeling og samarbeidet mellom øvrige instanser er bra

Ut fra hva det vi er kjent med fungerer boligtildelingsprosessen og samarbeidet mellom øvrige instanser bra.

5.10 Anbefalinger

Organiseringen av Steinkjerbygg bør vurderes

Det anbefales at Steinkjerbygg innlemmes som egen enhet i kommunens organisasjon eller at man vurderer dette. For det første vil det kunne pålegge Steinkjerbygg med dets overordnede å følge kommunens utviklingsarbeid, strategier og planer i det boligsosiale og boligpolitiske arbeidet på lengre sikt. I dag må dette gjøres gjennom måter kommunen som eier kan påvirke. Endringen fra selskap til foretak vil kunne gjøre det enklere, men ser ikke ut til å ha hatt effekt. For det andre vil det være lettere å samkjøre det boligsosiale arbeidet generelt i det daglige. Dette gjelder både på individuelt nivå i enkeltsaker og på overordnet nivå.

Steinkjerbygg bør påse at egne vedtekter etterleves

Steinkjerbyggs vedtektsendring om ikke-kommersialitet ser ikke ut til å ha hatt synlige virkninger så langt. Vi anbefaler at det iverksettes tiltak som synliggjør etterfølgelse av vedtatte endringer, samt at det klargjøres hva dette skal bety i praksis, bortsett fra endringer i krav og forventninger til selskapets overskudd og lignende.

Kommunen bør fortsette det positive (sam)arbeidet for trygge bomiljø

Kommunen ser ikke ut til å ha noen spesielle områder som utmerker seg som spesielt problematiske eller utrygge. Vi oppfordrer kommunen til å arbeide slik at denne tilstanden vedblir og at fokuset på trygge bomiljø videreføres.

Steinkjerbygg bør ta del i boligtildelingen

Slik vi ser det er det alltid en fordel at aktørene i det boligsosiale arbeidet sammen tildeler boliger. Dette antas å gi både bedre boligtildeling, samarbeid og forståelse for hverandres arbeid. Det vurderes som uheldig å fjerne eiendomsforvalter fra det arbeidet som har mer boligsosialt preg. Et bedre samarbeid krever at man er tettere på hverandre. Vi anbefaler at Steinkjerbygg innlemmes i Boligtildelingsnemda.

En presisering angående oppsummering og anbefalinger

Prosjektet har vært gjennomført uten Steinkjerbyggs medvirkning. Vi har derfor ikke intervjuet ansatte derfra og vet lite om hvordan de arbeider. Oppsummering og anbefalinger har tatt utgangspunkt i den informasjon vi faktisk sitter på. Vi tar forbehold om at Steinkjerbyggs perspektiver kunne endret på utfallet og at det ikke er vesentlig informasjon om kommunens arbeid som vi ikke har fått vite om.

6 Overordnet diskusjon

I dette kapitlet kommer vi kort inn på enkelte mønstre som er felles for denne undersøkelsen og den vi gjorde i Bergen. Her har vi løftet frem flere tema og vinklinger som er relevante i diskusjonen om bosetting av vanskeligstilte på boligmarkedet generelt og forholdet mellom barnefamilier og rusavhengige spesielt. Vi har ikke hatt rammer til å gå inn i en dypere drøfting av hvert enkelte tema enn det vi har gjort i kapitlet, men ønsket har likevel vært å berøre en del momenter som er viktige å ta med seg for de ulike aktørene på ulike nivåer som er involvert i boligsosialt arbeid, bosetting, planlegging med mere.

6.1 Bruk av selskap og foretak i det boligsosiale arbeidet

Ålesund og Steinkjer har i dag organisert eier av de kommunale utleieboligene som kommunale foretak. Slike organisasjonsformer er utenfor den ordinære, kommunale organisasjonen. Kommunens påvirkning går hovedsakelig gjennom avtaler med kommunen og lignende. Ved å organisere det som en kommunal enhet vil man ha større mulighet til å styre og samkjøre det totale boligsosiale arbeidet i kommunen. I Bergen har man for eksempel gått bort fra en foretaks- eller selskapsmodell og lagt boligeier inn i det kommunale apparatet som egen etat. Slik det ser ut for Ålesund og Steinkjer blir boligeier for frittstående. Dessuten opererer de med andre prinsipper enn de øvrige aktørene. Hvor foretaket tenker inntjening og bunnlinje, har de andre etatene helt andre retningslinjer for sitt arbeid. Dette kan også føre til at forskjellene i fremgangsmåte og filosofi blir for store til at man får til samarbeid. Vi mener at prosessen med å gjøre boligeier mindre styrt av bedriftsøkonomiske og forretningsmessige prinsipper er riktig. I tillegg bør prosessen fortsette slik at boligeier blir en del av kommunens ordinære organisasjon og bidrar i det boligsosiale arbeidet på lik linje med andre aktører. Hovedbegrunnelse for dette er at man vanskelig kan eller bør drive butikk på andres vanskelige livssituasjoner. Steinkjer kommune tok tak i akkurat dette tidligere i 2015 og endret vedtektene til Steinkjerbygg. I følge våre informanter var det lite som tydet på at endringen har gitt synlige resultater i tilnærming og samarbeid, men dette kan det være for tidlig å si noe om.

En omgjøring til kommunal enhet og gå vekk fra bruk av selskap eller foretak, er drastiske løsninger. En mellomting vil kunne være å splitte opp ansvaret og oppgavene, slik at det arbeidet som er utpreget sosialfaglig skilles ut. Bakdelen med en slik modell er at eiendomseier blir mindre nær på beboergruppen og de utfordringene en del av disse har. Det sosialfaglige og boligsosiale perspektivet kan da forsvinne helt. Det vil ikke bare kunne få konsekvenser i det daglige arbeidet, men også den mer langsiktige tenkingen rundt kommunens utvikling av boligmasse, tilpasninger til ulike beboergrupper og så videre kan bli skadelidende. En strategisk og samlet planlegging for fremtiden krever at man arbeider i samme retning og i det minste kjenner til hverandres perspektiver og anerkjenner disse. For det er ikke til å legge skjul på at boligtildeling og oppfølging av vanskeligstilte på boligmarkedet i mange kommuner arbeider i spenningsfeltet mellom det boligsosiale og det forretningsmessige. Mål, forventninger og perspektiver kan være forskjellige og det samme kan gjelde forståelse for og kunnskap om gruppen av mennesker som skal bosettes. Organisering av arbeidet bør derfor ta høyde for dette og sørge for at man arbeider sammen. Funnene fra dette prosjektet og Bergensprosjektet tyder på at det ikke er veien å gå å fjerne kommunens eiendomsforvalter fra den boligsosiale delen av arbeidet, men heller bringe det nærmere hverandre – enten ved å legge det inn i kommunens ordinære organisasjon eller å fordele de mer sosialfaglige arbeidsoppgaver på en måte som inkluderer eiendomsforvalter. Uavhengig av hvordan man organiserer seg, kan det hevdes at det vil fremstå som bemerkelsesverdig om sentrale aktører i kommunens arbeid for vanskeligstilte på boligmarkedet ikke har vedtekter eller definerte arbeidsoppgaver som handler om ansvar for og oppfølging av beboerne. Like viktig er at det påses at aktørene følger det som er vedtatt, ikke minst i kommuner hvor antall personer som arbeider med dette er få og man er avhengig av å spille på de ressursene som faktisk finnes.

6.2 Housing First og ordinær bosetting av rusavhengige

En av trendene i dagens bosetting av ulike beboergrupper er at så langt det er mulig, så skal alle bo i ordinære boliger og boområder. Et sentralt konsept her er Housing First som er «en metode for varig bostedsløse med rusmiddelavhengighet og/eller psykiske lidelser» (Husbanken 2013: 1). Denne metoden har sitt utspring i USA og er også kommet til Norge (op.cit.). Selv om det er visse forskjeller, forutsetninger og betingelser for bruk av metoden i Norge (Snertingdal 2014; Rambøll 2012), så er følgende elementer sentrale i metoden (Husbanken 2013):

- bolig som menneskerett
- valgfrihet
- integrering
- skille mellom bolig og tjenester

- respekt, varme og medfølelse
- rehabilitering og skadereduksjon

Ut over dette kan det være noe ulike oppfatninger av innhold og hvordan man kan bruke metoden i Norge. Uansett hvordan man ser på dette, vil man gjennom en slik bosetting kunne få en blanding av ulike beboergrupper som igjen kan føre til konflikter eller utrygghet. Da vi startet dette prosjektet var målet å se på om rusavhengige skaper utrygge bomiljø. Vi hadde ingen formening om hva som var mer eller mindre gunstig eller innvendinger til konseptet. Resultatene fra Bergen tydet på at de tyngste rusavhengige ikke burde bosettes blant barnefamilier og noe av det samme så vi i dette siste prosjektet. Det er likevel vanskelig å konkludere, men skårene som beboerne har gitt er høye og uttalelsene deres viser at det er nokså trygt for dem. Slik det er i de tre byene i dag er det lite som tyder på at bomiljøene er utrygge, selv om det bor rusavhengige der. Toleranseterskelen og takhøyden for avvikende atferd synes å være høy. Likevel aksepteres ikke hva som helst av atferd. Åpen rus – spesielt om det er synlig for barn – og høyrøstet utagerende atferd er eksempler på hva beboere ikke mener kan aksepteres.

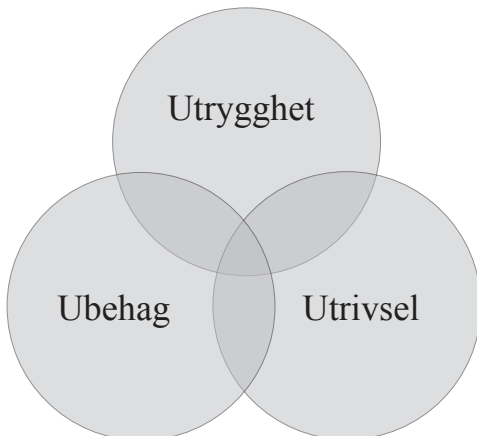
Forskning konkluderer med at rusavhengige ønsker å bo i ordinære boliger og at dette kan være gunstig for dem (Vassenden, Bergsgard og Bratt 2013); Vassenden Bergsgard og Lie 2012). Det stemmer nok, men denne forskningen spør ikke hva naboer og nærmiljøet synes og hvordan en slik bosetting påvirker omgivelsene. En gjennomgang av en rekke artikler som er publisert om *Housing First* viser at heller ikke disse fokuserer på andre beboeres opplevelse av ordinær bosetting av rusavhengige (se for eksempel MacNaughton m.fl 2015; Davidson m.fl. 2014; Tsemberis og Eisenberg 2000). Mange rusavhengige vil i en overgangsperiode eller tilbakefallsperioder ha en rusatferd med nattevåk, besøk av venner fra rusmiljøet og lignende – om de ønsker det eller ikke. Spørsmålet blir da om andre beboere aksepterer dette selv om vedkommende i det øvrige oppfyller betingelser for leie. Det vi har funnet er at medboere tåler mye, men det går en grense. Selv om beboerne i vår undersøkelse har stor toleranse for andre mennesker og tåler en del avvikende atferd, mente de fleste at åpenbar rus ikke er bra i et bomiljø. Flere mente at så lenge de rusavhengige oppholdt seg i egen leilighet under rusen så var det uproblematisk å ha vedkommende som nabo.

Når det gjelder atferd for øvrig og hva som tåles der, er dette et utfordrende område å undersøke og få klare svar på. Dels skyldes dette temaet i seg selv. Å spørre hva man synes om at en rusavhengig nabo lukter ille og henger over trappegelenderet mens han hoster grønt slim, er problematisk. Om man ikke spør på riktig måte kan spørsmålene virke støtende og stigmatiserende. På den andre siden må man spørre om reelle og konkrete ting for å undersøke holdninger og hvilket akseptnivå som gjelder. Hvis ikke kan man enten få dem som svarer at «alt er greit», men som likevel reagerer sterkt når de ser slik atferd eller man kan få dem som kategorisk er mer

negative enn man kunne forvente fordi de ikke vet hva det dreier seg om. Temaet kan også være utfordrende fordi dette temaet er lite diskutert og en dermed ikke helt vet hva man skal svare. Flere av dem vi intervjuet hadde lite meninger om dette fordi de aldri hadde formulert hva de aksepterte og hva de ikke aksepterte. Likevel vil det til syvende og sist være slik atferd som må vurderes i spørsmålet om rusavhengige og barnefamilier kan bo i samme bomiljø. De fleste av oss er enige i at voldelig eller utagerende atferd er uakseptabelt. Selv om vi ikke alltid oppfatter det som direkte farlig for voksne og at mesteparten av utagerende atferd handler om interne forhold i rusmiljøene, er dette ikke bomiljø som barn skal oppholde seg i. Disse personene bør utvilsomt flyttes. Det er derfor ikke bare den type atferd vi må problematisere. Vi står da igjen med en type atferd som ikke direkte er farlig, men som likevel kan skape sterkt ubehag og i noen tilfeller frykt. Blant annet kan dette handle om hvor mye man kjenner til rusavhengighet og personene det gjelder. For en del kan det også være vanskelig å skille det som er ubehagelig fra det som er utrygt. Det er for denne gruppen rusavhengige som kan bo sammen med andre, at spørsmålet om grenser for atferd gjør seg gjeldende og som dette avsnittet har handlet om.

I tillegg til ubehag og utrygghet er begrepet *utrivsel* også relevant i denne diskusjonen. Et bomiljø og et fellesskap av naboer avhenger av at alle skjøtter sine forpliktelser og oppgaver som trappevask, generell ro og orden og så videre. Trivsel forutsetter til en viss grad at man føler seg vel med naboene sine og at de er noenlunde forutsigbare i omgangstonen. Rusavhengige i aktiv rus vet vi kan bryte med slike sosiale forventninger og kodekser. Så selv om atferden hverken er truende/utagerende eller avvikende, så kan det være en utfordring. Vi kan derfor hevde at begrepene utrygghet, ubehag og utrivsel ut fra funnene i undersøkelsene henger sammen (figur 3).

Figur 3. Utrygghet, ubehag og utrivsel.

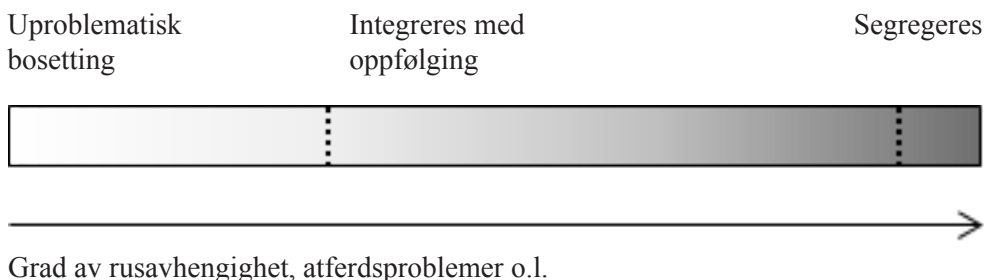

En slik sammenheng er naturlig fordi man i praksis ikke alltid klarer å skille mellom dette og fordi det kan variere fra person til person hvordan man opplever det. Hva skal man kalle opplevelsen man har eller føler når en ruset person snakker høylytt i trappeoppgangen? Og er det kanskje like mye trivsel som trygghet det handler om når man ønsker å forstå atferden til naboen sin? I praksis må man derfor se boforholdene under ett fordi de ulike elementene henger sammen og fordi man som beboer ikke alltid har en klar formening eller klarer å skille de ulike tingene fra hverandre. Ikke desto mindre vil vi igjen minne om at mange av beboerne vi snakket med viste stor forståelse for sosialt avvikende atferd og ikke var kategorisk avvisende til å ha rusavhengige som naboer.

Hvem er det da som ikke kan eller ikke bør bosettes i ordinære bomiljøer med barnefamilier? Det kan hende grensen bør gå ved de tyngste rusavhengige. Her kan det hevdes at risikoen er for stor til at man kan bosette disse i boligstrøk med alle typer beboere. En slik oppfatning dreier seg ikke alltid om hvorvidt man er vant til rusavhengige eller ikke og om man har utpreget forståelse for deres situasjon. I både dette prosjektet og Bergensprosjektet (Elvegård og Michelsen 2015) så vi at de ansatte innen rusoppfølging var blant de mest skeptiske til å bosette de tyngste rusavhengige på samme sted som barnefamilier. «Disse bør i avrusning eller behandling først», mente en ansatt. Ut over det hadde han ingen betenkeligheter med å bosette rusavhengige. En slik grenseoppgang synes fornuftig all den tid også rusavhengige trenger bolig og det ikke finnes ubegrenset med alternativer til plassering. En bosettingspolitikk som utelukkende baserer seg på hva som er gunstig for de rusavhengige kan ses på som utilstrekkelig. Det er også påfallende hvordan man kan se bort fra barns behov for trygge oppvekstvilkår. Vi har selv gjennomført forskning som tyder på at bomiljøene kan være svært så trygge selv med rusavhengige som naboer (Elvegård og Michelsen 2015) og vi har eksempler på at det går bra å ha ulike grupper boende side om side (Røe, Woods og Jæger 2014). Slik at det er ikke entydig hva som er riktig og ikke. Poenget er at en drøfting av et konsept som Housing First også bør ta hensyn til de sosiale konsekvensene. For eksempel kunne man i en evaluering av metoden intervju naboeer hvor man har bosatt (tidligere) rusavhengige og spørre generelt om hvordan man opplever naboforholdene uten at man avslører bakgrunnen til noen av naboeene. Man kan da anta at dersom det har vært hendelser knyttet til aktuelle beboere så ville naboeene nevne dette. Sannsynligvis ville man fått enda mer anvendbare resultater om man viste til beboeren det gjaldt og kunne diskutere det konkret, men om man ser bort fra en selvsagt ting som taushetsplikt ville man da komme bort i spørsmål om stigmatisering. Det måtte også vurderes om en slik fremgangsmåte gagnar eller skader integrering av denne type beboere i et bomiljø. Man kan hevde at spesielt i en tid hvor man har en nasjonal boligsosial handlingsplan hvor både rusavhengige og barnefamilier er prioriterte grupper, så kan man vanskelig gjøre undersøkelser som ikke ser disse gruppene og deres behov under ett.

Spørsmålet om hvem som kan bo i ordinære bomiljø med barnefamilier gjelder en forholdsvis liten gruppe. Figur 4 viser dette. Illustrasjonen er ikke ment som prosentmessig anslag på hvor mange som befinner seg i de ulike kategoriene, men viser for det første at gruppen rusavhengige som vurderes som ikke egnet for ordinære bomiljø er et fåtall. For det andre viser det at type bosetting bør ses i sammenheng med grad av rusavhengighet, atferdsproblemer og lignende.

Figur 4. Bosetting av rusavhengige

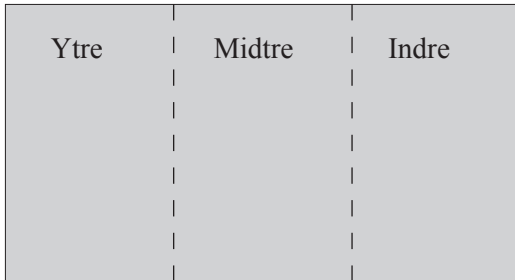
Dette er ikke nye tanker og dessuten selvsagt for mange som arbeider på dette feltet. Det kan likevel være grunn til å minne om at selv i en tid hvor målet er ordinær bosetting, så bør tilbudet ikke desto mindre være variert. En bosettingspolitikk som innlemmer uegnede personer i ordinær bosetting vil ikke bare kunne være ugunstig for bomiljøet, men også kunne slå tilbake på dem man søker å integrere.

6.3 Tre byer og tre ulike mønstre

Vi skal nå se på de overordnede inndelingene når det gjelder trygge og eventuelt utrygge bomiljø i Ålesund, Steinkjer og Bergen. Spredningene viser vi ved hjelp av noen illustrasjoner. Illustrasjonene er ment å vise hvordan man kan dele inn byene etter hvor man finner de like områdene relatert til utrygghet. Dette er kjente skillelinjer og inndelinger og derfor ikke noe kontroversielt. Før vi presenterer og sammenlikner de tre byene vil vi nevne at dette også kan ses på som stereotyper som bidrar til å stigmatisere enkelte boområder. Vi ønsker å henvise til presentasjonen av funnene våre som tilsier at *alle* boområder har både positive og negative sider ved seg. Når vi nå presenterer de ulike områdene er det ikke med en holdning om at det ene området er bedre å bo i enn det andre, men det er trygghetsaspektet og situasjonen for barnefamiliene i de kommunale utleieboligene som er i fokus. Dette betyr ikke at de såkalte «belastete» strøkene nødvendigvis er verre belastet totalt sett

og at de såkalte «etablerte» strøkene er bedre stilt på alle områder. For eksempel vet vi at familievold skjer bak veggene selv i de fineste hjemmene (Elvegård og Paulsen 2013; Elvegård, Aa. Frigstad og Thorshaug 2011). Videre viser statistikk at det meste av voldelig atferd skjer i sentrumsstrøk i byene på nattetid i helgene og da knyttet til alkohol, gjerne hos både offer og gjerningsperson (Statistisk Sentralbyrå 2015).

Figur 5. Illustrasjon Ålesund

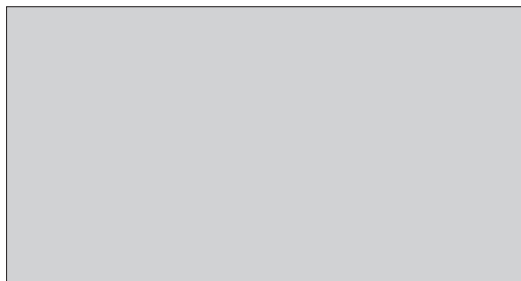

Figur 5 illustrerer skjematisk hvordan inndelingen av byen er i Ålesund. Ålesund har en tydelig inndeling fra gammelt av med et klassisk arbeiderstrøk som i dag assosieres med ulike sosioøkonomiske utfordringer, den såkalte *ytre bydel*. Denne bydelen skiller seg ut fra resten av byen. Resten av byen kan igjen deles inn i *midtre bydel* og *indre bydel*. Indre bydel er et område med høyere sosioøkonomisk status og færre levekårsproblemer. Midtre bydel befinner seg mellom indre og ytre, både geografisk, sosioøkonomisk og levekårsmessig. Det samme mønsteret så vi hva gjelder trygghet i boligene. Om dette har å gjøre med bydel eller det faktum at de fleste kommunale utleieboligene ligger der, vet vi ikke. Vi har ingen grunn til å anta at de kommunale utleieboligene er verre enn andre sammenliknbare boliger. Når vi har tatt for oss de kommunale utleieboligene er det av flere årsaker. For det første gjør det rekruttering av informanter lettere og forskningsetisk mer forsvarlig, da kommune har oversikt over hvem som bor i sine boliger og kan kontakte dem med spørsmål om deltakelse. For det andre har kommunen et visst ansvar for beboerne som de plasserer i sine boliger. Funnene for de kommunale boligene kan også gjelde for området i sin helhet og andre lignende boligtyper, samt også si noe situasjonen for barnefamilier generelt, men funnene er ikke generaliserbare på den måten at det vi har funnet gjelder for andre forhold enn de kommunale utleieboligene og med det forbeholdet vi har tatt om datagrunnlag. Fokus er uansett på de kommunale utleieboligene og de fleste av dem ligger for Ålesund sin del i ytre bydel. Vi kan ikke si noe om det er en årsakssammenheng mellom disse to forholdene, men det er altså slik at spørsmålet om utrygge boforhold kun gjelder for ytre bydel, samt en eller to gater i midtre bydel. Dette utelukker ikke at det er andre gater eller boområder i Ålesund som kunne vært sett nærmere på, men de områdene vi har nevnt er dem som har kommet opp

i intervjuene og det er dem som ble valgt ut av Ålesund kommune som områder vi burde undersøke.

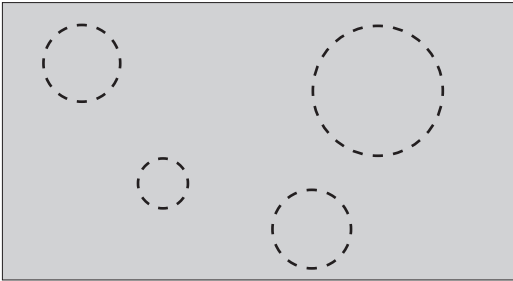
Mens figur 5 viste tydelige inndelinger i Ålesund er figur 6 mer illustrerende når det gjelder Steinkjer.

Figur 6. Illustrasjon Steinkjer

Steinkjer har ingen tydelig geografisk inndeling av trygge og mindre trygge boområder. Det er ingen steder hvor det er opphopninger av kommunale utleieboliger. Det betyr at de hendelsene som vi har fått beskrevet i prosjektet handler om enkeltbosettinger som har vært uheldige. Implikasjonen er ikke nødvendigvis at Steinkjer ikke har utfordringer i det boligsosiale arbeidet, men at det ikke er spesielle områder som beskrives som utrygge. Man har lyktes nokså godt med å spre boligene. En av de ansatte sa for eksempel at det tidligere var tendenser til at man fikk *ghettoer* som hun kalte det, men at man ikke hadde det nå lengre. På den måten kan man si at det er lettere for Steinkjer å gjøre noe med uheldige bosettinger fordi det i mindre grad handler om hele bomiljøer som er uheldige. På tross av manglende utrygge bomiljøer ble det også i Steinkjer beskrevet bosettinger som har vært belastende på naboene og som har vært svært utrygge for barn. Selv om vi ikke gjør direkte sammenlikninger mellom kommunene, ser det ikke ut til at det er nevneverdig eller påfallende forskjeller mellom disse to kommunene hva gjelder trygghet selv om den ene altså har en tydelig inndeling og den andre ikke.

Figur 7. Illustrasjon Bergen

Bergen kommune – eller rettere sagt Bergen by – har en annen inndeling enn Ålesund og Bergen. Mens Ålesund har en inndeling mellom større bydeler hva gjelder trygghet og Steinkjer hadde ingen, har Bergen større og mindre boområder spredt rundt i byen som er identifisert som såkalt *belastede* områder, også når det gjelder trygghet. I Bergensprosjektet var vi inne i syv områder til sammen. Dermed har vi tre helt ulike mønstre i de tre byene. Forskjellene trenger ikke bety at den ene byen er mer eller mindre trygg enn den andre totalt sett. Likevel kan det være lettere å sørge for trygge boforhold for barn i Steinkjer som ikke har typiske områder med utpregete andre utfordringer. Et annet spørsmål er om det er forskjell mellom storbyer og småbyer.

Forskjell mellom storby og småby?

Bergen er en storby i norsk målestokk og representerer dermed noe annet enn de to andre byene. De har for eksempel mer typiske forstadsområder, større innslag av fremmedspråklige og til dels tyngre rusmiljøer. Dermed er muligens Bergen mer sammenliknbar med storbyer slik som Trondheim og Oslo – og kanskje Stavanger og Tromsø. Videre kan man anta at Oslo vil skille seg ut fra de andre storbyene også hva gjelder opplevelse av trygghet. Vi kan anta at Oslo tiltrekker enda flere personer av ulike kategorier, men hvordan dette påvirker det overordnede bildet av trygghet i forhold til andre byer vet vi ingenting om. Men det er å anta at utfordringene med utrygge bomiljø i større grad er et storbyfenomen. Riksrevisjonen sier i en rapport fra 2008 at det var i de store kommunene at det flest ganger hadde skjedd at barnefamilier hadde fått tildelt bolig i en oppgang hvor det bodde personer med rus- og/eller psykiatriproblemer (Riksrevisjonen 2008). Dette kan man anse som naturlig da store kommuner jevnt over har større boligkomplekser hvor slikt kan skje. Det vi vet er at minst et par undersøkelser fra Oslo for noen år tilbake konkluderer med at bomiljøet er utrygt (Skog-Hansen og Lescher-Nuland 2011; Oslo kommune 2009). For Ålesunds del kan det være naturlig å sammenlikne seg med storbyer når det er snakk om situasjonen i ytre bydel. Årsaken til det er befolkningstettheten kombinert med mange ulike typer beboere. Forskjellen mellom oppfatning av trygghet mellom ansatte og beboerne var også lik for de tre byene. Dette skal vi nå gå inn på i neste kapittel.

6.4 Årsaker til ulik oppfatning av trygghet mellom ansatte og beboere

Et gjennomgående trekk både i Ålesund, Steinkjer og Bergen var at de ansatte opplever bomiljøene som mindre trygge enn beboerne selv. Selv om det vil kunne være ulikheter mellom typer boområder, mellom familier og mellom ansatte, så er mønsteret tydelig (tabell 5).

Tabell 5. oversikt skår på trygghet, Ålesund, Steinkjer og Bergen

	Ansatte			Beboere		
	Ålesund	Steinkjer	Bergen	Ålesund	Steinkjer	Bergen
I boligen	8,0	8	7,5	9,0	9,3	8,8
I nærmiljø	7,1	7,9	6,4	---	9,1	7,8
I.f.t. naboer	7,9	7,8	6,7	8,2	---	6,9
I.f.t. episoder	7,1	---	6,1	8,6	---	7,9

Vi ønsker ikke å sammenlikne skårene mellom byene eller gjøre et stort poeng ut av det fordi ikke anser materialet som direkte sammenliknbart. Det er samsvar mellom skårene og de øvrige uttalelsene til beboeren vedrørende trygghet. Ut over det er for store og mange usikkerhetsfaktorer knyttet til dette. Tabellen brukes derfor her til å vise tendensen til at ansatte i alle tre byer gir lavere skår på trygghet enn beboerne selv. Selv om dette er kvalitativt materiale og ikke generaliserbart, er det klare forskjeller mellom ansatte og beboerne i alle tre byene. Hva kan være årsaken til dette?

En forklaring kan være at de ansatte kjenner forholdene best. Dette perspektivet ble nevnt av ansatte i Bergen og viser til at de ansatte sitter på informasjon om de faktiske forholdene gjennom de tilbakemeldinger de får fra beboerne. Tanken da er at beboerne ikke vet bedre, er uvitende om de ulike naboene de har og ellers ikke sitter med et overordnet bilde av bomiljøet. På den andre side er det lite tvil om at ikke alle hendelser som skjer blir meldt inn hverken til politi eller kommune. Dermed vil det være hendelser som beboere vet som ikke andre vet. En annen forklaring kan derfor ta utgangspunkt i det motsatte. De ansatte kjenner de reelle forholdene minst, enten ved at inntrykket av boforholdene er basert på klager og meldinger om ting som ikke fungerer eller rett og slett fordi de ikke kjenner boområdene. Beboerne derimot, er kjent i området sitt og kan gi et mer nyansert bilde. For eksempel kan det være at de kjenner naboen og vet at han ikke er en trussel selv om han bråker i blant. Hvem som har best grunnlag for å vurdere reell trygghet er derfor ikke lett å vurdere.

En tredje forklaring kan være tendensen mange av oss har til å vurdere at det som er ukjent for oss også er farlig – eller farligere enn det vi er kjent med og som er en del av våre egne liv. Det vil i dette tilfellet si at boområder som man har hørt negative ting om fremstår som enda mer usikre og utrygge fordi vi ikke kjenner til dem. For eksempel kan personer som er ukjent med det urbane livet og storbyer anta at det er utrygt å bosette seg i Oslo eller enda større byer som Los Angeles. Dette uten å ta inn over seg at slike byer består av mange ulike bydeler hvor både kriminalitetsbilde, levekår, befolkningssammensetning og så videre, varier i stor grad. På samme måte kan man knytte dette opp til Goffmans teori om stigma (Goffmann 1963) som blant annet innebærer at samfunnet påvirker individet gjennom andre menneskers oppfatninger om dem og tillegger individet egenskaper og kjennemerker som de ikke nødvendigvis selv kjenner seg i igjen i. Ofte legger man i en slik stigmatisering noe negativt som gjelder en hel gruppe. Slik kan hele boområder få merkelappen *utrygt* hengt på seg. Dette kan være helt uavhengig av hvordan personene det gjelder opplever det selv og kunnskapen andre har om dem og området de bor i. Når man først har blitt vedheftet med et slikt stigma vil forklaringsmodellene på det som skjer i slike områder følge det stigmaet. Typiske kan være at slitte, gamle boområder også blir kalt for belastet eller farlige eller at enkelthendelser feilaktig bekrefter oppfatningen om områdene som utrygge. Stigma kombinert med manglende kunnskap om området blir en *farlig cocktail* som bidrar til opprettholdelse av utenforståendes syn på boområdene.

Mens disse forklaringene ser etter subjektive vurderinger ut fra hvordan man *opplever* situasjonen i bomiljøene, kan et annet perspektiv innta en *objektiv* posisjon. Man kan da se på tilbakemeldingene fra de ansatte som et sannferdig uttrykk for at områdene er utrygge og at beboerne der skårer høyt fordi de har høyere toleranseterskel for hendelser av ulike årsaker. Resonnementet her er at områdene kan defineres som til dels utrygge og at beboerne takler det. En av mødrene i vår undersøkelse sa blant annet at hun ikke kunne tenke seg å flytte til tross for enkelte utrygghetsskapende elementer. En hver person tilpasser seg den realiteten som er. Dersom man vokser opp med en grad av utrygghet vil dette kunne bli normalsituasjonen. Det handler da om tilvenning. Eller det kan være at de positive sidene ved bomiljøet veier opp for det negative. For eksempel nevnte flere informanter hvordan typiske bomiljøer hvor det er mange kommunale boliger består av personer som er inkluderende, hvor aksepten for ulike personlige uttrykk er høyere og så videre.

6.5 Har opplevde hendelser betydning for opplevd trygghet?

Noe av det mest bemerkelsesverdige i undersøkelsen var at også en del beboerne som hadde opplevd hendelser oppga at de hadde det helt fint der de bodde. Mange gav høye skår og sa de følte seg trygge selv om de hadde opplevd ting i nabolaget eller blokka som enten førte til frykt og ubehag eller som andre personer mener ville ført

til det. Hvorfor skårer flere høyt på trygghet selv om de har opplevd ubehagelige eller skremmende hendelser?

Vi vet at jo flere hendelser av kategorien innbrudd, utagerende oppførsel fra nabo og lignende, jo lavere skår på trygghet gir man (Elvegård og Michelsen 2015). Motsatt vil det kunne si at bare man opplever én hendelse for så og aldri å oppleve noe slikt igjen, så påvirkes ikke nødvendigvis trygghet i betydelig grad. Det så vi i denne undersøkelsen. Måten å forstå det på kan være flere. For det første kan det tyde på at beboerne er reflekterte og bevisste i forhold til dette og skjønner at deres opplevelse ikke trenger å bety at boområdet er mer utrygt. En slik holdning er riktig, men ikke selvsagt å forvente. Vi vet for eksempel at selv om eldre mennesker statistisk sett er lite utsatt for kriminalitet, så er det de som frykter det mest. For det andre kan det være at beboerne tåler mye i bomiljøet sitt, at de er robuste. Vi vet ikke om man vil finne det samme om man hadde spurt folk i villastrøk og mer såkalte *etablerte strøk* - hva enn det egentlig innebærer. Det er imidlertid nærliggende å tenke seg at man er mer sensitiv for både annerledeshet og uro i slike strøk av den grunn at man ikke er vant til det og at beboergruppen er mer ensartet. For eksempel vakte et innlegg på NRK Ytring om etablering av asylmottak på Montebello i Oslo stort engasjement (NRK 2015). Debattanten beskrev sin engstelse for å få asylmottak i sitt nærmiljø blant annet ut fra hva alle de enslige, unge mennene kunne finne på. Vedkommende fikk mye motbør i kommentarfeltet og henvisninger til hvordan de som bodde i disse fine strøkene var altfor skjernet og hadde fordommer mot andre mennesker.

En annen innfallsvinkel kan være at beboerne har en tilhørighet til området de bor i som er sterk og som virker beskyttende. En av beboerne vi møtte uttalte for eksempel seg i retning av at området hun bodde i var hennes både på godt og på vondt. Kanskje veier denne tilhørigheten opp for det de normalt ville synes var ubehagelig eller skremmende. En slik forklaring tar utgangspunkt i at objektivt sett kan området være utrygt og at beboerne takler det, slik det også ble nevnt i kapittel 6.4.

Det var altså i denne undersøkelsen flere som ikke lot enkelthendelser få stor betydning for trygghetsfølelsen. I Bergensprosjektet var derimot en av konklusjonene at enkelthendelser har stor påvirkning (Elvegård og Michelsen 2015). De to undersøkelsene er kvalitative og gjort i ulike byer. Det er derfor mye som kan forklare forskjellene. Dessuten er konklusjonene basert på vurderinger av datamaterialet og uttalelsene til en gruppe enkeltpersoner som hadde opplevd alvorlige hendelser. En mulig forklaring kunne vært forskjeller i alvorlighetsgrad, at mindre alvorlige enkelthendelser ikke har innvirkning, mens mer alvorligere hendelser gjør at man føler seg mer utrygg, også selv om man reelt sett ikke nødvendigvis er det. Ikke desto mindre er det lite som tyder på det. Når vi nå ser på de to undersøkelsene under ett, kan det derfor stilles spørsmålsteget ved den konklusjonen vi gjorde da. Begrunnelsen er først og fremst at beboerne i begge undersøkelsene opplever bomiljøene som trygge. På et sted i prosjektrapporten viser vi til spørreundersøkelsen:

Respondenter som har opplevd én hendelse opplever seg ikke særlig mindre trygge enn respondenter som ikke har opplevd noen hendelser, men det er et markant skille mellom de som har opplevd én av hendelsene og de som har opplevd to av hendelsene. Av de sistnevnte er det litt under fem av ti som opplever å føle seg trygg, mens av de førstnevnte er det omtrent åtte av ti som føler seg trygge. (Elvegård og Michelsen 2015:43)

Vi ønsker ikke å dementere konklusjonen som ble gjort da, men vil belyse at det ikke er entydig at enkelthendelser påvirker den totale opplevelsen av trygghet. For noen vil det kunne være slik, men ikke for andre. Det som gjør at bildet er vanskelig å tolke, er at de aktuelle personene vi snakket med denne gangen, bodde i et område hvor det ved flere anledninger hadde vært hendelser i bomiljøet uten at de av den grunn følte at det var mindre trygt. Dette passer ikke inn i noe av det vi har diskutert her. Disse beboerne lot seg tilsynelatende ikke påvirke av hverken enkelthendelser eller av gjentatte hendelser. Bort sett fra den ene datteren som ville flytte, så ga familiemedlemmene uttrykk for at det var trygt på tross av hendelsene. I tillegg var det andre familier rett i nærheten som også oppga at det var helt trygt, men disse hadde ikke opplevd noe eller de nevnte det ikke til oss. Tar man i betraktning opplevelsene som ble beskrevet, er det påfallende at ikke disse familiene også hadde hendelser å referere til. Samtidig viser det hvordan opplevelsene av trygghet varierer fra familie til familie og at enkelte ser ut til å ha høy toleranseterskel.

6.6 Trygghet i bomiljø: hvem skal få siste ordet?

I dette kapitlet har vi vært innom ulike sider ved det å bo i kommunale utleieboliger generelt, samt hvordan man skal tolke funn på dette. Dette kapitlet avrundes med å spørre hva som er riktig å konkludere med all den tid det er forskjeller på oppfatning av trygghet mellom de ansatte og beboerne. Vi skal også sammenlikne til dels motstridende konklusjoner på trygghet som er gjort i forskjellige forskningsprosjekter.

All forskning og evaluering har form av en utenfra-beskuelse av fenomener (Repstad 2007). Man står på utsiden og vurderer andres liv, valg, forståelser og så videre – og i dette tilfellet: opplevelse av et bomiljø. Hva mennesker svarer er basert på deres liv og dette er ikke alltid lett tilgjengelig for noen som står på utsiden. Dette er sentralt i all forskning. Det samme vil gjelde for offentlige myndigheter og kommuner som skal utforme politikk og prioritere bolig til vanskeligstilte. I disse to prosjektene som har handlet om Bergen, Ålesund og Steinkjer har altså spørsmålet om de observertes egne opplevelser blitt ekstra synlig. Årsaken til at det ble ekstra tydelig disse gangene er primært at vi ba om skår fra informantene og da lettere kunne sammenlikne. Tendensen er ikke til å misforstå. De ansatte ser på det å bo i kommunale boliger som mindre trygt enn beboerne selv. Dermed har vi en forskjell som gjør at konklusjoner

vedrørende trygghet ikke blir like enkle å foreta. Er det trygt eller er det ikke trygt å bo i kommunale utleieboliger? Hvem sine perspektiver skal tillegges mest vekt: beboerne eller de ansattes? Er det ene perspektivet mer riktig enn det andre?

For å illustrere kan vi ta utgangspunkt i et bilde som viser en bosetning i Østen. Bildet viser hvordan noen hus er bygd på påler i en svært bratt fjellskrent uten synlige sikkerhetsordninger for dem som ferdes utenfor husene. Oppfatter vi dette som trygt – og hvilken betydning har det om vi ikke gjør det?

Vi må spørre oss hvilken rett vi har til å vurdere andres liv eller dømme andres livsførsel dersom de selv sier at de har det bra. I diskusjonen om bosetting av rusavhengige i bomiljøer med barn er man nødt til å høre på andre beboeres egne meninger og grenser. Dette gjelder også om en selv har en formening om at rusavhengige og barn høres utrygt ut. Så må dette håndteres med kunnskap om reell utrygghet. Undersøkelser viser at eldre damer er mest bekymret for å bli utsatt for ran, tyverier og annet kriminalitet, mens de statistisk sett er lite utsatt (Statistisk Sentralbyrå 2013). Også andre undersøkelser har vist at det ikke alltid er sammenheng mellom dem som frykter kriminalitet og dem som blir utsatt (Grødem 2011; Henriksen 2008). Derfor kan man heller ikke blindt ta utgangspunkt i subjektive meninger. Dersom man skulle gjort det ukritisk ville det ut fra mediebildet å dømme blitt mange steder hvor man ikke hadde

kunne bosette flyktninger under den såkalte flyktningkrisen. Unntaket her er barn og deres opplevelse. Barns opplevelse av boforholdene bør vektlegges, og vektlegges mer enn voksnes opplevelser. I den forbindelse kan vi gjengi anbefalingene som en gruppe barn gav gjennom Barneombudet. De hadde én anbefaling angående naboer: «Narkomane bør ikke bo i samme blokk som familier med barn» (Barneombudet 2012:10). Barn som føler seg utrygge, *er* utrygge. Nyere forskning på barn har blant annet i større og større grad tatt inn over seg innvirkningen voldsomme hendelser har på barn. Et traume defineres som:

... overveldende, ukontrollerbare hendelser som innebærer en ekstraordinær psykisk påkjenning for det barn eller ungdom som utsettes for hendelsen.
(Dyregrov 2010:14)

En vanlig inndeling er Type 1-traume og type 2-traume, hvor den første omfatter akutte enkelthendelser, slik som ulykker, dødsfall eller annet. Den andre typen skjer over tid og omfatter situasjoner hvor en person opplever flere traumatiske hendelser etter hverandre. (op.cit.). Dyregrov bruker der seksuelle overgrep, mishandling og krig som eksempler. For vårt temas skyld vil vi kunne bruke hyppige uttrykkninger av bevæpnet politi i oppgangen, plutselige verbale utbrudd på nattetid, personer som sover ut rusen i heisen i blokk og så videre. Dette alt ut fra alder, modningsgrad og lignende hos barnet eller ungdommen. En antakelse som kan utledes fra det er at det skjer enkeltstående traumatiserende hendelser i bomiljøet som påvirker barnefamiliers og barns oppfatning av boforhold og bomiljø. Barn er i en sårbar fase av livet og har ikke samme grunnlag hverken til å beskytte seg eller forstå omgivelsene. Vi må kunne hevde at dersom man bor i et urbant miljø må man tåle mer enn i et stille liv langt utenfor byen. Beboersammensetningen er mindre homogen, det er ulike kulturer, ulike livsformer og så videre. Likevel har barn et visst beskyttelsesbehov. I våre undersøkelser er det en tendens til at ansatte som arbeider med barn er mer skeptisk til bosetting av rusavhengige enn det andre er. Dette betyr ikke at de andre ansatte uten videre mener at alle typer rusavhengige kan bo i bomiljøer med barn. Det ser ut til å være en enighet om at de tyngste rusavhengige bør bosettes andre steder. Dette synes å være en riktig grenseoppgang. Ikke minst fordi utfordringen med rusavhengige i bomiljø ikke bare gjelder de tre byene vi har sett på, men for over halvparten av kommune i landet (Riksrevisjonen 2008). Når så foreldre gir uttrykk for at de har gode bomiljø og vi ut fra et objektiv ståsted basert på barns beste ser at det er utrygt, blir det vanskelig. Dette må bli en barnefaglig vurdering. Poenget er at man som et utgangspunkt må ta beboernes egne svar på trygghet med i betraktningen. En rekke andre spørsmål bør også tas med. Det første er om familien har valgt å bo der selv. Alle har frihet til å velge sitt eget liv. Noe annet er det om de ikke har valgt å bo der selv og ikke hadde noen alternativer. Videre vil det for kommune og andre offentlige myndigheter, bli et spørsmål om de har ansvar for bosettingen. Det synes åpenbart at dersom det offentlige har ansvar for hele prosessen så har man også ansvar for hvordan bomiljø og boforhold til en familie er.

Det er lansert ulike forklaringer og vinklinger på hvordan man oppfatter boområdene tilhørende de kommunale utleieboligene. Det aller viktigste synes å være å unngå stigmatisering av boområder. En sentral teori her er Goffmans teori om stigma (Goffman 1963) som ofte relateres til vanskeligstilte på boligmarkedet (Ulfrstad 2011). Stigma er da relatert til hvordan man kan oppleve seg utstøtt på grunn av sin væremåte eller annet, hvor man selv begynner å se på seg selv på samme måte som de som utstøter og hvordan man forsøker å leve opp til forventningene om hvem man er (Goffman 1963). Sagt på en annen måte kan samfunnet og andre mennesker ha forutinntatte oppfatninger om en gruppe mennesker om hvem disse er og hva man forventer av disse – i dette tilfellet de beboerne som bor i de kommunale utleieboligene. Dette trenger ikke å stemme overens med virkeligheten og i en del tilfeller er det uriktig og i det minste ikke faktabasert. Vi kan anta at de fleste ansatte ikke selv bor i de områdene som omtales og derfor på noen punkter tenker annerledes enn gruppen av beboere i de kommunale boligene. Selv om et område er kjent for sine levekårsutfordringer og sosioøkonomiske vanskeligheter, bør man unngå å stigmatisere.

Det ville vært enklere å forholde seg til et spørsmål om trygghet dersom beboerne unisont svarte at det er utrygt. I våre to undersøkelser har det vært helt motsatt og det fordrer at man er bevisst dette. Stigmatisering gjelder ikke minst på individnivå og er minst like viktig. I denne sammenhengen gjelder det rusavhengige som opplever seg som stigmatiserte og hvor andre beboere reagerer bare ved synet av en rusavhengig og tillegger denne egenskaper som han ikke har. Rusavhengige kan oppleves å ha en anormal atferd, fremtoning, klesdrakt med videre. Dette kan føre til at man tar avstand til personen. Det kan være at boforholdene er trygge, men rusavhengige stigmatiseres – eller det kan være at rusavhengige stigmatiseres uavhengig av om boforholdene er utrygge eller ikke. Som flere av våre informanter sa så må man kunne tåle avvikende atferd og at mennesker er annerledes enn oss selv.

En tilnærming ovenfor såkalte utsatt boområder bør derfor inneholde bevissthet på to forhold. (1) Beboerne selv kan oppfatte området sitt som tryggere enn de ansatte. Implikasjonen av det bør være at offentlige myndigheter involverer beboerne i arbeidet og at forholdene ikke alltid er slik man tror det er. (2) De aller tyngste rusavhengige bør ikke bosettes i samme bomiljø som barn. En slik regel burde være mulig å leve etter da vi snakker om en liten gruppe mennesker som bekrefter regelen om at de fleste andre kan bo i samme bomiljø.

Avslutningsvis i dette kapitlet skal vi se litt på den forskningen som er gjort om trygghet for barnefamilier og bosetting av rusavhengige. Mens forskning på standard og fysisk tilstand bekrefter hverandre og gir et entydig bilde, er det noe mer usikkert hva gjelder trygghet og konsekvenser av å ha ulike beboergrupper i samme bomiljø. Når det gjelder trygghet er mesteparten av forskningen kvalitativ. Vi skal her sammenlikne våre to undersøkelser med to andre som ble gjennomført for

noen år tilbake (Skog-Hansen og Lescher-Nuland 2011; Oslo kommune 2009). Disse undersøkelsene er gjort i Oslo. Årsaken til at funnene her delvis avviker fra våre kan skyldes at Oslo skiller seg fra byene i vårt materiale. Dessuten er forskningen kvalitativ og tar utgangspunkt i enkeltmenneskers opplevelser som ikke lar seg generalisere. Det er også å forvente at situasjonen i Oslo har endret seg fra 2008-2009 til i dag. Likevel skal vi kort kommentere på forskjellene mellom konklusjonene i disse undersøkelsene og dem som vi har gjennomført.

Oslo kommune gjennomførte sin egen undersøkelse i 2009 om boforholdene i utvalgte områder i Oslo. Dette er områder med til dels store utfordringer i bomiljøene. Spørsmålet er hva man kan bruke materialet til når utgangspunktet er fire bygårder som alle er definert som (noen av) de verste. Slike *worst-case*-beskrivelser er nyttige for å få frem hvordan enkelte familier i boområder kan ha det, men mindre nyttige som rettesnor for tilpasning og iverksetting av tiltak ovenfor barnefamilier i kommunale utleieboliger generelt. Videre kan man spørre hvor alvorlig situasjonen er totalt sett. Inntrykket som man kan få, er at mange barnefamilier i Oslo vil flytte på grunn av dårlige bomiljø. Ser man nærmere på det de presenterer så er det imidlertid 9 av 22 familier som sier dette, altså langt under halvparten. Til å dreie seg om kommunale utleieboliger i de verste områdene i landet kan det hevdes ikke å være så ille. Videre savnes det en nærmere beskrivelse eller drøfting på forekomst og hyppighet av problemer med rusavhengige. Blant annet beskrives det hvordan enkelte arealer brukes som toalett av de rusavhengige. Det kan vanskelig forstås dersom ikke slike funn satte i gang umiddelbare tiltak innad i kommunen da dette er svært alvorlige, uakseptable boforhold. Her hadde det vært nyttig å vite noe om hvor mange ganger akkurat dette skjedde. Er det virkelig et hyppig problem med at folk gjør fra seg i gårdene eller har det skjedd et fåtall ganger? Oppsummeringen som gis av hva familiene har opplevd må sies å være alvorlig – hvorfor er det ikke flere som vil flytte? Også i våre undersøkelser har vi sett etter slike hendelser for å få rede på omfanget. Vi hørte om tilfeller med urinerings, sprøytespisser og lignende, men vi har ikke kunnet finne noen mønstre som gjorde det riktig å oppsummere slik. Vi har ikke grunnlag for å betvile dette, men i en tid hvor man søker å integrere rusavhengige og personer under rusrehabilitering i ordinære bomiljø og samtidig skal prioritere barnefamilier vil det bli viktig med funn som sier noe om dette stammer fra enkelthendelser og enkeltpersoner eller om det er et gjennomgående, symptomatisk trekk ved bosetninger av rusavhengige. I vår egen undersøkelse fra Bergen var en antakelse vi hadde at det negative bildet som var skapt av kommunale utleieboliger, skyldtes enkeltepisoder, altså at det hadde skjedd et fåtall hendelser som ble tillagt stor betydning og fikk styre oppfatningen. På den andre side kan man si at dette er snakk om hvor mye man vektlegger enkelthendelser og at dette er subjektive vurderinger som det kan være ulike meninger om. For eksempel vet vi at det skal svært få hendelser i flytrafikken til før tryggheten eller trygghetsfølelsen påvirkes betraktelig. Det er en kjensgjerning at flybransjen slet i tiden etter terrorangrepet mot World Trade Center.

Skog-Hansen og Lescher-Nuland (2011:88) skriver under avsnittet om hovedfunn i rapporten at «det å vokse opp i leid bolig i Norge kan være en faktor som øker risikoen for å ha vanskelige boforhold». Videre på samme side at «det største problemet oppleves å være belastet bomiljø og segregering». Dette kobler utvilsomt sammen kommunale utleieboliger med belastede bomiljø. Riktignok var det flere i våre undersøkelser som ikke var utelukkende fornøyde med bomiljøet og enkelte var svært kritiske. Samtidig var det andre som tvert i mot beskrev nærområdet som en trivselsfaktor. Også en tidligere undersøkelse fra Trondheim fant at nærmiljøet hadde positiv betydning for barnefamiliene – selv om de altså bodde i strøk man forbinder med lav sosial kapital og levekårsutfordringer (Paulsen m. fl. 2012). Et annet poeng knytter seg igjen til worst-case-beskrivelser: casestudiet er gjort på de (antatt) verste strøkene i Norge hva gjelder trygghet og Oslo representerer ikke hele landet. Dessuten kan man problematisere om funnene som er beskrevet i rapporten for øvrig støtter opp om en ensidig konklusjon om at bomiljøet er belastet. Det kan være problematisk at «fattigdom og uro for dårlige rollemodeller» (Skog-Hansen og Lescher-Nuland (2011:69) uten videre innlemmes under definisjonen på sosiale problemer som igjen danner grunnlag for å kalle et område for *belastet*. Slikt kan bidra til stigmatisering av områder og påvirke hvilke syn eller antakelser man inntar i arbeidet med bomiljø på ulike nivåer. Videre står det oppsummert på side 51 at 4 av 11 intervjuede familier har opplevd nabostøy. Antyder dette at konklusjonene er gjort ut fra forskernes vurdering av sitt eget datamateriale?

Det er ingen tvil om at enkelte boområder har større vanskeligheter enn andre. Forskning og allmenn kunnskap er samstemte her. Den kvalitative forskningen ser seg imidlertid nødt til også å gjøre en kvalifisert vurdering av datamaterialet – som også påvirker ordlyd og formulering av funn og hovedfunn. Spørsmålet er om egne oppfatninger om bomiljøene påvirker når man til syvende og sist skal falle ned på noen formuleringer av hva man har funnet. Med andre ord: er datagrunnlaget i våre undersøkelser og disse andre to sammenliknbart eller det samme, men konklusjonene forskjellige?

Visse forskjeller vil det til alltid kunne være i kvalitativ forskning, men vi ønsker å bemerke at beboerne i våre undersøkelser fra tre byer – på tross av vissheten om utfordringene med å bo kommunalt eller å bo i visse områder – gjennomgående mener det er tryggere der enn de ansatte. Basert på undersøkelsene vi har gjort, mener vi forskning og politikktutforming må ta hensyn til dette. Våre funn understreker nødvendigheten av å vurdere såkalte belastede boområder ut fra flere perspektiver og ytterligere anerkjenne områdenes positive sider. Som det har blitt skrevet om tidligere i denne rapporten finnes det også forskning som utelukkende har sett på de rusavhengiges situasjon og konkludert med at de for integreringens skyld bør bosettes i ordinære bomiljø, men som altså ikke har sett på de eventuelle sosiale konsekvensene. Å skulle balansere dekning av disse to gruppenes behov samtidig og prioritere begge, vil være en utfordring. Det blir nok vanskeligere jo nærmere brukeren man er og når man skal avgjøre på individnivå og i enkeltsaker. I så måte er det langt mellom idealer og virkelighet. Det er imidlertid ikke en umulig oppgave.

Det fordrer imidlertid at man tenker helhet og bomiljø sammen og tar alle sidene ved områdene med i betraktning. Alles behov for en trygg og god bolig må ses under ett. Selv om én gruppe viser seg – gjennom ulike forskningsprosjekter eller annet – å ha spesielle behov, bør dette vurderes sammen med øvrig kunnskap om temaet. Så må vi innse at dersom idealet er ordinær bosetting så vil det være noen som dette ikke passer for. Ikke minst bør disse vurderingene gjøres fordi barn har ekstra store behov for beskyttelse.

7 Litteratur

- Barneombudet. (2012). Barn i kommunale boliger. Erfaringer fra Barneombudets ekspertgruppe. Hentet fra: <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2013/09/barn-ikommunale-boliger.pdf>
- Bergens Tidende (2013): Jeg blir så redd av å bo her. <http://www.bt.no/btmagasinet/-Jeg-bli-sa-redd-av-a-bo-her-2995220.html>
- Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (2007). Stig på, velkommen inn! In E.Brodtkorb & M. Rugkåsa (Eds.), *Under tak - mellom vegger. Perspektiver på boligens betydning i velferdsstaten* (pp. 11-25). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- NOU 2004:22 (2004). Velholdte bygninger gir mer til alle.
- Dyb, E., Solheim, L. J., & Ytrehus, S. (2004): *Sosialt perspektiv på bolig*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Dyregrov, A. (2010): *Barn og traumer. En håndbok for foreldre og hjelpere*. Bergen: Fagbokforlaget
- Eiermelding 2015. Steinkjer kommune.
- Elvegård, K og V. Paulsen (2013): *Familievold og tilrettelagte samtaler. Evaluering av tiltak 22 og 23 i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner*
- Elvegård, K. og H. Michelsen (2015). *Trygghet for barn og unge i kommunale utleieboliger i Bergen kommune*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Elvegård, K., S. Aa. Frigstad og K. Thorshaug (2011): *Tilrettelagte samtaler ved familievold. Evaluering av familievoldprosjektet til konfliktrådet i Trondheim*.
- Goffman, E. (1963): *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. New Jersey: Penguin Books.
- Grødem, A.S. (2011): *Innvandrerbarn og bolig. Hva betyr boligen og bomiljøet for inkludering?* Oslo: FAFO
- Gullestad, M. (1989): *Kultur og hverdagsliv. På sporet av det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, I.L.S. & Lescher-Nuland, B. R. (2011): *Bolig og oppvekst. Konsekvenser av å vokse opp under vanskelige boforhold*. FAFO-rapport 2011:16.
- Henriksen, K. (2008): *Vold og trusler. I S. Blom & K. Henriksen (red.), levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå, rapport 2008/5
- Hvinden, B. (2005): *Sosial kapital*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Husbanken (2013): *Housing First – en introduksjon*.
- Macnaughton, E. m.fl. (2015). *Implementing Housing First Across Sites and Over Time: Later Fidelity and Implementation Evaluation of a Pan-Canadian Multisite Housing First Program for Homeless People with Mental Illness*. *American Journal of Community Psychology*. Published online 13 March 2015.
- Magnus, E., Thorshaug, K. og Øyen, C. (2009): *Kunnskapsstatus- Forvaltnings- og beslutningsprosesser i boligsosialt arbeid*. NTNU Samfunnsforskning og

- SINTEF Byggforsk, Trondheim.
- Meld. St. nr. 17 (2012-2013) Byggje – bu – leve. Ein bustadspolitikk for den einskilde, samfunnet og framtidige generasjonar.
- Meld. St. nr. 50 (1996-1997) Handlingsplan for eldreomsorgsen. Trygghet – respekt – kvalitet.
- NOU 15 (2011): Rom for alle. Boligpolitikk for fremtiden. Kommunal- og regionaldepartementet.
- NRK (2015): Asylmottak på Montebello gjør meg utrygg. Kronikk, NRK Ytring 18.12.2015.
- Oslo kommune. (2009): Barns oppvekst vilkår i kommunale boliger i Oslo. Rapport fra en intervjuundersøkelse av barnefamilier i fire kommunale gårder. Helse- og velferdsetaten, Oslo kommune
- Paulsen, V, E. Magnus, A. Kittelsaa og K. Høyland (2012): Barn, bolig og nærmiljø : En kvalitativ studie med bruk av bilder på Saupstad og Kolstad. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Rambøll (2012): Housing First – muligheter og hindringer for implementering i Norge.
- Regjeringen (2014). Bolig for velferd. Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014-2020).
- Repstad, P. (2007). Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag. Oslo: Universitetsforlaget.
- Riksrevisjonen (2008). Riksrevisjonens undersøkelse av tilbudet til vanskeligstilte på boligmarkedet. Oslo: Riksrevisjonen
- Røe, M., Woods, R. & Jæger, I. (2014): Stolt beboer. Folk og hus i Tollåsenga. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS/SINTEF.
- Skog-Hansen, I.L. og B.R Lescher-Nuland (2011). Bolig og oppvekst. Konsekvenser av å vokse opp under vanskelig boforhold. Oslo: FAFO.
- Snertingdal, M.I (2014): Housing First i Norge – en kartlegging. Oslo: FAFO.
- Statistisk Sentralbyrå (20139). Utsatthet og uro for lovbrudd, levekårsundersøkelsen. Statistisk Sentralbyrå.
- Stefansen, K. og A. Skevik (2006): Barnefamilier i kommunale boliger. Nordisk Sosialt Arbeid, 26 (3): 241-252
- Søholt, S. (2003). Etnisitet og boligpolitikk. Paper til den 11. nasjonale fagkonferanse i statsvitenskap. Trondheim 8.-10./6-2003
- Thorshaug, K., V. Paulsen & B. Berg. (2013): Tidsbruken i bosettingsarbeidet. En studie av prosessen fra positivt vedtak til bosetting. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Trønderavisa (2014): «Vi bor som rotter». Trønderavisa. Artikkel om boforhold til rusavhengige i Steinkjer kommune. 28.11.2014.
- Tsemberis, S. og R. F. Eisenberg (2000). Pathways to Housing: Supported Housing for Street-Dwelling Homeless Individuals With Psychiatric Disabilities. Psychiatric Services. Vol. 51 no 4

- Ulfrstad, L.-M. (2011) Velferd og bolig. Om boligsosialt (sam-)arbeid. Oslo: Kommuneforlaget
- Vassenden A., Bergsgard, N. A., & Lie, T. (2012): Ryktet forteller hvor du bor. Botetthet og integrering blant rusavhengige kommunale leietakere. IRIS: Stavanger.
- Vassenden A., N.A. Bergsgard og Chr. Bratt (2013): Sammen eller hver for seg? Botetthet og integrering blant rusavhengige leietakere – funn fra spørreundersøkelser blant boligadministrasjon og beboere. Stavanger: IRIS
- Vassenden, A., T. Lie og K. Skoland (2012): Man må ha en plass å bo. En sosiologisk studie av vanskeligstilte i et boligeierland. Stavanger: IRIS
- Ålesund kommune (2015a). Årsmelding 2014.
- Ålesund kommune (2015b). Eierskapssmelding 2014.
- Ålesund kommune (2015c). Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer.
- Aarland, K. (2010). Boligstandard og tilgjengelighet. I H. C. Sandlie (red.), Bolig og levekår i Norge 2007. En artikkelsamling. Oslo: NOVA Rapport 2/10.

Grafisk utforming og produksjon: NTNU Grafisk senter

ISBN 978-82-7570-449-6 (trykk)

ISBN 978-82-7570-450-2 (web)

NTNU Samfunnsforskning
Dragvoll Allé 38 B
7491 Trondheim, Norway
Tel: 73 59 63 00

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web: www.samforsk.no